

-ERIDAN-

UDRUGA

Godina 4, broj 8, listopad 2009.

Izdavač:

Udruga "3. zmaj"

Tihovac 13, 51 000 Rijeka

MB: 1970089

Naklada:

50 primjeraka

Rijeka

A5, 82 str.

Web izdanje uskoro na

www.3zmaj.hr

Ilustracija naslovnice:

Tonko Vuković

Grafička priprema:

Irena Hartmann

Urednica:

Irena Hartmann

Lektura:

Jelena Kalčić

FFK 2009. - Dinosauri dolaze.....	3	Lada.....	44
Strava i užas iz mezozoika.....	5	Azura Dagon.....	48
Vrata.....	7	Prijateljice.....	49
Blic vijesti: fandom u Sloveniji.....	9	Vikinški brodovi.....	52
Društvo tragača.....	10	Metamorfoza.....	54
Brod koji je ratovao s		Žene i žanr: bravo, naši!.....	58
Marsovcima.....	16	Stvoreni za uspjeh.....	61
Trag prašnine.....	20	NO - NAME GAME.....	64
Igrajući se sa stvarnosti.....	24	Reptilya.....	69
Elektronička duša.....	25	Pomorsko ratovanje u srednjem	
Viktor.....	29	vijeku od V. do XVI. stoljeća.....	70
O novim koricama i kovanicama.....	34	Arronax.....	74
Strijela u svemiru.....	36	Dirty Old Town.....	75
Stvaralačka kriza.....	37	Viša sila.....	78
Brodska dnevnik.....	38	SharkShip - Beware of the Ship	
Zmaj.....	39	Sailing Against the Wind.....	80
Brodovi kapetana Julesa.....	40	Crni jahači.....	81

IZVJEŠTAJ

FFK 2009. - Dinosauri dolaze (Zoran Krušvar)

Festival fantastične književnosti, koji se već osmo ljeto za redom održao u Istri, svakako ne spada u red događanja koja su preko noći postala hit destinacijom. Međutim, iz godine u godinu, prvenstveno zahvaljujući velikom trudu i ustajnosti organizatora, FFK postaje sve zanimljivije i vrijednije određite ljubitelja fantastične književnosti. Iako ne privlači stotine posjetitelja poput SFerakona, Istrakona ili Rikona, FFK ima purističku karizmu dogadanja u potpunosti usmjerenoga fantastičnoj književnosti. Stoga se na FFK ne mogu čuti glasovi nezadovoljnika poput onoga našeg vrlog književnika i istaknutoga člana udruge SFera koji je na zadnjem Istrakonu izjavio kako „u Hrvatskoj postoje samo dvije SF konvencije: SFerakon i Rikon, a ostalo su pučke veselice“. Budući da se ne radi o konvenciji, nego o književnom festivalu, FFK je sasvim izvan konkurenциje. Stoga, kad se govori o Festivalu, u obzir treba uzeti njegovu specifičnost.

Između ostalog u programu prve večeri FFK, u Pazinu: predstavljanje književnog časopisa Ubiq i fanzina Parsek

Osmi Festival fantastične književnosti imao je za temu dinosaure, drevna bića koja su oduvijek škakljala našu maštu i koja su potencijalno odgovorna za nastanak mitova o najfantastičnijim bićima – zmajevima. Da ne govorim o tome kako pružaju vječnu inspiraciju kriptozoolozima koji ih i dalje traže na području od močvara

Afrike pa sve do jezera na sjeveru Europe. Nažalost (ili nasreću), u Istri su pronađene tek kosti ovih prapovijesnih divova, što je nedovoljno za snimanje holivudskoga filma, ali sasvim dovoljno za temu FFK pa je tako raspisan natječaj za tematsku zbirku priča o dinosaurima. Dio samoga programa održan je u općini Bale gdje su spomenuti ostaci i pronađeni.

Program je započeo 7. kolovoza u 18 sati u hotelu „Lovac“ večerom kojom je nastavljena tradicija vrhunskoga gostoprимstva i kojom su zadržani, prijašnjih godina postavljeni, visoki gastronomski standardi. Nakon što su pisci i drugi uzvanici bili siti i tek lagano načeli vinom, preselili smo se u pazinski Kaštel u kojem je održana „Večer fantastične književnosti“. Pred publikom u kojoj se, po dobrom starom običaju, našlo više organizatora i sudionika festivala nego li „civila“, predstavljena su razna recentna SF izdanja – od zadnjih brojeva fanzina „Eridan“ i „Parsek“ preko časopisa „Ubiq“ i najave dječjega romana „Pegazari“ Ivane D. Horvatinčić (je, to je ona što se zvala Ivana Delač, isto k'o misica, pa se na brzinu udala da promijeni prezime) pa sve do zbirkki priča iz BiH „Tragovima Bosanskog kraljevstva“ i „Imaju li zvjezde domovinu“.

Predstavljena su i dva romana. Prvi je roman „Strašni“ čiji se autor, Rade Jarak, svojski trudio uvjeriti prisutne da, unatoč tome što u romanu ljudi ratuju protiv dinosaura leteći u svemirskim brodovima, to nije SF roman. Podjeća me to na izjavu Rowlingice kako, pišući „Harryja Pottera“, nije mislila da piše fantasy roman, na što je legendarni Terry Pratchett odgovorio: *“I would have thought that the wizards, witches, trolls, unicorns, hidden worlds, jumping chocolate frogs, owl mail, magic food, ghosts, broomsticks and spells would have given her a clue?”*

Drugi je bio roman „Xavia“, literarni prvijenac Damira Hoyke koji je na istom mjestu najavljen još prije tri godine i koji je, nakon brojnih uredničkih zahvata, konačno izšao na svjetlo dana.

Od posebnih projekata predstavljeni su: „Laboratorij fantastike“ – literarna radionica iz Rijeke o kojoj valjda već sve znate, „Jure Grando“ – animirani film u nastajanju, autora Martina Babića, a pogledali smo i „Cosmic Pussy Power“ Biljane Kosmogine. Navodno je to bio „erotski SF performans“. Iako mi je jasno zbog kojih je sadržaja tako naslovljen, moram

IZVJEŠTAJ

Stoji li? Stoji!

**Postavljanje spomen - ploče u Balama:
Ivana D. (!) Horvatinčić, Adnadin
Jašarević i Danijel Bogdanović**

priznati da ga nisam doživio nimalo erotičnim, ali eto... Kosmogina je njime najavila svoju knjigu - nadam se da je sadržaj iste erotičniji od viđenoga performansa. Kraj večeri fantastične književnosti obilježen je glazbenim nastupom etno grupe „Veja“ iz Pazina. Drugim riječima, to znači da se gledalište popunjavalo kako se književni dio bližio kraju pa je zadnje stavke na programu poslušao pristojan broj posjetitelja.

Vrlo ugodno, neformalno, druženje nastavilo se na terasi hotela „Lovac“ do sitnih sati, što osobno smatram vrhuncem Festivala.

Drugi dan Festivala bio je vrlo dinamičan. Započeo je podnevnim odlaskom u uvalu Porto Colone kraj Bala (lokalitet gdje su pronađeni ostaci dinosaure, a ujedno i dobro posjećeni auto kamp), na mjesto na kojem je otkriveno spomen-obilježe istarskim dinosaurusima. Nažalost, na betonskoj ploči nisu napisali niti „palim dinosaurusima“, niti „neznatom dinosauru“, ali su zato ono što jesu napisali preveli i na talijanski, čime je potvrđen međunarodni karakter Festivala. Nakon podizanja spomenika uslijedio je ručak u lokalnome restoranu na plaži. Od njega smo se jedva uspjeli odmoriti - tko u moru, a tko uz bevandu - kada su nas ponovno ukrcali u autobus i odveli u razgledavanje slikovitoga mjesta Bale. Tamo smo donirali

knjige lokalnoj knjižnici te poslušali predavanje Aleksandra Žiljka o dinosaurima. Iako je predavanje istog autora na istu temu na prošlogodišnjemu Rikonu trajalo debelo preko tri sata, ovoga ga je puta uspio ugurati u sat i pol, čime je predavanje djelomično izgubilo na svom sadomazohističkom šarmu. Uslijedila je obilna večera i centralni dio programa – predstavljanje zbirke „Priče o dinosaurima“, uz reprizu Rade Jarka i romana „Strašni Domačin, načelnik općine Bale, malobrojnim je okupljenim gostima, između ostalog, napomenuo kako se nada da će ih ovo potaknuti da ponekad pročitaju i poneku knjigu. Nada umire zadnja. Nakon književne večeri na trgu u Balama uslijedilo je neformalno druženje na licu mjesta koje možemo sumirati besmrtnom rečenicom tajnika udruge „3. Zmaj“, Vladivojo Lisice zvanog Fox: „Za slavu treba i patiti.“ Nakon toga transportirani smo natrag na terasu hotela „Lovac“ u Pazinu gdje smo nastavili s neformalnim druženjem.

U nedjelju, 9. kolovoza, program je zaključen posjetom Kringi gdje su sudionici imali čast ugraditi kamene u „Europski suhozid“ koji raste od Kringe prema Tinjanu, a kad bude gotov, bit će najduži zid poslije Kineskoga. Takoder, obišli smo i Muzej Jure Grande koji je u nastanku, spomen-ploču hrabrim mještanima koji su zatukli vampira, kafić „Vampyre“ u kojem smo degustirali čuvene vampirske koktele, a sve je završilo na najljepši mogući način – sjajnim ručkom u konobi „Danijela“ u blizini Kringe.

Gledajući i retrospektivno, rekao bih da se FFK profilirao kao vrhunac SF okupljanja tijekom godine, ispred svih konova. Istina, ima pomalo ekskluzivan karakter, ali svojim fantastičnim sadržajem – kako u književnom, tako i u gastronomskom smislu – svakako zaslžuje biti opetovano posjećen.

Druga večer FFK, Aleksandar Žiljak i organizator Festivala Davor Šišović s aureolicom (na opće oduševljenje publike)

RECENZIJA

Strava i užas iz mezozoika (Antonija Mežnarić)

(PRIČE O DINOSAURIMA – zbirka kratkih SF i fantasy priča; 8. FESTIVAL FANTASTIČNE KNJIŽEVNOSTI; Uredio: Davor Šišović, Nakladnik: Pučko otvoreno učilište u Pazinu, kolovoz 2009.)

Prvi poriv koji netko dobije kada mu se u rukama nade zbirka „Priče o dinosaurima“ jest taj da je lijepo i polako vrati tamu gdje ju je i našao. Ilustracija Maria Rosande s obrisima djeteta čija je glava zapravo lubanja dinosaure i kojega drži žena (valjda) koja neodoljivo podsjeća na Indijanku, na zlatnoj pozadini i s raketama koje iza njih lete u nebo (što izaziva određene asocijacije) mogu ili prestrašiti čitatelja, ili mu zgaditi život. Možda ovo ne zvuči dovoljno zastrašujuće na papiru, ali kada se ugleda na koricama zbirke zaista djeluje odbojno. I nimalo ohrabrujuće.

Dojam se ne popravlja ni nakon prvih par priča. Pisci su se većinom podijelili u dva tabora. Prvi obožava arheologe i iskapanja, koristi se paralelnim radnjama, pri čemu je jedna smještena u mezozoiku, a druga u sadašnjosti. Drugi se tabor opredijelio za budućnost i kloniranje dinosaura. Takve su priče neoriginalne i nemaštovite jer su pojmovi poput arheologije prva stvar koja nam padne na pamet kada netko spomene te izumrle životinje. S vremenima na vrijeme ispliva i drugačija priča, dokazujući da se može napisati nešto i bez jedne od ove dvije šablone.

Autori koji su se odlučili za paralelne radnje ostavljaju čitatelja posve razočaranim. Opisi mezozoika dosta su pojednostavljeni, s tek pokojim pojmom vezanim uz tu eru te zapravo ne predočavaju kako je ona zaista trebala izgledati. Mislim da bilo koji udžbenik iz biologije za četvrti razred gimnazije ili knjiga o evoluciji (Internet da ne spominjem) daju dobre i detaljne opise toga razdoblja pa se pisci ne mogu izvući na ispriku: „A otkud bih ja trebao/la znati kako je tada

izgledalo to i to?“ Ništa bolji nije ni s piscima koji su se odlučili na budućnost, čija djela (poput priče „Jormungandr“ Zorana Vlahovića) potiču na pitanje o smislu samih tih priča. Koji je smisao dinosaure u priči kada se jednako tako mogao iskoristiti i razgovor između doktora ili budista sa čudnovatim kljunašem, a da se ništa bitno, osim eventualno nekoliko opisa, ne promijeni? I kakve veze imaju dinosaur i zmija iz mitologije? I, naravno, koji se vrag zapravo događa u ovoj priči? Zašto sam ja potratila deset minuta svojega života na nju? Jedini dobar opis budućnosti može se naći u priči Kratka priča o baburi, zefirozauru, GMO-puranu i malim zečićima“ Damira Jankovića koja je, ujedno, i jedna od svjetlijih priča ove zbirke. Pisana jednostavnim, laganim i humorističnim stilom, bez mnogo truda i forsiranja, čitatelja vodi u godinu 2159. koja nimalo ne izgleda kao sadašnjost – a upravo je to propust u spomenutoj Vlahovićevoj priči u kojoj, osim nekoliko natuknica koje ga čine

RECENZIJA

budućim, svijet izgleda suvremeno (možda bi bilo bolje reći da taj svijet zapravo izgleda - nikako).

Htjela sam izdvojiti priču koju smatram najgavnjom. Nažalost, imala sam previše kandidata pa sam se pobojala da neću ostati samo na jednoj. Ipak, unatoč jakoj konkurenciji, titula je pripala priči „Budjenje“ Jasmine Blažić. I dalje mi je upitno što je ona tom pričom zapravo htjela reći. Naime, njezina priča spada u priče prve kategorije pisaca sa stavom „Mi smo fanovi zemlje i fosila jer ne znamo što bismo drugo pisali o izumrlim životinjama koje su danas najpoznatiji muzejski primjeri“. Naravno, radnja priče je paralelna, valjda kako bi čitatelji mogli pratiti kako je tekao život onih kostiju koje danas pronalaze. Ali, ne pitajte me kakav je to svijet mezozoika jer zapravo ni nisam sigurna o kojemu je razdoblju riječ i tko su zapravo svi oni silni likovi? Ljudi ili nešto drugo? U toj priči ima svega i svačega, od kraljeva i princeza do njihovih zmajeva, uz iznimku jednoga dinosaura – kad je to već bila tema pa se bez njega ne može. Dakle, tipična klišejirana bajka s prokletstvima i ljubavnim trokutom. Priča pomalo nalikuje nekoj od epizoda „Pokémona“. Cijelu sam priču čekala trenutak u kojem će jedan od likova, Johen, reći: „Noći iza zvijezda, napad vatrenim dahom“. To je onaj dio priče koji govorí o prošlosti, dok o dijelu koji govorí o sadašnjosti ne vrijedi niti pričati jer je, stilski, užasan. Ukratko, priča je sladunjava, dječja, traljava i, nadasve, odiše onim nečim što poručuje da ju je samo žena mogla napisati.

Od nekoliko priča koje su se borile protiv klišeja o dinosaurusima, izdvojila bih „Preobrazbu“ Mirka Grđinića koji je, kao i Blažićka, u priču utrpao toliko toga, što suvisloga, a što nesuvisloga da se čitatelju na kraju priče digne kosa na glavi. Treba spomenuti i priču „Dugi zubi, dugi vratovi“ Zorana Krušvara koja je pomalo naporna i iscrpljujuća te koja temom nije donijela ništa nova, ali koja ima nekoliko dobrih, detaljnih i brutalnih opisa zbog kojih vrijedi pročitati je.

Osim što nas svojom ilustracijom pokušava otjerati od knjige, Mario Rosanda nije se dokazao niti pričom „Fatalni jo-jo“ koja, istini za volju, ima dobar početak i koja bi možda imala i dobar, iako klišeiziran kraj da od dinosaura nije napravio grotesku (zaista ih žalim). Uvredu dinosaurusima nainjela je i Dragana Stojiljković o čijim dinosaurima ne vrijedi niti pričati - opet nešto što može napisati

samo žena.

Nadalje, zbirka sadrži i priče koje bi bile odlične da se iz njih izbaci element dinosaure i u njih ubaci nešto prihvatljivije. Primjerice, da se iz priče „Plesati zajedno pod polariziranim nebom“ Milene Benini izbace dinosauri, ona bi i dalje funkcionala. Toliko o temi natječaja. Čini se kao da je autorica uzela neku svoju već napisanu priču i u nju tek ubacila nekoliko rečenica u kojima se spominju dinosauri. Upravo oni u ovoj priči najviše smetaju i, da ih se izbaciti, dobila bi se zanimljiva SF pričica. Isto vrijedi i za priču „Homosaur“ Ante Zirduma u kojoj iritira to što opis Zeusa, glavnog lika priče i stvorenja u budućnosti, podsjeća na kombinaciju dinosaure i ljudi koje je video pri davnom posjetu našoj planeti, iako ih čitatelj zapravo ne doživljava takvima.

Zaključak? Najveće je razočaranje to što nema *nijedne* priče u kojoj su se opisivali *samo* dinosauri, *nijedne* koja bi čitatelju pokazala magičan svijet mezozoika – ali je zato u svakoj priči bio čovjek, što mnogo kazuje o ljudskom egocentrizmu. Ovdje je riječ o mučnoj zbirci priповјedaka koja ni po čemu ne zadržava čitatelja. U pojedinim bi trenucima čitatelj vjerojatno radije uzeo roman pisani tehnikom toka svijesti, shvaćajući da je zanimljivije pratiti Ivana Galeba koji samo čami u bolnici i razmišlja o svojim proljećima, nego li gledati kako se nakaradni dinosauri prešetavaju po pričama koje bi bolje prošle da su se bavile nečim drugim. To je, naravno, bilo nemoguće jer je tema natječaja upravo ona iz naslova zbirke što samo dokazuje da Hrvatska nije spremna za priče o dinosaurusima.

PRIČA

Vrata (Ed Barol)

Ne znam kada su se pojavila prva vrata. Mislim da to nitko ne zna. Sve ono o čemu se raspreda, nagađa, sa sigurnošću tvrdi i nepopustljivo dokazuje, sve je to idiotarija. Vrata kroz koja netko prođe ionako odmah potom nestaju. Pojave se sama od sebe, bez ikakva reda i mogućnosti predviđanja. Uvijek na otvorenome, nikad usred nekog izgrađenog i zatvorenog prostora. Većina se ljudi slaže da su gotovo sva prva vrata bila bijela. Sad ih ima u svim bojama, ali su uvijek jednobojna. Uvijek puna, nikada prozirna ili djelomično ostakljena. Uvijek se otvaraju prema unutra, nadesno, i uvijek kroz svoj otvor prikazuju neku drugu stvarnost. Nešto predivno, nešto omamljujuće i prizivajuće. Nešto što možete vidjeti samo ako ste blizu njih, ali osjetiti i na daljinu. Kamere to nikad nisu uspjele snimiti, na svim je snimkama i fotografijama samo zrnata, siva, kovitlajuća pozadina koju vrata uokviruju.

Jednom sam prilikom uspio pogledati kroz jedna. Ne lažem, znam da to svatko priča, nema onoga tko nije zirnuo kroza njih, barem u svojoj mašt. Ali, ja sam stvarno bio na niti deset metara od jednih kada su se pojavila. Bila su žuta, izrezbarena, s dovratnikom koji je stajao postojano i čvrsto, dok su se vrata otvarala da upute svoj poziv. Ali, što da vam pričam o tome? Nije to nešto što mogu objasniti. To morate sami osjetiti. Oni koji su se obogatili pišući knjige o vratima, sigurno nisu nikada pogledali kroz jedna. Da jesu, ostavili bi se uzaludna posla. Pokušavati opisati taj ushit, tu čežnju i potrebu ravno je pokušaju pražnjenja oceana vedrom.

Uvijek otada, pa i sada, proklinjem sebe zbog onoga trenutka ukočenosti, trenutka sumnje i onog malog, migoljavog crva straha koji me je sputao, koji me je usporio i učinio da ona glupača, ona kravetina, ona žena u pedesetim godinama, stigne do vrata prije mene. Djelić sekunde prije, ali dovoljno. Nešto me je odbacio unatrag, a vrata su se treskom zalupila i nestala. Ostao sam stajati tamо kao idiotsko govno od glupana i gubitnika. Čim jedno ljudsko biće prođe, vrata nestaju. No, to ionako znate. Ništa drugo ne može proći kroza njih. Nikakva tehnika, ništa umjetno. Sve to samo nestane čim prođe kroz vrata.

Svojedobno je vojska raznim postupcima raznim u zaluđenim eksperimentima.

Ako 24 sata, otkada se vrata materijaliziraju, niti jedno ljudsko biće ne prode kroz njih, ona nestaju, na isti način na koji su se i pojavila. Neobjašnjivo.

Ali, vojska više ne provodi svoje pokuse. Od incidenta pored Usti nad Labom u Češkoj u kojem su se medusobno poubijali u nastajanju da prođu kroza njih, više se ne rade takve stvari. Rezultat incidenta - 292 mrtva vojnika NATO-pakta, među kojima i sedam hrvatskih vojnika. Broja se dobro sjećam, danima se vrtio na vijestima.

Ali, stvari su se otada promijenile. Pojavljivalo se sve više i više vrata, a suzdržanost i bilo kakav obzir postali su prošlost. Sumnjam da je odavno netko prošao kroz neka vrata bez da je za sobom ostavio barem nekoliko toplih leševa koji bi to isto napravili i sa sretnikom koji je uspio proći.

Da, vrata je sve više, ali sve je to tek pljuckanje po šumskom požaru kada se na umu ima milijarda ljudi kojih je jedini cilj proći kroza njih. Prema nekim, i vjerodostojnim, procjenama, dosad je to uspjelo učiniti oko desetak milijuna ljudi. Malo, pre malo, kad god računam svoje šanse.

Sad je svaki čovjek za sebe. Nema više patronata država, vjerskoga zanosa, organiziranih pokušaja. Jedna vrata, jedno ljudsko biće. Ono što je u početku bilo samo privlačno poput zvuka prosutih novčića, sada je goruća potreba koja nagriza utrobe ljudi kao štakor u zamci.

Proći kroz vrata. Samo to i ništa više. Ljubav, slava, bogatstvo, moć i sve te slične tričarje više nisu bile nimalo važne.

Što su vrata i kamo vode - o toj se temi, zapravo, sve manje raspravljalio. Put u raj, put u pakao, otvor u dimenzije snova? Ili samo invazija na naš planet kojih je cilj da nas s lakoćom pokori? S obzirom na to da se u zadnje vrijeme sve raspada, možda je to i istina. Vladaju anarhija i kaos, hrane je sve manje, zakoni, oni ljudski i božji, su samo mrtvo slovo. Glas se razuma više i ne čuje, glas koji je u većini ljudskih umova i inače tih i koji zamukne čim mase ljudi uglaša zaurlaju svoje nerazumne želje.

A vrata? Ona su se počela igrati s nama. Sada se pojavljuju na čudnim mjestima: na krovovima zgrada, vrhovima stabala, usred brzih rijeka i iznad morskih valova u blizini obala. Ponekad jednostavno lebde nekoliko metara iznad tla, a počela su se pojavljivati i dobrim dijelom ukopana u tlo, čak i ono

PRIČA

kamenito.

Vidio sam dosta snimki o tome, onih par televizijskih postaja koje su još emitirale programi samo su to i prikazivale. Ljudima ionako nije bilo zanimljivo ništa drugo, osim saznanja kako proći kroz vrata. Bilo je tu i bizarnih stvari koje su uskoro postale uobičajenima. Neplivači koji se utapaju pokušavajući doplivati do vrata, na primjer. Ljudi koji jedni druge bacaju s krovova, gomile leševa oko nekoga stabla i na njegovim granama, po čemu se znalo da su na njemu ne tako davno stajala vrata. Ljudi koji krvavim rukama kopaju kamen, u želji da iskopaju dovoljno velik prolaz do vrata koja vire iz zemlje, dok ih drugi ljudi istim tim iskopanim kamenjem umlaćuju do smrti kako bi sami nastavili kopati.

Jednom sam bio blizu vrata koja su visjela nekoliko metara nad tlom. Vidio sam kako čovjeka koji se rukama povlačio gore za okvir onaj ispod njega para nožem, držeći se za njegove noge. Litre krvi zapljušnule su ga zajedno sa vrućim crijevima po kojima se pokušao popeti, dok mu neka žena, trenutak poslije, nije pištoljem raznijela glavu. Obojica su pala u hrpu leševa ispod vrata. Pridružila im se i žena kojoj je netko odsjekao glavu lopatom. Na kraju se jedan mladić, osakačen i prelivren krvljom, preko hrpe leševa ubacio kroz vrata koja su zatim nestala.

Moj nagon za samoodržanjem tada je još uvijek bio dovoljno jak da me drži podalje od sigurne smrti, iako je svaka struna u mome tijelu vrištala od želje da krenem. Još malo i postat ću jedan od onih zapunjениh koji, s ludilom u očima, grabe prema vratima, ne mareći hoće li poginuti pokušavajući. Takyih je bilo sve više.

Još sam uvijek smatrao da se samo treba kretati i da će se moja prilika ukazati. Istodobno sam bio u potrazi za hranom i vodom, krećući se oprezno, držeći se sjena i podalje od glavnih prometnica. Sustav se potpuno urušio, gorjele su čitave četvrti. Prestala je opskrba hranom, a novac više nije vrijedio ništa. Ljudi u uniformama, bez iznimke naoružani, sada su bili samo horde pljačkaša koje je valjalo izbjegavati.

Pognut, na rubu živac, šuljao sam se uskim uličicama u sumrak, oprezno se miimoilazeći s drugim ljudima. Ruka mi je stalno počivala na dršci očeva starog pištolja kojega sam skrivao otkočenog u jakni, s metkom u cijevi - crvena zastava M88 koju je

otac sačuvao kao uspomenu iz Domovinskoga rata u onoj porculanskoj kutiji za kekse, visoko gore na kuhinjskom ormaru, koju nismo smjeli dirati umotanu u nauljenu krpui i s dvije kutije metaka. Danas sam mu zahvalan na tome, pogotovo kad se sjetim koliko je puta majka vikala na njega zbog pištolja u trenucima u kojima je mislila da ih ne čujem.

Skrenuo sam u malu ulicu, između dviju nagorenih zgrada, i ugledao ih. Vrata. Predivna, otvorena, sjajna crvena vrata kroz koja su blještala sva obećanja ovoga svijeta. I staroga debeljka u dronjcima kako trči prema njima. Oborio sam ga s nekoliko metaka u leđa, brzo trčeći prema vratima, krvudavo, pognut, i sam očekujući metak u leđa. U ludom sam skoku prošao kroza njih, sletjevši mekano i bezbolno s druge strane vrata koja su se zalupila za mnom.

Uspravio sam se, drhteći i smješkajući se. Ledima sam bio naslonjen na vrata, otirući suze radosnice koje su mi potekle niz lice. Prasnuo u histeričan smijeh progledavši, držeći se za zauvijek zatvorena vrata, Vrištao sam od užasa. Smijao se i vrištao, vrištao i smijao.

AKTUALNO

Blic vijesti: fandom u Sloveniji (Bojan Ekselenski)

Srpanj je bio praznik za ljubitelje space opere. U tri toma i na više od 1100 stranica izišli su „Dangoberci“ Mare R. Sirako. Autoricu ovoga veličanstvenog djela osobno ćemo upoznati na Rikonu. Iako su „Dangoberci“ najznačajnije znanstveno-fantastično djelo ove godine, nisu i jedino. Zanimljiva su i ova ostvarena:

- „Ostrorelka“ Mihe Remca
- „Sence Niverona“ Mariše Ogris
- „Nasvidenje VeliČastni svet“ Amedeje M. Ličen
- Zanimljiva trilogija „Skrivnost doline okamenelih zmajev“ Nataše Vrbančič Kopač

Sve je to izišlo u protekloj godini!

Za zaključiti je da u Sloveniji nemamo poteškoća s objavljuvanjem novih djela. No, problema ima u prezentaciji domaćih

autoru javnosti. Zbog čudnoga sistema distribucije i lokalnoga monopolja teško koje djelo pronađe put do knjižnice. Sva se djela mogu pronaći samo u knjižarama, što i ne ide u prilog populariziranju znanstvene fantastike i fantasya domaćih autora. Za promociju moraju brinuti autori sami, bez ikakve podrške.

Jedina udruga ljubitelja znanstvene

Naslovica najnovijeg broja fanzina *Jašubeg en Jered*

fantastike i fantasyja, „Prizma“, je na izdusu. Odgovorni su prestali s „disanjem“. Fanzin „Neskončnost“ prestao je izlaziti. Ako tko želi vratiti „Prizmu“ u život, treba promjeniti koncept. Kao što sam napisao na forumu, trebamo proučiti hrvatski sistem uspjeha druga.

Na sreću, imamo fanzin „Jašubeg en Jered“ koji je svakim brojem sve opsežniji i bogatiji.

Uskoro izlazi njegov 11. broj. Na njegovom stvaranju radi više suradnika, a s ISSN brojem jedina je periodička publikacija za promociju naših žanrova. Suradnici su slovenski autori koji su dosad objavili barem jednu knjigu. Iako nekima taj fanzin smeta, mi se ne damo i idemo dalje. Tako je baš 11. broj prvi broj u kojemu je oko 70% članaka stručno „procistio“ lektor. Fanzin izlazi i u DVD kolekciji računalnog magazina „Joker“. Izašao je i trailer „Vitez i Carobnjaci: Pećina misterija“ („Joker DVD“).

Izašao je i trailer „Vitez i Carobnjaci: Indigo novi svijet“. Obje knjige dolaze 2010. godine pa će o njima zasigurno biti riječi i dogodine, na Rikonu 2010. Eto, to su, ukratko, svi događaji na slovenskoj fandomskoj sceni.

PRIČA

Društvo tragača (Adnadin Jašarević)

Otežalih nogu koračam kroz hrpe listova, nagomilane u smetove, jedva ih razmičući. Iznad, crno nebo: bezdan. Tlo, poput negativa: bijeli se, u nedogled... Brežuljci zgužvanoga papira, hrpe stranica ljušte se s drveća crnoga kao grafit, staze od ugaženih tabaka... Tamni znakovi načičkani su na licima škrupitavih stranica poput trnja... Vučem ih stopalima, sve veću gomilu zbijenoga, krvoločnog papira. Korak po korak tonem sve dublje, propadam, rukama razmičem oštar papir, kao da plivam... Tonem... Do prsa, do guša... Grabim naprijed prstima izrezbarenim poput labirinta preciznih posjekotina, kao da su ih načinili neznani kirurzi skloni igrama... Papir se kotrlja licu, gura se u usta – dahćem, hvatajući zraka - gužva se u ždrijelu... Gušim se...

Hropac. Kašljem suho. Iznad mene jasno, zvjezdano nebo. Budan sam. Bolnim prstima opipavam grlo: osjećam grudice nanizane niz ždrijelo. Napola pridignut osvrćem se oko sebe: da, budan sam. Krkljavo se nasmijem. Noćna mora, ništa više... Iskašljavam *san*, trljam prste ne bih li ih zagrijao. Čitao sam o nekome pjesniku - ne sjećam se njegova imena - koji je iz sna o raju donio ružu u javu. Ružu iz sna... Tako nekako... Smijem se... Vil se okreće k meni. Zaklonjen je dubokim sjenkama. I sam je sjenka među sjenkama... Ne progovara. Ni ja ne bih trebao. Tišina je poput štita u divljini. Odmahujem rukom tek toliko da vidi kako je sve u redu. Čini mi se da je i on mahnuo meni prije nego li se posvetio zurenju u tamu. On neće spavati zbog dužnosti. Stražar je. Ja neću spavati jer ne želim sanjati. *Snovi radaju čudovišta.* Ležim tihom, umotan u plahte, na ležaju od borovih iglica. Hladne mi zvijezde nezainteresirano uzvraćaju pogled. Dodirujem prste, lagano klizim preko njih tražeći posjekotine. Zašto ne!? Knjige jesu opasne na mnoge načine. Ako nisi dovoljno oprezan, znaju te posjetiti duboko, preduboko. Kako mi nije preostalo drugo - osim da se pridružim Vilu - do zore sam razmišljao o knjigama koje su me povrijedile. Krunisao sam na prijestolje Don Kihota od Manče. Taj me je ludi vitez poprično zadužio. Šteta što nisam pročitao cijelu knjigu. Uvjeren sam kako mome primjerku nedostaje barem trećina poglavljja. *Knjižničari* tvrde da je Servantesov promašeni junak *kratak* za svega desetinu stranica. Neka

im bude...

Moji se sudrugovi ne zamaraju književnim zavrzelama. Osluškujem kako se bude iz duboka sna, mrmljaju, komešaju se, protežu... Mi smo *društvo tragača*. Ili, prije, družina koja traga. Kotrljamo se iz čebadi kao palačinke za razmotavanje, ne za umotavanje. Ukočeni, promrzli, uvijek mrzovoljni... Vil je potpalio vatru, Šeli donio vodu u kotliću, Horhe zuri u prazno, Herman rezucka *suhovinu*, Artur se pobrinuo za gutljaj rakije, a ja - ja sam se bavio ubacivanjem prepeličiju jaja u kipuću vodu.

- Pakleni, ne kraće od pet minuta. – podsjeća me Vil, kao da ne znam koliko dugo treba kuhati jaja.

Da, ja sam Pakleni... Družina me radije oslovljava nadimkom, nego li imenom: Dante. Znate, Pakleni zbog Dantova pakla. Navikao sam, neka im bude... Vadim jaja iz kotlića – ubacujem ih u hladnu vodu: para izbjiga iz lončića, mijesajući se s mojim dahom.

- Gotovo, navalite! – pozivam ih da mi se pridruže.

Doručujemo šutke, šmrčemo, gutamo, cupkamo u mjestu. U stvari, čekamo. Artur najbrže jede. Nikada nije naučio uživati u hrani. Sjeda po strani. Mota nekoliko cigareta. To nam je zajedničko zadovoljstvo, zapaliti cigaretu poslije jela. Naći će se i kave, tek toliko, za jedan srk.

Artur je u našoj družini nešto poput vode. Pridružujemo mu se na litici, pripaljujemo cigarete, pučkamo kolutove dima. On će prvi govoriti. Svakako ćemo učiniti suprotno od njegove preporuke, ali i to je nekakvo naopako vodstvo. Ispod nas, u dolini, naziremo ruševine koje se pružaju sve do dalekoga brijega, još uviijek zaognutoga u maglu. Hrpe nasumčano svaljenoga kamena, betona, cigle, krotina stakla, tko zna čega još, nekada su bile grad... Veliki grad, ne kao naš, koji broji ne više od stotinu kućica. Ovdje, u tome gradu što graniči s obzorjem, živjelo je previše ljudi za moj ukus: nisam se usudivao ni pomisliti koliko... Hrbati nabreklih zidova strše iz tla poput krnjataka, natrulih zubi. Bile su to velike kuće čiji su krovovi cijepali oblake, dodirivale su nebo, ako je suditi po hrpmama ruševina preostalih od njih, nalik na lanac brežuljaka osrednje visine. Zlobno se

PRIČA

dosjetih kako su bile prevelike - da, prevelike za ljude koji su ih naseljavali - bit će da ih je njihova *veličina* dokrajčila, prouzročila da se uruše do temelja... Kako god, baš smo ovakav, veliki grad tražili. Zapravo, ruševine velikoga grada...

Artur pokazuje rukom ka glavnoj ulici: široka je. Pruža se kroz grad poput rasjekline, preciznoga kirurškog reza. Ruševine je nisu zagušile. Zurimo u zloslutnu gradsku arteriju, odmahujemo glavama. Najlakši se put najčešće pokaže lošim rješenjem. Radije se odlučujemo uputiti prema raštrkanim ostacima predgrada. Nadglasali smo Artura. Morao nam se prikloniti: ako ovuda lutaju preživjeli, bande, kanibali, tko zna kakvi stvorovi, može ih se očekivati upravo u srcu grada gdje su, nekada glavne ulice i kolosalne gradnje, još uvijek pogodne za kretanje i boravak. Usprkos njegovom gundanju, lutamo zagušenim uličicama, krivudavima poput spleta zmija. Kao da smo u labirintu na Kreti: svako malo zalutamo u *slijepu* ulicu. Neprelazne barikade, zgrade što su se s vremenom *svalile* na ulicu, tjeraju nas nazad - teturamo naokolo, lutamo, ne baš uvjereni kuda treba ići. Jedini putokaz naziremo u daljini, preko poleglih krovova, masivnu gradnju pod kupolom, kojoj sveopće raspadanje, bar naoko, još uvijek nije naudilo.

- E, još nam samo nedostaje da iza sljedeće krivine naletimo na Minotaure... - nitko se nije nasmijao. Doduše, Artur me pogledao kao da sam ja mitsko čudovište kralja Minoja. Tako mi i treba: trebao sam znati da literarne šale *ne pale* kod mojih drugova...

- Pakleni, čini mi se da imamo dovoljno problema i bez tog tvog Minotaure... Ako nastavimo ovako, nećemo stići do skladišta prije večeri. - Artur uvijek i uvijek *širi negativne vibrе*...

- Ne bih rekao... Tvoj smisao za orientaciju je na razini trogodišnjega djeteta. - otrovno primijeti Vil - Zgrada je sve bliže, ako me oči ne varaju.

Oči ga nisu varale, zgrada se uistinu činila sve većom kako smo joj prilazili. Masivna gradevina visokih sivih zidina isticala se sred ruševina - djelovala je još uvijek čvrsto i solidno, barem izdaleka.

-Zanimljivo, izgleda da je gradena kao bunker. Čini se da bi izdržala i bombardiranje... - primijetio sam.

- Ma da... - Vil nije djelovao razgovorljivo - Stari su znali čuvati svoje dragocjenosti...

Jesu li? Nisam uvjeren... Njihov je svijet u ruševinama. Sve što znamo o njima, kako su živjeli, što jesu ili nisu voljeli, čemu su se radovali, zbog čega tugovali, doznajemo na *kapalju*.... Pa, i to malo tragova koje nalazimo teško je razumjeti: zapravo, razlučiti dokument od fantazije... Ne tako davno, eto, naši su *murdraci* vjerovali kako su Stari putovali do dalekih zvijezda za vrijeme koliko je potrebno da predemo iz sobe u sobu... Njihovi su izvori bili pisci pseudopovijesnih romana poput Clarka, Asimova, Nivena čije smo fragmente često pronalazili. E, sad, ispostavilo se kako uopće nije riječ o povijesnim činjenicama koje su spomenuta gospoda malko obradila... Tako su *pala u vodu* nadanja nekolicine neumjerenih glasnogovornika povratka Starih sa zvijezda, na koje su, navodno, *odlepršali*... Kada bi to bilo moguće u brodovima sazdanim od mašte, možda bi se i vratili, tko zna...

- Pakleni, hej, Pakleni! - Artur me prilično grubo drmusao. - Opet sanjariš?

- Ovaj, ne... Razmišljao sam o najlakšemu putu do zgrade.

- Žbilja! Kako sada izgleda, dugo ćeš razmišljati. - Artur pokaza prema zakrčenome puteljku. Dvije su se zgrade obrušile s obje strane nekadašnje gradske ceste.

- Nema svrhe da se vraćamo do raskrižja. - oglasi se Vil - Ovo je jedina ulica koju smo pronašli, a da je, koliko toliko, nezagušena ruševinama.

- Hmm... Da... Pa, nema druge, ako ne možemo uokolo, ne preostaje nam ništa drugo nego da se uzveremo preko ovoga, kako god... - neodlučno sam mjerkaoprepreku, kao i ostali. Iz iskustva smo znali kako veranje preko brda od šuta, cigle i krhotina nije ni nalik na *pentranje* po idiličnim zelenim brdačima...

- Samo pažljivo, momci, sjetite se našega drugara Lavkrafta... - podsjeti nas Herman. Nepotrebno. Svi smo se jasno sjećali kako je Lavkraft, nema ni puna godina od tada, propao u jednu takvu ruševnu gomilu. Nismo ga uspjeli izvući...

Jedan po jedan, pipajući put nagore kao da smo slijepci, milili smo k vrhu. Lica oblivena znojem povremeno sam *mjerkaoprepreku* sunce: tek toliko da se uvjerim kako nismo na

PRIČA

toj nesretnoj ruševini proveli cijeli dan. Skoro da jesmo. Točno u podne stadosmo navrh brijega. Pod nama se pružao zamršeni splet uličica i kuća sravnjenih do temelja. Ne tako daleko, bar ne ptičjim letom, dizala se zgrada.

- Vidi, vidi, još malo i stigli smo... - primijeti Horhe.

- Ti ćeš mi reći, sovuljago. - nasmija se Vil. Horheova kratkovidnost bila je općepoznata.

- Biće da je ipak u pravu. Čini mi se da na putu do zgrade nema ozbiljnijih zapreka.
- Artur je konačno djelovao zainteresirano za batrganje predgradem.

- Aha... Mada, uličice izgledaju urednije kako se bliže zgradi. - promrsi Herman.

- Kao da ih je neko raščišćivao, hoćeš reći - nasmijao sam se zbog njihovog okolišanja. Očito, netko je koristio uličice što su se ulijevale na plato kojime je dominirala zgrada. I taj *netko* morao je biti mnogobrojan... Eto problema...

Ne jednom sukobili smo se s mještanima izgubljenih gradova. Naše su *nabavke* rijetko prolazile *glatko*. Ništa strašno, mogli bi pomisliti neupućeni... Ne i mi: u ruševinama Starih živjele su, u pravilu, čudne i neprijateljski raspoložene kreature, odrpani razbojnici koji bi vas ubili za šaku hrane, ništa bolji od njih, lutajuće družine mutanata, a tek kojekakva pleme što preživljavaju u podzemnim labirintima ispod gradova! Ima tu živopisnih grupa o kojima ne volim ni misliti. Zajedničko im je tek što su zastranili u divljaštvo i, naravno, kanibalizam...

- Sjećate se onih momaka ofarbanih lica što su pojeli Umberta? - Herman je dobro pamtio samo gadne doživljaje...

- Ma da... - promrsi Vil

- Ne vjerujem da ćemo ovoga puta sresti podivljalu izgladnjelu gomilu. - primijeti Artur - Ovi momci mi djeluju pretjerano uredno.

- Aha - složio sam se - ima tu sistema, kada bolje pogledaš. Kao da su planirali kuda i koliko raščišćivati. Veliki posao...

- Ipak, nema ih vani za dana. Nikoga. - opet se oglasi Herman.

Tako je to. Nekdašnji žitelji gradova, preostali malobrojni domostajci, bili su *noćne*

ptice - kao po pravilu. Slika nesretnog Umberta nabodenoga na ražanj, kako ga okreću lagano iznad vatre, prikrala mi se u svijest. Zadrhtao sam od jeze.

- Požurimo. - rekao sam - Ne da mi se ovdje dočekati noć.

- Ah, može! - Vil povede niz strminu, neoprezno skačući preko gomile šuta. Mi za njim. Niko nije imao volje upoznavati domaće...

Sjurili smo se do uzane uličice bez velikih problema, izuzimajući brojne bubotke. Laganim smo trkom krenuli k zgradi, ne baš pravolinjski, ali, kako god, velika se građevina činila skoro agresivno bliskom. Nadvila se nad nama, natkrilivši vidokrug poput neizrečene prijetnje.

- Još koji korak i izbit ćemo u ono što je ostalo od gradske avenije... – prodahta Artur.

- Ovdje zgrade nisu baš potpuno ...bane. – primijetih

- Naravno da nisu. Ne možeš usporediti uđerice iz predgrađa i gospodske kuće. – primijeti Vil. – Uostalom, neke od njih djeluju kao da su održavane.

Stvarno, tu i tamo, vidjeh prozorska okna zatvorena daskama, ponek zabarikadirana vrata. Ovdje netko boravi. Zapravo neki, više njih, možda previše za naš ukus.

- Tako, evo nas! – oglasi se i Herman.

Izbili smo u prostranu, raščišćenu aveniju koja je vodila do platoa kojim je suvereno vladala naša zgrada. Građevine, ruine, ustuknuše pred raščupanim parkom. Nazirali smo, naokolo, poneku razrušenu zgradu, jednu ili dvije održavane. Tek, preostalo nam je savladati još ovaj *brisani prostor* do cilja pa smo ubrzali koliko je to još moguće, bolnih mišića i skoro slomljene volje. Osrvtao sam se nervozno ka svježim panjevima koji su svjedočili o sjeći, i svemu ostalom što se da podrazumijevati o drvosječama. Skrenuh pogled naprijed, ka zgradi, s namjerom da se ne dam uzneniravati više nego li je neophodno. Dobro, ima tu naroda, ali nadam se da nikoga nećemo sresti. Rano je popodne: budemo li

PRIČA

sretne ruke, obaviti čemo zadatok brzo i biti na putu kući prije večeri.

- Momci, vidite li isto što i ja? – Artur je djelovao više nego zbumjeno.

Vidjeli smo, još kako. Kolonada bisti pružala se s obje strane avenije, sve do zgrade. Izdaleka nisam bio načistio koga predstavljaju, ali, nakon desetak metar pređenih u trku skoro sam bio zabezeknut. Poznavao sam neka od tih dostojanstvenih lica izlivenih u bronci: Servantes, Tolstoј, Šekspir, Rilke... Nevjerojatno!

- Dante...
- Da, Vil...
- Što bi ovo trebalo značiti?
- Ne znam, Vil. Ne znam što. Ali, čudno jeste...
- Izgleda poput prilaza drevnim hramovima...
- Aha, i ja sam to pomislio...

Ako zgrada pred nama jeste hram, nije ni nalik drugima koje smo vidali. Opet, što na takvome mjestu rade svi ovi pisci od davnine? Zbog kakve su ih tajanstvene svrhe dovukli ovamo nemušti stanovnici ovih ruševina? Pitanja u pitanjima... Prolazim pokraj Homera čije oči blude u prazno. Zalazimo u duboku sjenku što je zgrada pruža preko platoa, pred masivnu kapiju od pocrnjele hrastovine. Konačno zastajemo. Dahćem premoren od trka. Zurim u brončanu kvaku izrađenu podobno ribi. Zašto riba? Ne zamaran se tim pretjerano. Dok moji drugari stoje suočeni sa zgradom, neodlučni, ja djelujem. Spuštam ruku na ribicu i guram je nadolje. *Sezame, otvori se.* Vrata što skrivaju neznanu blagu Alibabine pećine se „uz skripu, pomjeriše. Unutra tama...

- Polako, Pakleni! - Artura je, otkako ga znam krasio pretjerani oprez.
- Ne brini, drugaru, nema unutra ničega osim sjenki.
- Tko zna, možda sretnemo i nekoliko stanara?
- Ne vjerujem... Ovome su mjestu posvetili suviše pažnje da bi se valjali unutra.
- Kad ti kažeš...

Kako god, stajali smo pred odškrinutim vratima. Herman i Vil izvukloše odnekud revolvere. Horhe se naslonio na

sačmaricu. Artur se samo češkao po glavi - dovoljno... Kao da smo pred ulazom u Dantev *Pakao*. Dobro, onda ću postupiti u skladu s vlastitim imenom. Ulazim. Preturam rame, potiskujući vrata, unutra, zakoračujem, kašljem: oblak prašine se podigao u susret uljezu. Svetlost se šunja za mnom u prostrani hol. Žmirkam dok mi se oči ne priviknu. Ništa osobito za vidjeti, izuzev... Da, nasuprot meni, do zida je nagomilana sjenka neobična oblike. Prilazim. Osluškujem korake svojih drugova, tih, oprezne, odmah iza mene.

- Što je to, Pakleni? - prosikta Vil.

Nevjerojatno. Knjige. To su knjige, toliko knjiga... Nagomilane, skoro kao zazidane, poput cigle, u strukturu što se diže do stropa. Kleknuo sam pred njima, knjigama, kako pristoji... Kao pred oltarom...

- Knjige, hej, knjige! - Vil će oduševljen - Kolika gomila, momci...
- Nikada ih nisam vidiо toliko na jednom mjestu... - promrmlja Artur.
- Oho! Kako ćemo ih sve ponijeti? - praktično će Herman...

Podigao sam jednu s gomile: na koricama djeva svijetle puti, nestvarne, koja kao da će se rasplinuti. I knjiga, dotaknem li je. Edgar Allan Poe... „Izdajničko srce“... Listam prve stranice: *Postoji niz idealnih zbivanja koja teku paralelno sa stvarnim zbivanjima. Ona se rijetko podudaraju jedna s drugim.* Čitao sam ranije neke njegove priče... Osmijeh mi poigrava na usnama jer sam je pronašao. To je, konačno, moja svrha, jer moja je družina družina tragača za knjigama... starim knjigama... Artur, Vil, Herman Horhe ne zamaraju se prelistavanjem - rovare kroz gomilu papira, trpaju knjige u rance redom, savjesno ih slažu, nastojeći ih ponijeti odavde što je moguće više... Tko zna hoćemo li biti u prilici vratiti se u ovu zgradu, u drevnu biblioteku Starih... Nisam kao oni... Nastojim potražiti rijetke naslove, izgubljene monologe genija ispričane kroz usta toliko lica... Konačno, zar nisam baš ja pronašao u ruševinama davne biblioteke neimenovanu i nepotpisanu dramu - njezine korice i prvih nekoliko stranica nedostaju - o danskom kraljeviću Hamletu? Naši se znaci godinama spore o tome je li ju napisao Shakespeare ili Marlow. Odlažem Poevu knjigu u ranac. Preturam druge, vođen

PRIČA

nepogrešivim instinktom. Ne slovim uzalud za najboljega Tragača za knjigama u Dolini.

- Oho, vidi ti ovo... - Vil se poigravao butnوم kosti.

- Baci to, budalo! - prekori ga Artur

- Budalo, budalo, budalo... - odjekivalo je, odbijajući se o tvrde zidine biblioteke poput loptice...

- Ne, ne, čekaj... - Horhe ga zgrabi za ruku. - Čekaj! Da vidim. - pažljivo je pogledao koščuru, primaknuo ju je skoro do nosa - To je čovjekova kost...

- Eh, stvarno? - Vil se oglasi nekako odsutno - Ima toga ovdje još...

Ne da smo bili pretjerano znatiželjni, ali, kako god, nadosmo se svi, glava do glave, iznad gomile kostiju smještenih među zidovima od knjiga: lubanje, potkoljenice, bedrene kosti, nadlaktica, rebra...

- Sunce ti krvavo! - opsova Vil - Što bi to trebalo značiti!?

- To znači da smo u nevolji... - promrsi Artur koji inače nije psovao, već bi drugačije dovršio rečenicu.

- Ali, ljudske kosti među knjigama, ne razumijem čemu to... - Herman se pravio da ne vidi očigledno.

Očigledno: ove kosti nisu tek odložene ovdje, među knjige. Lubanje bijahu rascijepljene, kao sjekirom, rebra skršena. I slijepome, glupome, možda i gluhome bilo bi jasno o čemu je riječ. Odmaknuo sam se prema vratima, nekoliko koraka, i pogledao prizor izdaleka. Taj oblik u sjenkama. Da, sada sam bio uvjeren: sve te knjige složene su ne u neku nasumičnu strukturu, ne... bio je to oltar, žrtveni oltar. Usta su mi se osušila, čelom su mi poteckli grašci znoja. Eto čemu sve one biste pisaca napolju. Ovdasnjii domorodci zabavljali su se prinošenjem ljudskih žrtava. Na oltaru od knjiga... Zašto ne knjigama?

- Pakleni, reci da ne misliš isto što i ja... - Vilu ovaj put ponestade psovki.

- E, mislim...

- Misliš što? - Artur kao da se nadao da će ih razuyveriti.

- Momci, ovdasjni kanibali klanjaju se pred knjigom. Savršeniji kumir nisu mogli pronaći, nema sumnje...

- ..bem ti!

- Brišimo odavde!

- A knjige?

- Kakve knjige!? Kada otkriju da smo dirali njihove knjižurine najvjerojatnije ćemo skončati među ovim košćurinama.

- Ne, to mi se ne bi dopalo...

- Noć se bliži...

- Ma, ne klepećite više, idemo!

Izjurili smo napolje u duboke sjenke predvečerja. Grad je djelovao više avetenjski nego li prije. Činilo se da sjenke namjeravaju nadomjestiti urušene dijelove gradnji što je ukupnu sliku činilo manje-više nestvarnom, da ne kažem onostranom. Potrčali smo preko platoa, ne osvrćući se. Povremeno samo zvjerili sa strane, trzali se na zvuke za koje smo umisljali da potiču od potjere koja se već digla za nama. Nimalo nam nije pomagalo sunce: crvenim preljevima bojalo je krne vrhove ruševina. Krvavim, zapravo.

- Krv i pepeo, momci! Pogledajte naprijed! - Vil je petljao oko opasača nastojeći izvući revolver.

Nemušte spodobe pomaljale su se iz zidova, promicale sjenkama poput pauka. I nalikovali su paucima, teturači onako četvoronoške. Promicali smo uličicom između njih spremni da zapucamo. Nisu nas napadali, ne još: odnekud začuh doboš, još jedan, drugi... Otkucavali su u pravilnom ritmu, poput srca. Praćeni njihovim pogledima iz tame - osjećao sam ih na tjemenu kao užarene žiške - dotrčasmo do barikade koju smo prešli u podne, na putu ka Zgradici. Noć se već skupila oko nas u uskoj uličici, ta tihia grabežljivica i njezin nakot. Skvrčene mračne spodobe ispruženih ruku, kao da grabe. Zasad u prazno. Zapriječili su uličicu iza nas - gore, na barikadi, također.

- Pakleni, ovo ne izgleda dobro... - Vil je šaputao tako tihio da sam ga jedva čuo.

- Aha, baš smo zaglavili... Ni naprijed, ni natrag...

- Pokušat ćemo se probiti preko barikade. - neuvjerljivo naredi Artur.

- Ako nam to uspije, nosit ću te na leđima sve do kuće. - Herman zape oroz. Škljocnuo je, u mraku zvučeci nekako poput presude.

- Neka Pakleni malo zagrije situaciju...

PRIČA

Znam na šta je Horhe mislio. Mali plamenik koji vucaram posvuda za sobom... Možda se ovi sjenoviti tipovi uistinu uplaše plamena... Tko zna? Tako... Ja ću prvi, kako ono kažu, *probiti led...* Nastojim raspetljati veze na rancu. Nije lako, radim rukom iza leđa, negdje između plećki. Usput motrim drugare iz mraka, kako se primiču, stopu po stopu, skoro neprimjetno, ali neumitno. Bubnjar je ubrzao ritam: kao da najavljuje eksploziju. Mislim da će uskoro nasrnuti na nas. Konačno, vezica popušta... Izvlačim plamenik, knjige ispadaju za njim iz ranca. Rasute ulicom. Na trenutak sam u iskušenju da se sagrem pokupiti ih. Obuzdavam se. Kroz tamu nasuprotnas začu se zborni uzdah. I iznad nas... Herman i Horhe povlače zatvarače na oružju. Ali, oni ne napadaju. Samo kleče u mraku, nepomični. Ritam bubnjeva usporava. Tišina. Čujem samo disanje svojih sudrugova, isprekidano, hroptavo... Knjige, pa da... Konačno, oni ih obožavaju... Daleko bilo da ih ne razumijem... U iskušenju sam. Podižem polako jednu od knjiga praćen njihovim pogledima. Da zaprijetim kako ću je spaliti. Prst na obaraču plamenika poigrava. Na koricama piše „1984“. Mora da je to neko prapovijesno sranje. Baš bih je mogao potpaliti... Korice se otvaraju preda mnom, stranice lepršaju: kao da knjiga zna što joj spremam. Poput bljeska promiče jedna od rečenica, *ulovio* sam je i, ne znam zašto, glasno izgovorio:

- *Veliki brat te posmatra...* - ništa posebno... Radije bih stradao izgovarajući neku od Beržerakovih tirada...

Ponovo uzdah iz gomile. Dignem pogled s knjige: oni se povlače za korak, na koljenima, podignutih udova, u tminu, podobnije krilima nego rukama... Osjećam da su svi pogledi upereni k meni i shvaćam. O, da, shvaćam! Ispuštam plamenik i čvrsto stežem knjigu s obje ruke, kao da će mi umaći. Listam je i, da, čitam.

- *Veliki brat te posmatra...*

Uzdasi se kroz sumračni splet tijela promiču u nekakvo pojanje. Ne nedostaje mu izvjesne melodije. Čitam... Pojanje se produbljuje, širi, sve snažnije... Mračni spuštaju i podižu ruke kao jedan, slijedeći njihov tajanstveni ritual. Stojim pred njima

poput žreca, svećenik religije posvećene riječi... Tumačim im njihove idole, njihovu svetinju, knjigu... Drhtim prožet nadahnucem i čitam, čitam...

- *Tijekom cijele pisane povijesti, a vjerovatno i od kraja mlađeg kamenog doba, postojale su tri vrste ljudi: Viši, Srednji i Niži...*

Kao da čitam svete spise... Listao sam sačuvane ulomke iz nekolicine, Staroga zavjeta, Zarastre, - tu smo pronašli bez naslova - Kapitala... Sada i 84.-tu... Čitam dubokim, zvaničnim glasom, osjećajući se poput drevnih žreca pred pognutim vjernicima. Pojanje u mračnoj gomili slijedi varijacije mog glasa, poput bezbrojnih, nejasnih odjeka. Koraknem ka njima uzdignite ruke - oni se povlače kao preplašene životinje, valjaju se u prašini, mole... Čitam... Jesu li se ovako, poput mene, osjećali Mojsije, Zarastra, Marks i ovaj propovjednik - u vrhu svake druge stranice je odštampano njegovo ime - Orwell? Suočeni s gomilom pokornih duša koje te, što? Obožavaju idol, mene, tko zna? Sa strahom kleče pred propovjednikom koji je odaslan da im protumači njihove svete spise. Drevni neshvatljivi simboli što su ih obožavali sada se otkrivaju poput litanije, uputstva, preporuke, načela, jedno za drugim, njihov Zakon iz onostranoga. A ja sam tumač toga Zakona. Osluškujem kako moji drugovi odlaze preko barikade od šuta. Shvatili su: ja moram ostati među svojim stadom. Pozivam ih rukom ka zgradama, biblioteci, katedrali, svetištu... Slijede me k oltaru od Riječi gdje ću im čitati... Čitati...

TEMA BROJA

Brod koji je ratovao s Marsovćima (Boris Švel)

U romanu „Rat svjetova“ Herberta Georgea Wellsa Marsovci su nezaustavljeni osvajaci čiji je hladni, nesuošćajni i ogromni intelekt proizveo dojmljive ratne strojeve. Borbeni su tronošći, opremljeni zrakama smrti ili crnim dimom, kao od šale rastjerali topničke bitnice kojima ih je britanska vojska nastojala zadržati. Pa ipak, jedno je sredstvo polučilo nekakav uspjeh protiv grozne najeze. Radi se o ratnome brodu HMS *Thunderchild*, torpednom probijaču (kako je englesku sintagmu *torpedo ram* nadahnuto preveo Predrag Raos). Izbor nije slučajan: kad god bi nastala kriza, Britanci su se oslanjali na svoju Kraljevsku mornaricu kako bi zaštitila Imperiju i Otočje.

Upravo se stoga vrijedi prisjetiti broda koji je nedvojbeno poslužio Wellsu kao uzor, broda HMS *Polyphemus*. Ovo gotovo jedinstveno plovilo svoje vrste ušlo je u povijest više kao tehnološki demonstrator, nego li kao suvisao borbeni sustav. No, upravo činjenica da je ovjekovječen u klasičnome djelu rane znanstvene fantastike daje povoda ukratko opisati taj brod u kontekstu njegova vremena.

Udar kljunom

Vojnopomorska taktika udara kljunom nije novost: u doba ratnih brodova na vesla bila je osnovni način slanjanja neprijateljeva plovila na dno. Prijelazom na jedra, ratne su flote postale ovisne o smjeru vjetra pa su se borile u linijama izmenjujući bočnu topovsku vatru, nastojeći smrviti jedrilje i, u konačnici, eventualno zapaliti protivnikovo brodovlje.

Uvođenje parnoga pogona oslobođilo je taktički manevar od smjera vjetra, a oklop je omogućio približavanje cilju bez da razorne granate smrve drveni trup i jarbole, što se

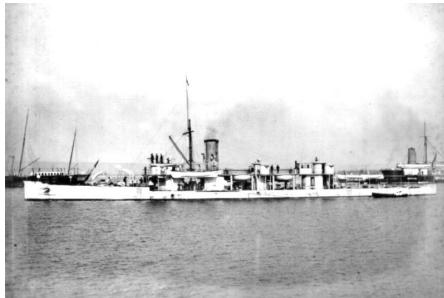
događalo u sukobima polovicom 19. stoljeća. Nije, stoga, trebalo dugo čekati da kljun oživi kao naoružanje ratnoga broda. Smatra se da se prva takva primjena zbila u Francuskoj 1861. godine na oklopnačama *Magenta* i *Solferino* koje je projektirao glasoviti inženjer Dupuy de Lôme.

Kljun je vrlo brzo ušao u modu, čemu je vjerojatno pripomogla i činjenica da su polovicom 19. stoljeća Francuzi bili vjerojatno vodeći inovatori u vojnopomorskim tehnikama. Uistinu, ubrzo su se odigrale dvije bitke u kojima je kljun, kako se činilo, imao važnu ulogu.

Prva se, tijekom Američkoga građanskog rata 8. i 9. ožujka 1862. godine, odigrala bitka kod Hampton Roads-a. Naime, Južnjaci su u svojoj luci Norfolku na trupu potopljene fregate USS *Merrimack* izgradili improviziranu, ali dobro naoružanu i zaštićenu oklopnaču CSS *Virginia*. Kada je flotni sastav Unije blokirao Norfolk, n o v o d o v r š e n a *Virginia* ispolovila je kako bi razbila blokadu.

8. ožujka osakatila je sjevernjačke drvene brodove, potopivši slup USS *Cumberland* i teško oštetivši fregatu USS *Congress*. Južnjački se brod, inače dosta trom, povukao s namjerom da sljedećega dana dovrši i ostale brodove. Međutim, sljedećega su dana Sjevernjaci na poprištu već imali USS *Monitor*, plitko oklopljeno plovilo nalik splavi i s okretnom kulom s teškim topovima. Dva su broda manevrirala jedan na drugoga, satima pucajući jedan na drugoga i nastojeći se međusobno pogoditi kljunom. Na kraju se *Virginia* povukla zbog iscrpljenosti posade. Bila je to uzbudljiva prva bitka oklopnih brodova koja je završila bez pobednika. Topovi nisu mogli probiti oklop, a važna lekcija - da je teško udariti kljunom brod koji žistro manevriira i ne želi biti potopljen - očito je promakla promatračima jer će se u konstrukcijama ratnih brodova kljun pojavljivati još desetljećima.

Druga bitka koja je istaknula važnost kljuna odigrala se mnogo bliže nama - radi se o

HMS *Polyphemus* s bokom

TEMA BROJA

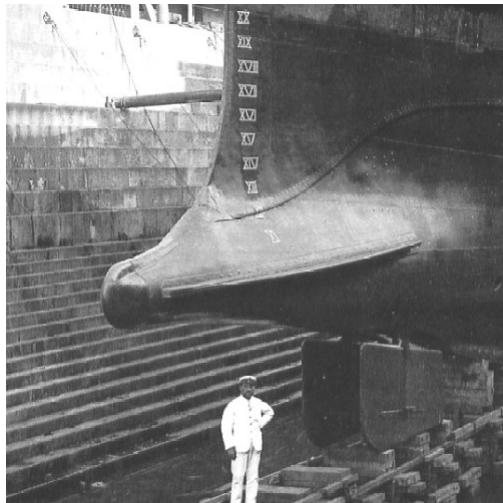
Viškoj bitci koja se zbila 20. srpnja 1866. godine. Sukobili su se snažni talijanski sastav pod zapovjedništvom admirala Persanai bitno slabiji odred austrijskoga brodovlja admirala Tegethoffa. Oba su sustava uključivala i oklopljene i neoklopljene brodove, ali je Talijana bilo više i imali su jače topove. I dok je na strani Austrije bila je pomorska

vještina, talijanski je

zapovjednik unio pomutnju, prekrcavši se pred samu bitku s oklopne fregate *Re d'Italia* na oklopnuču *Affondatore* zbog čega su talijanski kapetani pratili signale s krivoga broda. Najprije je austrijski admiral Tegethoff vještim manevrom presjekao put talijanskim brodovima, a zatim se bitka pretvorila u niz okršaja između pojedinačnih plovila, pri čemu je potopljena talijanska oklopna fregata. Sam je Tegethoff svojim zastavnim brodom, oklopnom fregatom Ferdinand Max, u jednom trenutku napao spomenutu fregatu *Re d'Italia* koja je bila oštećena. Tegethoff se uspio približiti talijanskoj brodu, zaletjeti se u njega i probiti ga kljunom. Brod *Re d'Italia* ubrzo je potonuo, a cijelokupni se talijanski sastav povukao. Činilo se da je upravo smioni udar kljunom odnio prevagu i odlučio bitku.

Udar kljunom u više su navrata i s uspjehom, izveli i Peruanci oklopnučom *Huascar* protiv čileanske korvete *Esmeralda* tijekom bitke kod Iquiquea 21. svibnja 1879. godine. Činilo se tada da je kljunu osigurano mjesto među pomorskim oružjima.

Kljun je, dakle, gotovo do Prvoga svjetskog rata ostao oružjem ratnih brodova. Francuzi su i dalje gradili brodove ponajprije prilagođene udaru, poput oklopnuča klase *Cerbère*. I druge su se mornarice povodile za njima. Amerikanci su sagradili namjenski probijač USS *Kathadyn* koji, osim kljuna

Polypheusov kljun

i nekoliko lakih topova, i nije imao drugog oružja, no učinili su to kada je zamisao pramčanog udara već bila pred izumiranjem, a samo je plovilo bilo sporo i tromo. Sve u svemu, činjenica da pramčanim udarom nije više potopljen ni jedan brod - barem ne u bitci - jednostavno je promakla s u v r e m e n i m brodograditeljima. Iz tog je razloga podvodni pramčani kljun još dugo nezasluženo živio kao oružje.

S t o v i š e ,

smioni je udar imao odjeka i u književnosti, posebno u onoj koju danas zovemo spekulativnom fikcijom. Ne ulazeći u literaturu o „budućim ratovima“, uključujući i one pomorske, a koja je krajem 19. stoljeća bila osobito popularna kod Anglosasa (i pritom bila na granici onoga što Amerikanci zovu *dime novel*, a Britanci *penny dreadful* - šunda), spomenimo kako je potapljanje kljuna opisao i Jules Verne. Naiome, glasoviti *Nautilus* kapetana Nema i nema drugog oružja, dok *Elektrici* dr. Antekirtta (zapravo Matijaša Sandorfa iz istoimena romana) koriste upravo kljun kao oružje u pomorskoj bitci kojom se knjiga završava.

Uzveši u obzir važnost (više potencijalnu nego li zbiljsku) kljuna kao oružja, nije nelogično da se taktku udara barem pokušalo spojiti s drugom tehničkom novotarijom: torpedom.

Torpedo

Vjerojatno najpoznatiji izum nastao na obalama Jadrana jest torpedo Ivana Lupisa Vukića, vojnopolomorskoga časnika rođena 1813. godine. Povijest torpeda dobro je poznata pa ču je samo ukratko ponoviti. Tijekom blokade Venecije 1848. godine Vukić je došao na ideju o „spasitelju obale“, o brodici kojom bi se upravljalo s kopna i koja bi smanjila

TEMA BROJA

potrebu za zamornim patrolama ratnih brodova u kojima je i sam sudjelovao.

Kako mu je manjkalo tehničkoga znanja, udružio se 1864. godine s inženjerom, Englezom Robertom Whiteheadom, koji je tada radio u tvornici Stabilimento Technico di Fiume i koji je perfektuirao ideju samokretnog torpeda (izraz „torpedo“ primjenjivao se dotad na sidrene morske mine). Dvije godine kasnije počinju prvi pokusi, a 1868. godine dovršen je uporabljiv torpedo koji je, u svojoj osnovi, desetljećima ostao neizmijenjenim. Prva torpeda nosila su komercijalni naziv Luppis Whitehead, a kasnije, nakon što je engleski izumitelj preuzeo vlasništvo nad tvornicom, samo Whitehead. Tvornica je poslovala desetljećima, s podružnicama u Francuskoj, Italiji, Rusiji, Ujedinjenom Kraljevstvu te SAD-u. Doživjela je niz izmjena, a danas je u stečaju, odnosno u likvidaciji. Ivan Vukić umro je 1875. godine u Italiji kao Giovanni Lupis, s barunskom titulom von Rammer („Potapljač“).

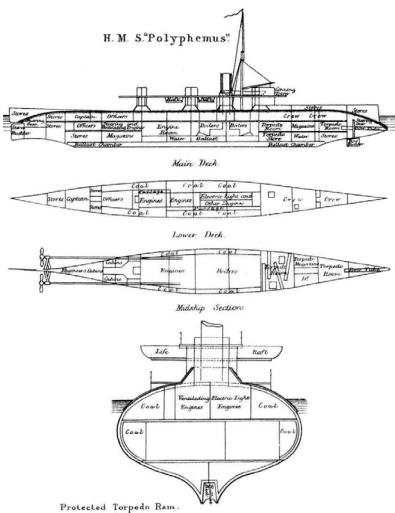
Za razliku od kljuna, torpedo je masivno rabljeno u pomorskim sukobima, a i danas je osnovno naoružanje podmornica, kao i sredstvo za borbu protiv njih. Međutim, u godinama nakon Viške bitke, bio je neiskušana novost pa zato ne čudi da ga se pokušalo križati s kljunom ne bi li se dobila kombinacija dvaju oružja.

Torpedni probijač HMS *Polyphemus*

Britanski Admiralitet uspostavio je 1872. godine „Komisiju za torpeda“ koja je bila zadužena za pokuse s novim oružjem. Ubrzo je porinuto i prvo britansko plovilo namjenski građeno za lansiranje torpeda, HMS *Vesuvius*, koje je bilo prilično sporo, razvijajući svega 10 čvorova. No, sir Nathaniel Barnaby, tek umirovljeni glavni konstruktor (Chief Constructor) britanske Kraljevske mornarice, razradio je sa svojim pomoćnikom J. Dunnom projekt brzoga plovila nalik cigari, naoružanoga s pet podvodnih torpednih cijevi te zaštićenoga s dva palca (51 mm) oklopa. Godine 1875. projekt su, dodavši kljun, povećali i modificirali. Početkom sljedeće godine projekt je ponovno modificiran u neoklopjeni torpedni probijač vršne brzine od 17 čvorova. U projekt je ponovno dodan oklop te je, u osnovi, to bio konačan nacrt.

Kobilica za novo plovilo položena

je 1881. godine u engleskom državnom (odnosno kraljevskom) brodogradilištu u gradu Chathamu. HMS *Polyphemus* porinut je 15. lipnja 1881. godine, a razmjerno duga gradnjina vjerojatno je bila uzrokovana inovativnošću

HMS *Polyphemus*, nacrt iz 1888. godine

projekta za čiju je izvedbu trebalo vremena.

Trup broda bio je zaobljen u presjeku i gotovo sav pod vodom tijekom plovidbe, nalik kasnijim podmornicama. Duljina mu je iznosila 73 metra, širina 11 metara, a brod je gazio 6,2 metra. Trup je bio opremljen balastnom kobilicom od lijevanja željeza mase 250 tona koja se mogla odbaciti kako bi se u nuždi poboljšala plovnost. Ispitivanja odbacivanja ove kobilice bila su vrlo pomna i trajala su dva tjedna. Paluba je bila jako zaobljena (tzv. *turtleback* forme), a nadgrada s mostom i strojničkim postoljima bilo je odvijivo te bi, u slučaju da trup potone, ostalo plutati. Na pramcu su bila dva balansna kormila koja su trebala pripomoći upravljivost pri vožnji krmom (nakon udara kljunom!), a dobro su došla i u normalnoj plovidbi.

Paluba je bila oklopljena sa 76 mm oklopa grotla 102 mm, dok je oklop zapovjednoga tornja bio debeo 203 mm. Radilo se tzv. *compound* oklopu, uobičajenome za ono doba: tvrdi, ali khrki sloj čelika bio je nanesen na podlogu od elastičnoga kovanog željeza.

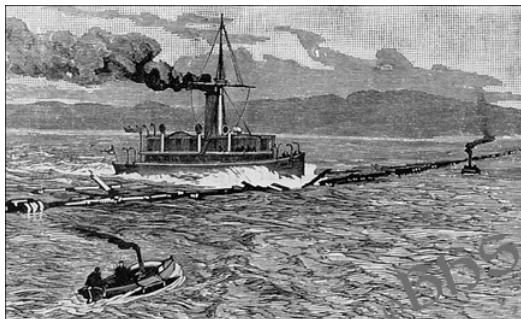
TEMA BROJA

Porivni strojevi bili su smješteni u dvije kotlovnice i dvije strojarnice. Normalno se ukrcavalo 200 tona ugljena, dok je maksimalni kapacitet bunkera iznosio 250 tona. Vršna brzina bila je 17,8 čvorova. Doplov se opisivao kao „od Plymoutha do Gibraltara ili od Gibraltara do Malte, po svakom vremenu brzinom od 10 čvorova, bez pomoći“. Brodska strujna mreža imala je napon od 80 volti koji je prvi put primijenjen na *Polyphemusu*. Dotad su mreže na britanskim ratnim brodovima radile pod naponom od 600 volti, što je dovelo do fatalnih nesretnih slučajeva. Posadu je činilo 80 mornara i časnika.

Brod je imao pet podvodnih torpednih cijevi promjera 14 palaca (356 mm) i ukrcavao je 18 torpeda oznake Mark II. Ova rana torpeda imala su domet od svega 540 metara, naboj od 11,8 kg praskavog pamuka i brzinu 18 čvorova, jedva brže od samog broda. Naoružanje je dopunjavalo šest višecjevnih strojnica sustava *Nordenfeldt* kalibra 1 palca (25,4 mm). Naravno, glavno je oružje bio podvodni kljun u kojem je bila ugradena i jedna od torpednih cijevi čiji se zaklopac otvarao na gore. Kljun je bio pomno projektiran pa je poboljšavao plovnost broda.

HMS *Polyphemus* je tijekom 1885. godine izveo simulirani napad na flotu usidrenu u zaljevu kod lučice Berehaven kraj Corcka u Irskoj, a sa svrhom iskušavanja moguće taktike za napad na rusko brodovlje u Kronštatu. Prije simuliranoga napada, zaljev je bio pregrađen plivajućim zaprekama i mrežama, postavljene su i manevarske morske mine, a brod je u napadu „gadan“ strojnicama i torpedima. Dana 30. lipnja te godine vježba je izvedena s velikim uspjehom: *Polyphemus* je tijekom uplovljavanja izbjegao desetak torpeda i s lakoćom probio zapreke.

Unatoč ovom uspjehu, *Polyphemus* nije dobio nasljednike, tj. linija razvoja torpednih probijača je zamrla. Razlog tome leži u naglome razvoju topničkoga naoružanja koje je približavanje radi udara činilo sve rizičnijim. Usavršeni topovi mogli bi teško oštetiti - ili čak potopiti - smiona probijača. Tako je HMS *Polyphemus* ostao jedinim brodom svoje vrste te je potiho životario na flotnoj listi Kraljevske mornarice sve dok 1903. godine nije otpisan. U rezalište je prodan 3. srpnja te godine.

Probijanje zapreke kod Berehavena

Zaključak

Iako nije poslužio kao osnova za daljnji razvoj, *Polyphemus* je, nakon spektakularne vježbe kod Berehavena, uživao, barem kratko, slavu „najmoćnijega broda na svijetu“. Nema sumnje da je ovaj brod uzbudio i maštu H.G. Wellsa koji ga je ubacio u svoj roman kao jedinu kakvu-takvu slamku spasa pred raspomamljenim osvajačima.

Mnogo godina kasnije, u ekranizaciji Byrona Haskina, Marsovci su se iskricali u Sjevernu Ameriku. Kao ultimativna oružja u tom su slučaju poslužili futuristički bombarder i atomska bomba. Ali, to je već neka druga priča...

PRIČA

Trag prašine (Ed Barol)

-Kažu da je prvi put najgore.

Bio je to glas tipa koji je zauzimao krevet do moga. Samo je jako uski prolaz dijelio krevete u pretrpanoj bolnici, toliko ispunjenoj ranjenim borcima da je djelovala kao hram u doba mjesecčevih preklapanja. Bio sam jedan od sretnika koji su dobili krevet - ako se ova uska i tvrda površina na kojoj ležim tako može nazvati.

Otvorio sam oči. Glumljenje sna, izgleda, više nije uspjevalo. Polako sam okrenuo glavu prema njemu. Vrat mi je neugodno pucketao. U prostoriji je vladala polutama, sjene su nas milosrdno obavijale. Napolja je sjedio u krevetu, začudo dobro raspoložen, iako bi mu bila dovoljna i polovica kreveta. Nije imao niti jednu nogu.

- Kako znaš da mi je prvi put?

- Cuo sam kad su te donijeli. – potapša prazan prostor ispod grubog, sivog pokrivača gdje su se trebale nalaziti njegove noge. – Jedna od onih nisko rasprskavajućih. Ne osjećam baš ništa. Kažu i da ono pravo sranje počinje tek kasnije, kada te postupno skidaju s droga i kada krene presađivanje.

Okrenuo sam glavu od njega, nevoljan nastaviti razgovor. Susjed s druge strane je, činilo se, bio u komi, povezan na aparate za održavanje koji su ispuštali tihе ritmičke zvukove, lica napola spaljenog. Onaj što mi se obratio bio je mlad, očito novak. Nije, poput mene, viđao u zadnje vrijeme borce s lošom prostetikom koja je jedva obavljala svoju funkciju. Bolnice više nisu imale niti vremena, niti sredstava uzgajati zamjenske udove. Jedva su proizvodili dovoljnu količinu vitalnih organa. Sustav se raspadao, a, ako će biti iskren, znali smo da će kad tad do toga doći.

Dvoje liječnika probijalo se kroz krcati hodnik u kojem smo ležali, kroz stenjanje, bolne krikove i smrad koji je natopio građevinu. Jedan liječnik i jedan tehničar, da budem precizniji. Tehničar je u rukama nervozno premještao svoju vikom ploču.

- Koliko je loše? – upitao sam ih rezignirano, otupio od droga, kada su zastali pored nas. Uza sve, ako su ozljede dovoljno teške, možda me i ne pošalju natrag na frontu. Umrijeti mogu sasvim dobro i ovdje u pozadini, kada za to dode vrijeme.

- Izgubili ste obje desne ruke, a, po

svemu sudeći, morat ćemo amputirati i desnu nogu. Osim toga, sve je u redu. Prsni oklop i kaciga apsorbirali su gotovo cijeli udar.

- To je dakle to, znam već i sam kako stojimo sa zamjenama.

- Zbog toga smo i ovdje – odgovori mi liječnik. – Obilazimo sve tek dovedene borce koji su izvan životne opasnosti. Istina je da vam nismo u stanju osigurati, odnosno uzgojiti, nove udove, ali nedavno je jedan naš istraživački tim proizveo vrstu bioorganizma koji omogućava presadivanje organa uz potpuni uspjeh, bez obzira na kompatibilnost i vremenski rok.

- Ono što mi gorovite je da nam možete presaditi bilo čije udove i organe, a ono vremenski rok znači valjda i s mrtvih donatora.

- Da, ali potrebno nam je vaše dopuštenje.

- Moje imate – javi se žistro moj susjed. – Samo mi dajte par snažnih i brzih nogu.

- Kakve su nuspojave? – upitao sam reda radi. Iznakom mi se nije pružao izbor vrijedan spomena.

- Ne znamo – barem je bio iskren – Tek smo danas dobili pošiljku, a razvijen je prije nekoliko dana.

Uzdahnuo sam zabavljeno. Zapravo, i nije iznenadujuće što su to poslali tako brzo baš ovamo.

- Dobro, imate moj pristanak.

Da. Dobili su moj pristanak, a ja sam se ponovno vratio ovamu. S dvije nove ruke koje su još uvijek djelovale kao tuđe i bile smanjenih sposobnosti koordinacije, ali spreman za borbu. Čucao sam u punom oklopu zgrčenoga želuca i odavno praznih crijeva, čekajući da krene ono kratko, frenetično ludilo koje sam ovdje dolje već tri puta uspio preživjeti.

Atmosfersko pražnjenje energetskih udara potresalo je naše bunkere, vibrirajući nam u kostima. Štitovi će uskoro početi popuštati, a veze se kidati. Prije nego li uspostavimo sekundarni protok i popunimo praznine, Terani će ubaciti svoje desantne jedinice, držeći naš sustav na rubu kolapsa kako bi omogućili povlačenje svojim jedinicama u slučaju da ne uspiju osvojiti glavne stabilizatore i isključiti štit na ovome području.

Dosad nisu nikada, a mnogo ih je zauvijek ostajalo u ovoj pustinji koja je

PRIČA

zahvalno upijala njihovu krv.

Opsada se protezala već dugo. Najgore smo udare trpjeli baš u ovome području pa se i nisam iznenadio nedavnoj prekomandi moje jedinice. Glavnina naših snaga sada je bila ovdje. Ovdje nismo mogli kopati podzemna skloništa i tunele s kojima bismo neutralizirali njihovu zračnu podršku. Ovdje su se najlakše probijali. Srećom, naš planet nije imao velikih oceana gdje bi iskrcavanje bilo gotovo nemoguće sprječiti i gdje bi morali koristiti prijenosne štitove. Voda je bila koncentrirana na polovima, većinom smrznutima, na kojima smo u nekoliko navrata uspješno odbili njihove napade.

Još se jednom sve strese. Jedna strana bunkera napukne i počne se topiti. U ušima mi odjekne zapovjedni pisak za ukrcavanje u sferične oklopnjake. Uskočio sam i zauzeo svoje mjesto. Promrmljao sam kratku molitvu kada su se vanjske sfere brujeći zakotrljale, a naši oružni sustavi se podigli, tren prije nego li je kaos udario.

Naši su štitovi bili jedina tehnologija koja je bila donekle naprednija od teranske. Iako smo, po njihovim uzorcima, poprilično usavršili naše naoružanje, od početka rata štitovi naše matične planete bili su oni koji su nas još držali u pat poziciji, uz golemo iscrpljivanje resursa. Iako se o tome nije nikad službeno govorilo, svi smo, nažalost, znali da je ovaj rat nastao iz običnih zabluda i nerazumijevanja.

Kad se prvi brod Terana pojавio u našem sustavu, krećući se prema našem matičnom planetu bez propisanog protokola uništili smo ga, naravno. Kad smo, prekasno, uvidjeli da se radi o tudincima, a ne o jednom od naših odmetnika, odlučili smo ispraviti stvar. Kada se njihova flota pojavila u sustavu, poslali smo jedan naš brod kao odštetu. Umjesto da ga unište, pokušali su zarobiti posadu. Šramota je to koju niti jedan naš borac ne bi sebi nikada dopustio. „Nikada rob“ bila je filozofija koja je našu rasu davno izdvojila kao dominantnu i većinsku, gotovo jedinu na našemu planetu. Nešto utkano u naše gene. Naši su, naravno, izazvali samouništenje broda, raznijevši i dio njihove flote.

Sve nakon toga je povijest, povijest koju mi možda nećemo pisati. Četiri sunca dug rat, gubitak svih kolonija i baza u sustavu te opsada matičnog planeta ono je što je uslijedilo. Bitka koju smo poveli s njihovom prvom, osvetoljubivom flotom završila je pobjedosno. Samoje nekoliko njihovih

brodova uspjelo pobjeći. Imali su skočni pogon, nešto na čemu su naši znanstvenici tek radili. Mi smo tada bili u stanju slati samo male istraživačke sonde nekoliko zvijezda dalje.

- Povuci ga unutra. Zaronimo u pijesak – na vrijeme izdana zapovijed našem pilotu. Štit je na tome mjestu već počeо nestajati. Uskoro će baražna energetska vatra pljušti, rastapajući sve oko sebe i, na kraju, pretvarajući privremeno pješčanu koru u žitku vrelu masu, dok se hлади u zagadenoj vrelini okolnoga zraka.

Tresli smo se, probijajući se prema dolje. Kada prestane tutnjava, pojavit će se njihovi desantni brodovi i avijacija. To je obično bilo brzo kako bi nas sprječili u reorganizaciji i podizanju obrane.

- Sektor dva – dva – pet, puni i izranjaj! – povukao sam svoje komande kada je zapovjednik povikao i pripremio se zajedno s ostalima.

Poskočili smo u sjedalima kada smo se probili na površinu i krenuli prema položaju. Nebo se nad nama začarilo pa zamračilo kada su borbeni i desantni brodovi Teranaca probili gornje slojeve atmosfere i krenuli prema nama. Tako je, otprilike, izgledalo i kada se njihova druga flota pojavila u našemu sustavu. Gomile brodova nalik rojevima bijesnih, gladnih kukaca koji metu sve pred sobom. Naše baze u sustavu, ranjive i ovisne, nisu imale nikakve šanse. Uništili su ih nemilosrdno i potjerali nas natrag na naš planet. Prvi je udar bio strašan. Jedva smo ih, uz velike gubitke, odbacili. Bila je to strava koja je preplavila naše prijenosnike, sve dok vlada nije zabranila emitiranje izvještaja s bojnih polja. Tada još nisam bio borac. Bio sam samo kemičar na jednoj farmi, ali sam uskoro unovačen.

Njihovi su se brodovi sada spustili u domet. Otvorili smo vatru na njih, istodobno kad i oni na nas. U tih smo nekoliko kratkih trenutaka nastojali srušiti što više njihovih automatskih brodova koji su osiguravali iskrcavanje, kao što su i oni pokušavali onesposobiti naše brze oklopnjake. Kasnije ostaje samo metež i borba prsa u prsa u kojoj valja izdržati dovoljno dugo da pozadinske jedinice ponovno uspostave cjelevitost štitu.

To je obično trajalo kratko, obično bi prošao samo jedan njihov napadački val. Trebalо je samo zaustaviti prvi, silni juriš njihovih jedinica koje su pokušavale zadržati prolaz otvorenim i pobiti ih što više u povlačenju nakon što im napad ne uspije.

PRIČA

Naravno, i obračunati se s očajnicima koji zaostanu. To da ne uzimamo zarobljenike odavno su shvatili.

Pogodili su nas nakon spuštanja. Bili smo prisiljeni iskočiti van i priključiti se pješadiji. Vizir mi je postao potpuno neupotrebljiv od bljeskova nad nama. Mikroprojektili koje smo sad ispaljivali lijepili su se za pogon njihovih raketa i uništavali ih u zraku. Neke bi i prošle, ali ne dovoljno njih. Nasumično sam iz ručnog naoružanja ispaljivao naboje iz zaklona, u njihovu smjeru. Srećom, bili smo dovoljno daleko na rubnom području da se ne moramo povlačiti pred jurišem. Sada je, dok tehničari ne obave svoje, sve ovisilo o koncentraciji i gustoći uzvratne paljbe.

Još je jednom prošlo. Kada se njihova paljba odozgo usmjerila na štit, otežavajući mu formiranje, držeći ga još malo otvorenim, znali smo da kreće njihovo brzo povlačenje.

Uskoro je utihнуlo sve osim vriskova i jauka uokolo. Podigao sam se na noge, teturačući. Uokolo su borci ležali u hrpama. Bolničari su prilazili u niskome, brzome, sumanutome letu, iskakali i pokušavali spasiti što se spasiti moglo, onako - po slobodnoj procjeni. Biometrija u većini odjela nažalost brzo pregori. Krenuo sam i ja spašavati što se moglo i izvlačiti borce. Vidio sam kako drugi, po uputama, razvrstavaju mrtve na nekoliko gomila - prema količini organa i udova koji su se mogli upotrijebiti, očito.

Naši su gubici obično iznosili oko petinu boraca, uključujući i ranjene. Izraženo u brojevima, to je užasno mnogo, mnogo više od Terskih. Oni pesimističniji među nama davali su nam još možda pola sunca prije nego li naša obrana kolabira i izloži nas orbitalnim razaračima. Optimisti su samo smatrali da možemo izdržati nešto duže. Samo to, ništa više. Vidio sam već dovoljno boraca koji kreću u samoubilačke juriše u želji da se sve što prije završi.

Neki borci kažu da se sutradan svi ovi događaji doimaju kao san, još jedna preživljena noćna mora. Meni je sve ovo, naročito nakon bitke, uvijek djelovalo nestvarno i odmaknuto od realnosti.

Imao sam plitku ranu na jednome bedru, ali mi je bolničar, koji je mnogo kasnije pogledao očitanja, dao znači da je sve u redu. Ostatak sam dana proveo pomažući im u operacijama na ranjenicima. Ta stvar koju su i meni ubrizgali zapravo je bila kapitalno otkriće. Pitao sam se koliko nas ovdje to uopće

shvaća. Obični su bolničari, a ne liječnici, krpali borce, spajali otkinute udove i ubacivali organe umjesto oštećenih. Bez kirurškoga spajanja, bez ičega što bi nalikovalo operaciji, poput djece koja spajaju kocke za igru. Samo bi ubrizgali taj čudesni koktel uz to i išli dalje.

I funkcioniralo je. Ta, doživio sam to i na sebi. Sutradan nam je jedinica bila reorganizirana, s nikada manje gubitaka i bez ranjenika. Optimisti su taj dan u svoj tabor privukli mnoge sa suprotne strane.

Udar koji me odbacio na stijene bio je dovoljno jak da me zasljepi i ogluši. Pokušavao sam izroniti u svjetlost, kretati se, čuti što se oko mene događa. Malo prije toga iskotrljao sam se na vrijeme iz pogodenog oklopnjaka - opet, i nastavio trčati u pozadinu zajedno s ostalima. Uspio sam mutno progledati dok se zvuk vraćao u dalekim fragmentima. Oko mene ležali su razneseni borci, kaše tekućine i krvi prekrivale su stijene i one ranjenike koji su se nalazili iza tih nesretnika. Donji dio moga tijela bio je krvava masa. Vidio sam kako oklopljeni teranski borci, crni i vitki likovi, brzo skaču prema nama, razaračući sve oko sebe. Bili su ubojni, neumoljivi i, sa svojim sofisticiranim oružjem, užasno precizni.

Već sam se bio pomirio sa sudbinom, presporo dižući ruke s osobnim naoružanjem koje mi ionako ne bi pomoglo. Jedan je jurio u smjeru mjesta na kojemu sam ležao.

Završilo je potpuno neočekivano. Nekoliko gromada stijena u mojoj je blizini jednostavno skočilo kroz zrak i poklopilo ga, uz ružan zvuk treske. Nešto njegove krvi poprskalo je kamenje složeno u nekakav oblik koje je ionako bilo prekriveno vrelom krvlju i komadima naših boraca. Bio sam siguran da haluciniram, da je moje vrijeme došlo. Mislim da sam na trenutak izgubio i svijest. Ali, nešto kasnije podigao sam se s lakoćom. Osjećao sam se sjajno, možda bolje nego ikada prije.

Zastao sam i pogledao zgnječena teranskoga vojnika. Tako su stravično nalik nama. Imaju, istina, par udova manje, krv im je rjeđa i svjetlijia, a koža im je posebno odvratna. Glatka, u bojama od ružičaste do tamnosmede, poput nečega živog izokrenutoga naopako. Sve ostalo - struktura, grada, način na koji njihovi organizmi funkcionišu - bilo je zapanjujuće nalik nama. I oni su svoj planet zvali Zemlja, Tera na njihovu jeziku. Da, bili su čudni, ali čudnih je stvari bilo i na našemu planetu.

PRIČA

Čuo sam da je s njihovim postojanjem teorija jedinstva svemira i evolucije koja djeluje na slične načine jednom zauvijek potvrđena.

Kamenje koje je meni skočilo u pomoć nije bilo jedino koje se kretalo. Noćne su more danas oživjele. Razneseni borci bez dijelova tijela bauljali su uokolo, skupljali udove i obnavljali se u fantazmagoričnim oblicima. Vidio sam jednoga s osam ruku i jednoga s dvije glave. Ali, oni su još izgledali obično prema, inače neživim, stvarima koje su, u oblicima nalik nama, hodale uokolo. Stijene, pijesak i biljke, spojene s dijelovima tijela ili samo natopljene krvlju. Sve je to sad jurilo u borbu. Bez obzira na to što sam se osjećao živo kao nikada dosad, nisam još vjerovao da je sve ovo oko mene stvarnost.

Barem sam nedavno tako mislio. Sada, kada se spremamo na konačnu bitku, sve je već postalo poznato. Organizam koji nam je pomogao brzo je mutirao i proširio se na cijelo stanovništvo. Vrijeme oporavka je fraptantno kratko. Mislim da nas sad više gotovo i nije moguće ubiti – Niti nakratko. Čak se i razneseni vraćamo, stvarajući tjesnosnost iz bilo koje materije na koje naši ostaci padnu. Svjesnu tjesnosnost, iako mnogi oblici nemaju organe s kojima bi ostvarili komunikaciju. Ali, na neki način, oni vide i znaju. Mislim da smo prešli točku bez povratka. Što god da se dogodi sljedeće, naš planet i naši životi nikad više neće biti nalik nestaloj prošlosti.

Pripremamo se za simulaciju kolapsa štitova na golemu području. Očekujemo da će Terani zagrasti i iskoristiti priliku koja im se pruža - napasti nas najžešće što mogu, željni da nas napokon slome i uvjereni da su nas napokon iscrpili, u čemu i neće biti u krivu. Naša je industrija na umoru, još malo i moći ćemo se braniti samo bacajući kamenje na njih.

Iščekivanje prolazi, štitovi padaju i ja, nakon tko zna koliko vremena, vidim nebo onakvo kakvoga ga samo pamtim. Preljepo, svjetložuto, s paperjastim oblacima i svijetlim prugama koje se pružaju daleko prema obzoru. Vidim ga posljednjega puta.

Što se kasnije dogodilo znam koliko iz vlastita iskustva, toliko iz nagađanja. Bili su jaki. Mnogo, mnogo jači nego što li smo pretpostavljali, ali ipak nedovoljno jaki. Ali, kako su gubili, tako su u bitku uvodili sve moćnije oružje. Tek su tada pokazali što sve

imaju i što sve mogu. Ni za njih poraz nije dolazio u obzir. Sve dok netko gore iz njihovih golemyih razarača nije shvatio da nas ne mogu slomiti i da se nikada nećemo predati i odlučio nas uništiti jednom zauvijek. Imali su oružje dovoljno jako da raznesu planetu. To su i učinili.

Mogu samo zamisliti njihovu stravu kada se raznesena masa ispod njih nije poslušno raspršila po svemiru kao što je trebala, kada su se dijelovi uništene planete počeli skupljati u goleme mase i obravšavati na njihove brodove. Ponovno i ponovno, do samoga kraja, dok niti jedan od njih nije preostao. Pobjedili smo. I izgubili.

Sada letim kroz tamu svemira i, onoliko koliko to mogu sa sigurnošću reći, još uvjek sam to ja. Nemam više osjetila koja sam nekada imao, ali ipak vidim svemir u raskošnom spektru kojega prije nisam niti bio svjestan.

Odvojio sam se od glavnine. Golema se većina uputila kroz hladnoću svemira, u pravcu u kojem se nalazi dom naših neprijatelja, Tera, njihova Zemlja, čije se malo žuto sunce odavde niti ne vidi. Trebat će im stoljeća i stoljeća dok stignu do tamo. Ali, što vrijeme više uopće znači?

Nemam volje za to. U blizini primamljivo svjetluca jedna plava zvijezda. Krećem prema njoj, usporenih misli, dok za mnom ostaje rep prašine, trag moga postojanja.

RECENZIJA

Igrajući se sa stvarnosti (Tamara Crnko)

(TREĆA STVARNOST - Zbirka kratkih SF i fantasy priča; ISTRAKON 2009.
Urednik: Davor Šišović; Izdavač: Pučko otvoreno učilište Pazin, ožujak 2009.)

Zbirka „Treća stvarnost“ definitivno je stvarnost svoje vrste, a rezultat je osmoga Istrakonskog natječaja. Od 109 radova pristiglih na natječaj, izabrano je i objavljeno 35 priča. Od toga, nagrađene su priče: „Razvod“ Borisa Švela, „Savršene jednadžbe“ Marija Rosande, ilustratora korica knjige te „Gospoda Markežić“ Zorana Krušvara.

Priča „Razvod“ Borisa Švela bavi se, kako joj i sam naslov kaže, razvodom, i to razvodom kroz prizmu sf-motiva, kaše virtualnih osoba i stereotipno ocrtanih fatalnih žena. Priča ne uspijeva zaintrigirati ni svojom radnjom, niti vrlo očekivanim završetkom. Priča „Savršene jednadžbe“ koja je odnijela drugu nagradu ponešto je zanimljivija, iako forsira tematiku korporacijskih trivenja i borbi, što je već davnih dana isfurano u japanskim anime filmovima. Zoran Krušvar je, pak, osvojio nagradu s „Gospodom Markežić“, fino napisanom, no pomalo slatkastom pričicom koja, ako ništa, ima zanimljivu ideju. Kako bilo, u ovoj zbirci nalaze se Krušvarove priče koje su možda i bolje i zanimljivije od nagradene, no sam izbor sudaca ionako ostaje nedokučiv.

Kako se radi o Istrakonskoj zbirci, za očekivati je da će ista plivati u istarskim motivima, a u samoj kategoriji istarske nagrade pobjedila je priča „Prva koluna Margulje Krnsice“ Milene Benini, priča koja ne ostavlja bez daha, već ima tendenciju izazivanja frustracija u osoba koje ne razumiju dijalekt.

Sama zbirkia obiluje motivima koji se mogu pronaći u klasičnoj SF ili fantasy literaturi - androidi, svemirski brodovi, svemir, rat, kraj svijeta, plaćeni ubojice, posebne moći, vragovi i oklade dobra i zla. Stari se motivi kroz priče perpetuiraju, preraduju i recikliraju. Autori, više

ili manje uspješno, uspijevaju izgraditi priče koje su zaokružene i čvrste. No, čini se da tih 3-5 kartica zadanoga prostora mogu djelovati izrazito ograničavajuće, pogotovo kada se priče s potencijalom ne uspiju razviti. I uz invazije, već videne u filmovima, armagedone različitih oblika i putovanja kroz vrijeme, ipak se mogu pronaći priče koje su pravo osjećenje. U tu bih kategoriju definitivno uvrstila priču „Sudbina svijeta“ Zorana Krušvara. Pisana je odličnim i neopterećujućim humorom, sočnim dijalozima i zanimljivo iskorištenim aluzijama na balkanski mentalitet. Definitivno, kandidat za nagradu. U zbirci se krije još poneki biser, priče koje aludiraju na društvene probleme i ljudsku prirodu. Priče poput „Diskriminacije“ već spomenutoga Krušvara i priče „Kreditni overdrive“ Zorana Janjanina.

Među pomalo jednoobrazne priče ušljale su se i „Odisej“ Adnadina Jašarevića, pisan posebnim stilom i zanimljivim upravo zbog vlastite različitosti te „Lud ili Svet“ Sandre Obradović koja je napisana gotovo isključivo u dijalogu. Ono što vrijedi istaći kao ogroman plus jednoj zbirci SF-a i fantasyja jest i činjenica kako se u knjizi nalaze autori iz susjednih zemalja, čime se potvrđuje otvorenost Istrakonskoga natječaja. Još važnija za spomenuti i doživjeti čitajući djela su mladih autora, djela nadma hrvatske književne scene. Pljesak za Irenu Hartmann i Valentinu Mišković

na uvrštenju u zbirku i na dobrim pričama koje su u rangu s onima već afirmiranih pisaca koji su uglavnom i zastupljeni u zbirci.

Za zaključiti je da je „Treća stvarnost“zbirkia koju valja pročitati i koju bi u ruku trebao uzeti svaki ljubitelj SF i fantasy književnosti, a posebno ako nije upoznat s hrvatskim autorima koji obraduju tu tematiku. Knjigu svakako ne treba suditi po pomalo zastrašujućim i odbojnim koricama, već po njezinu sadržaju koji je za ljubitelje ovakve književnosti sasvim zadovoljavajući.

Za kraj, recimo i da je raspisani natječaj za Istrakon 2010. Nadam se kako ćemo u sljedećoj zbirci čitati još više priča mladih autora i autorica, kao i priča još zanimljivijih tema i motiva.

PRIČA

Elektronička duša (Dajana Šalinović)

1.

,Ne želim osjetiti kako me ubijaju. Misli na nešto lijepo, misli na nešto lijepo, misli na nešto lijepo. Misli na bilo što, samo da nije na ovo što se događa oko tebe. Ne želim osjetiti pucanje metalna, izvor napajanja broda kako izgara zbog vatre, eksploziju koja se širi i razara glavne ventile. Srećom, prije borbe u nas ubrizgavaju injekcije s nanobotima i velikim količinama analgetika da otupe bol. Misli na nešto lijepo.“ Svuda oko Adama čuli su se povici koji su odzvanjali kroz njegov um, posljednje niti realnosti.

,Ophelia gubi na brzini! Ako ovako nastavi, protivnički brodovi će je sustići!“

,Adam hiperventilira, dajte mu nešto za usporavanje disanja!“

,Zapovjedniče, možda je došlo vrijeme da razdvojimo Abak X? Adam neće još dugo izdržati ako ostane spojen!“

Glasovi su se malo po malo stapali u jedan i više ih nije mogao razaznati. Sve je zamjenila tišina. Nalazio se u tekućini, više nije bilo zasljepljuće boli, nekoliko je nanobota napustilo njegovo tijelo te je njegova veza s brodom lagano oslabila. „Umoran sam, ne mogu se više boriti. Za što se uopće borim?“ Adam je počeo tonuti, njegovo je tijelo bivalo sve teže i teže, padalo je sve brže i brže.

,Adame, probudi se! Raskinuti ćemo Abak X ako ne dodeš svijesti! Postalo je preopasno, ne želimo izgubiti još nekoga iz posade!“

Pitao se do kada će tonuti jer ova tekućina, sve ovo oko njega, nije stvarno mjesto. To je mjesto koje je postojalo samo unutar Abaka X, između njega i Ophelie. Na licu je osjećao strujanje laganoga povjetarca. Konačno, njegova bosa stopala dotakla su tlo. Bilo je hladno i suho. Naglo je raširio oči.

*

,Adame, jesli li dobro? Odlutao si. Hoćeš li još jednu boćicu soka?“

Laurino lice okrugla oblika mačkastih zelenih očiju promatralo ga je, mašući mu boćicom pred licem.

,Hej! Gdje si? Previše si zamišljen danas. Zar ti nije dovoljno lijepo sa mnom ovdje?“ – upitala ga je umiljatim glasom.

Crna joj se kosa vijorila na vjetru.

Kako joj je bio blizu, kosa ga je šakljala po licu i djelomično ga, pri svakom jačem naletu, prekrivala.

,„Adame, što se događa? Ne primamo nikakav signal s Ophelie!“

Misli su mu bile trome, potpuno usporene. Unjegovo je glavi bilo toliko pitanja, no osjećao se preumornim da o njima razmišlja. Zato ih je odbacio i potisnuo u nesvjesni dio uma kako bi se njima kasnije pozabavio. I dalje zburnjen, uzeo je u ruku boćicu koju mu je Laura pružala. Njezini dugi bijeli prsti našli su se na njegovu glatku obrazu, klizeći duž vrata sve do ramena i vraćajući se na obraz. Zatim su se našli u njegovoj kratkoj smedjoj kosi, igrajući se neposlušnim pramenovima.

,Kad bi barem ovdje mogli ostatи zauvijek, zamrznuti u ovom trenutku“ – prošaptala je.

,„Adame, probudi se! Daj nam neki znak da si još tu!“

,„Ne bi li to bilo savršeno?“ – govorila je još tišim šampton.

Nebo je zatitralo poput ekrana staroga televizora koji je izgubio prijemni signal. Adam je podigao pogled i promatrao nebo. Pitanja toliko, a misli tako trome. „Ne, bolje je ne razmišljati, još malo odmora, još samo malo.“ Nebo je ponovno nakratko zatitralo i sada je bio siguran da se iza tog neba nalazi mreža električnih žica i veliki mehanički pogon. No, to ne može biti stvarnost, pomislil umorno. Njezini su prsti čvrsto uhvatili njegovu bradu i okrenuli mu lice prema njihovoj vlasnici. Sada je njegov pogled bio usmjeren prema njoj, nije više razmišljao o nebu koje ne izgleda onako kako bi trebalo. Otpio je gutljaj tekućine koja je bila bez okusa. Nije čak ni osjetio kako mu klizi niz grlo. Vidio ju je, čuo njezinu mučkanje unutar boćice, no i dalje je imao dojam da nije stvarna. Ili je on možda ostao prikraćen za neka osjetila? Približila mu se s namjerom da ga poljubi i on se polako približavao njoj, no s manje volje, kao da netko upravlja njime.

,„Još nekoliko minuta i započinjemo proces deabakizacije razine broj devet!“

To mu je bila zaručnica, zašto je onda imao dojam da nešto nije u redu? Činilo mu se kao da potpuno nepoznata osoba sjedi pokraj njega. Tada ga je ugledao, lančić oko njenog vrata. Bio je to njegov poklon njoj, dao joj ga je kad su se tek priključili ratnoj posadi Gea, kao obećanje da ih ništa neće razdvojiti, pa ni rat. Privjesak je bio u obliku kugle bjeličaste boje uhvaćene u obruč srebrne žice. No, kugla na

PRIČA

lančiću oko njezina vrata bila je crna. I njezin je lanćić bio u njegovom džepu. Uzeo ga je kao uspomenu na nju, da je nikada ne zaboravi zato jer je ona... mrtva.

„To nisi ti!“ – zavikao je iz petnih žila, ustavši i počevši trčati i trčati, što dalje od ovoga poremećenog mjesta.

Nebo je još jače titralo, trava i zemlja po kojoj je trčao sada su uzvraćale zvukom kao da trči po pločniku, a ne po nečemu mekom. Tup tup tup tup. Napravivši još jedan korak, osjetio je kako mu noge tone i tone kroz tlo, sve dok nije propao cijelim tijelom.

2.

Ponovno se nalazio u tekućini, no ovoga je puta osjećaj bio drugačiji. Osjetio je kako ga obuzima iznenadna rapsodija боли, njegove misli više nisu bile trome i sada je mogao normalno razmišljati. „Sada znam za što se borim - da osvetim njezinu smrt od ruku Neprijatelja.“ Počeo se kretati po vodenom mediju i vikati iz svega glasa.

„Nemojte raskinuti Abak X!“

Više nije bilo tekućine. Pred njime se rasprostiralo svemirska prostranstvo. Začuo je glasove svoje posade.

„Adame, jesli li dobro? Možemo li nastaviti sa zadatkom?“

„Zapovjedniče, sve funkcije su se vratile u normalu! Da prekinemo proces deabakizacije!“

„Moram ostati povezan s Opheliom! Imam sve pod kontrolom, nastavljamo po planu! Stožer, koliko su udaljeni neprijateljski brodovi od Abaka X?“ – rekao je Adam, čekajući da se senzori vrate u normalu.

„Očekujemo ih svakoga trena iz smjera 39-92-05 od Ophelie, savjetujem da uključite obrambeni mehanizam.“ – čuo se muški glas iz stožera.

Adam se okretao oko sebe, sve je bilo tih i mračno. Savršena beskonačnost svemira. Ugleđao ih je nekoliko sekundi kasnije. Bilo ih je više nego što su očekivali. Na njegov užas, među brodovima se nalazio Abak Alfa, savršeno jedinstvo čovjeka i stroja. Osjećao ga je, zračio je nečime što je tjeralo nanobote da napuštaju njegovo tijelo. Sada je znao tko je usadio iluziju u njegov um, samo je Abak Alfa bio sposoban za to. Na radaru se iza njega pojavilo još nekoliko brodova iz posade Gea. Vjerovao je da će ih ipak uspjeti uništiti, bez obzira na prisutnost moćnijega broda. I Laura

je bila Abak Alfa pa su, skupa s njom, svejedno uspjeli uništiti i njezin brod Azriel.

„Kukavice!“ – zarežao je kroza zube, sam za sebe. „Kada je na Zemlji došlo do zagađenja, pobegli ste poput preplašene janjadi, dok smo se mi borili protiv polucije! Sada odjednom imate hrabrosti boriti se protiv vlastita roda?“

„Bijednič! Kako se samo usuđuješ? Vi ste ti koji vlastitome rodu niste dozvolili da se vrati natrag na svoj rodni planet nakon što je kriza završila!“ – čuo je glas pilota Abaka koji mu je u glavi odzvanjao poput jeke i koji mu je pružao osjećaj neizdrživa svraba unutar njegove lubanje, svraba koji se širio na mozak, a on nije mogao učiniti ništa da ga zaustavi.

„Započnite paljb!“ – začuo se odlučan zapovjednikov glas iz stožera.

„Adame, je li kod tebe sve pod kontrolom? Dobivamo neobične podatke s tvog broda, čini se da su sve vrijednosti u porastu!“ – začuo se ponovno zapovjednikov glas.

„Sve je baš savršeno.“ – prošaptao je, osjećajući kako bijes i mržnja, ali i želja za osvetom podražuju njegove neurone, dajući stimulans nanobotima. Ophelia je vibrirala od nagle navale njegovih emocija, Abak X bio je spreman za osvetu. Paljba je započela, crvena boja nastala zbog eksplozija s objiju strana rastapala se i, poput teška masivna zastora što se diže s pozornice na početku predstave, bojila crninu svemira.

*

„Adame, bilo bi dosta! Prestani s paljbom, pucaš u olupine broda. To je zapovijed, bitka je gotova, pobijedili smo. Adame, saberi se!“ – čuo se zapovjednikov glas koji je pokušavao doprijeti do Adama koji je već nekoliko minuta pucao po ostacima neprijateljskih brodova kao da je u transu, ne primjećujući ništa oko sebe.

Saputao je ispod glasa, toliko tih da nitko nije mogao razabrati što govori.

„Laura, završilo je, vrati se...“

Gotovo da više nije bilo meta u koje je mogao pucati. Shvativši da je doista gotovo, stao je. Mislio je da će osjećaj osvete biti bolji, da će biti ispunjen zadovoljstvom. No, osveta koja ga je svo to vrijeme održavala živim i tjerala ga dalje bila je ispunjena. Ostao je onaj prazni i tupi osjećaj. „Gotovo je.“

PRIČA

3.

Još je neko vrijeme morao biti povezan s brodom, sve dok i posljednji nanoboti, konstruirani posebno za njegovo vezivanje sa Opheliom, nisu napustili njegovu cirkulaciju i tkiva. Sada se konačno mogao vratiti. Otvorivi oči, sliku svemira zamijenio je drugi, sasvim novi, prizor za kojega je mislio da ga više nikada neće vidjeti. Njegova posada stajala je oko njega i ostalih Abaka X, čekajući da se vrati. Vidjevši da ih je primijetio jer je njegov prazan pogled zamijenio značajljan i dezorientiran, posada je počela pljeskati kako bi mu iskazali podršku. Sjedio je na posebnome mehaničkom stolcu, a njegovi gležnjevi i zapešća bili su metalnim dijelovima vezani za taj isti stolac kako ne bi kretao tijekom bitke te pri spajanju i razdvajanju s Opheliom. U prostoriji je bilo još šest mehaničkih stolica, neke su bile prazne, a u nekim su ležali još neprobuđeni piloti.

„Ovo će malo boljeti pa stisni zube, iako si ti već naviknuo na to.“ – rekao je Dominik, Gein stručnjak za računalnu tehnologiju i Adamov prijatelj iz mladih dana.

Osjetio je kako se metalni pipci priljubljeni uz njegov živčani sustav odvajaju od njegovih leđa i vrata, a uklonjena je i elektronička kaciga koja je, poput krune nekoga mračnog imperatora, stajala na njegovoj glavi. Nocioceptori diljem njegova tijela bridjeli su od jačine podražaja, iako bol uopće nije osjetio - nakon toliko godina služenja u posadi Gea, već je bio navikao na to, kao i drugi Abak X piloti, osim rijetkih pojedinaca koji su bili Abak Alfa i kojima je to bilo bezbolno. Kod njih je postupak bio drugačiji, bili su stavljeni u bazene, tek dvaput veće od njih samih koji su više podsjećali na akvarije s tekućinom u kojoj su se nalazili nanoboti. Povezanost s njihovim brodom bila je automatska, nikada nisu bili ničime vezani. Dapače, osim umom, oni su brodom upravljali i pokretima pa su, dok su se ritmičkim pokretima gibali u vodi, promatračima izgledali kao da plešu. Abak Alpha bili su rijetkost. Ljudi s tim darom radali su se rijetko i zato su bili regrutirani muškarci i žene, starci i djeca. Oni su jedini Abak koji ima sposobnost da iz dijelova broda ni od čega stvori nešto. Adam je osjetio kako je nestalo metalna koji je sputavao njegove udove te je naglo ustao, nakon čega mu se zavrtilo. Sveti oko njega zaplesao je vrtoglav valcer, vrteći se od poda pa sve do stropa. Potom se sve

zamračilo.

*

Probudio se u bolničkom odjelu baze, ubrzano dišući i preplavljen hladnim znojem. Pred njegovim očima još je treperilo Laurino lice. Sjećanje je proparalo njegovu svijest. Laura u vodenome bazenu, crni veo njezine kose koji lebdi oko nje dok joj se ruke i noge uvijaju u najsavršenijemu borbenom plesu. Na ekranu glavnoga računala veliki crni brod Azriel dok uništava protivničke letjelice bez ikakve muke, jednu za drugom. Najednom, slike nestanu u ekranu. Glasovi oko njega bili su preplašeni, u strahu za najjaču kariku svoga tima. Pogled mu se vratio na nju. Njezin ples više nije bio uskladen, tijelo joj se trzalo, a potom više nije bilo pokreta. Crvena zlokobna traka širila se iz njezine lijeve nosnice, bojeći tekućinu oko nje. Crveni i crni veo ujedinjeni u posmrtnome zagrljaju. Slika se vratila na ekran. Više nije bilo ničega. Samo svemir, potpuno neoklanjan ljudskom rukom, kao da nikakve bitke nije ni bilo. Veza s Abakom Alfa bila je izgubljena. Zauvijek. Srce mu je počelo lupati, zahtijevajući pravdu i osvetu. Zatim se opet umirilo. Da, dobio je svoju osvetu i ništa drugo više nije bitno.

4.

Tjedan dana kasnije cijela je baza titrala crvenim svijetлом koje se naizmjence palilo i gasilo. Alarm je vrištao, upozoravajući na prijetecu opasnost. Adam se brzo obukao i s ostatima otrčao prema glavnoj prostoriji njihove baze.

„Što se dogada?“ – uznemireno je upitao Dominika.

„Približavaju nam se protivnički brodovi u triput većem broju nego što ih mi imamo u bazi! Prognoze nisu obećavajuće i svakome je na izbor dano da se evakuira ili da se boriti!“

„Ja se želim boriti, spoji me s Opheliom!“ – odlučno je rekao Adam.

„Razmisli malo o tome, ovo je ravno samoubojstvu! Nemoj samo tako odbaciti svoj život, ovo ti govorim kao prijatelj!“ – rekao je zabrinuto Dominik, prišavši mu za korak bliže.

„Nemam više što izgubiti.“ – prozborio je, i dalje odlučan u svojoj odluci.

„U redu, odluka je tvoja, ali nemoj

PRIČA

dopustiti da njezina žrtva bude uzaludna.“ – razočarano je uzdahnuo Dominik, brzo unoseći podatke u računalo. S potpunom mu je apatijom pripremao mehanički stolac i davao mu serum s mješavinom analgetika i nanobota.

„Imaš li kakvu glazbenu želju? Znam da si nekada za vrijeme borbe volio slušati muziku. Za tren ti mogu unijeti podatke u program.“ – rekao je Dominik, obavljajući posljednje pripreme i trudeći se ne razmišljati o tome da je ovo vjerojatno rastanak starih prijatelja.

„Isto kao i obično, dobre stare pjesme iz 1980-ih.“ – rekao je sa smiješkom, osjećajući kako mu hrabrost polako popušta, no trudeći se ostati smiren radi Dominika i razgovarati opušteno kao da su na jutarnjoj kavi. Ubrzo je sve bilo spremno. Adam je sjedio, čekajući da dođe trenutak povezivanja Abaka X.

„Sretno.“ – ne znajući više što bi rekao, Dominik je pritisnuo gumb na upravljačkoj ploči i promatrao kako Adamov pogled postaje prazan.

5.

Tekućina oko njega bila je hladna kao nikada do sada. No, to je samo bio odraz njegovoga unutrašnjeg stanja. Obeshrabrenost. Ponovno je osjećao Opheliu i istu ekstazu koju bi osjećao svakoga puta kada bi se spajao u Abak X. Osjećaj svemoći. Bio je svjestan svakoga kuta broda. Osjećao ih je kao da su dijelovi njegovoga tijela. Čuo je zvukove borbe, isprva tek jedva čujne, a koji su postajali sve glasnijima. Neka je sila djelovala na njega, osjetio je kako ga gura unatrag. Rapsodija boli ponovno se javila, slike svemira i brodova blještale su mu pred očima, pojavljujući se i nestajući sve dok se nisu ustalile i sve dok nije u potpunosti nestalo hladne tekućine oko njega. Bio je unutar Ophelie, postao je Ophelia. Glazba koju mu je Dominik pripremio počela je svirati. *Last night a little dancer came dancin' to my door...* Adam je lansirao torpeda iz Abaka X, promatrajući kako se prednji dio neprijateljske letjelice raspada. *She said: „Come on baby, I got licence for love“...* Uspio je izbjegići sve napade sve dok ga nisu okružili. Izlaza nije bilo. Minute su ga dijelile do kraja dok su se protivnički brodovi približavali, smanjujući obruč oko njega. *In the midnight hour she cried „more more more“...* Osjećao je vrućinu koju su stvarali pogoni za pokretanje

brodova, toliku da se zaželio hladnoga hvata tekućine iz koje je prije želio što prije izići. *With a rebel yell „more more more“...* Osjećao se nedovoljno dobrim, nije uspio uništiti više neprijateljskih brodova, izdao je ljude koji su od njega očekivali više. *„Što će biti s mojom posadom, prijateljima, rodbinom?“* Prije nego li su mu um zaposjele misli o smrti, ugledao je njezin brod.

„Azriel...“ – prošaptao je.
More more more...

„Stožer, što brod Azriel radi ovdje?“ – uspaničeno je rekao.

„Ne znam o čemu govorиш, priberi se. Azriel je uništen prije nekoliko godina. Započeo sam proces deabakizacije, izvlačimo te odande. Ostali su piloti već vraćeni prije nego li su uništili njihove brodove.“ – rekao je Dominik, promatrajući na ekrantu mali bijeli brod Ophelia okružen s devet neprijateljskih letjelica.

What set you free and brought you to be me babe...

„Ne! Zašto mene nitko nije ništa pitao? Ja to ne želim, ja ostajem s Opheliom do kraja!“ – rekavši to, prekinuo je vezu s bazom, osjećajući kako nanoboti prisilno napuštaju njegovu cirkulaciju. Njegova povezanost s Opheliom je slabila, kao da mu netko isisava moć koja mu je dana i vraća ga u njegovu smrtno tijelo.

With a rebel yell she cried „more more more“...

Podigao je pogled i promatrao Azriel. Kretao se sve brže prema njemu, a svi protivnički Abak X kao da ga nisu zamjećivali. Azriel je sada od njega bio udaljen sto metara i bilo je samo pitanje trenutka kada će se sudariti s njime. Osjetio je sudar koji mu je uzrokovao potres u kostima, njegovo tijelo i brod tresli su se zajedno, osjećao je svoje neurone koji su, upravljeni novonastalim nanobotima, napajali Opheliu. Povezanost se vratila i bila je jača nego ikada prije. Bio je siguran da osjeća prisutnost Azriela i Laure.

Collects it to go from the seven eleven...

„Adame, što se dogodilo? Izgled Ophelie se mijenja, svi parametri su abnormalni!“ – čuo se zapovjednikov glas iz stožera.

Adam nije ništa odgovorio, znajući što mu je činiti da spasi živote i slobodu svih onih koje voli. *„I iz ničega nastane nešto.“* Dijelovi Ophelie su se pretapali i spajali, oblikujući nove strukture.

I walked the ward with you babe, a thousand miles with you...

PRIČA

Osjetio je kako pomiče novonastalu polugu u brodu za samouništenje i počeo je pjevušti pjesmu koja je svirala.

I'd sell my soul for you babe...

Ogromna crvena eksplozija proširila se poput vala iz Ophelie, uništavajući na desetke i desetke suparničkih letjelica. Bljesak poput eksplozije supernove bacio je u sjenu sjaj svih zvijezda u području oko njega. Teški crveni zastor je pao, predstava je bila završena.

I'd give you all, and have none, babe...

*

In the midnight hour she cried „more more more“, with a rebel yell...

Shvativši da je Adam otvorio oči, Laura je prestala pjevati. Ležao je u njezinome naručju, ne shvaćajući što se događa.

„Gdje smo?“ – prošaptao je.

„Zar je bitno?“ – odgovorila mu je, smiješći se i nudeći mu boćicu soka.

Uspravio se, osjećajući povjetarac kako puše i šum lišća na stablu. Otpio je gutljaj iz boćice i osjetio kako se slatka tekućina razlijeva i teče njegovim gromom. Pogledao je njezin goli vrat te stavio ruku u džep i iz njega izvadio lančić koji je na sebi imao privjesak s bjeličastom kuglom obavijenom srebrnom žicom.

Viktor

(Tamara Crnko)

Rukama je panično derao površinu vode.

Činilo mu se da je odmakao, no bojao se okrenuti. Mogao se smijati ovoj situaciji - što je i činio dok se slavodobitno penjao u kanu, s trijumfalnom idejom bijega od svojih studenata - da ga sada nije hvatala ona nesretna faza drogirane paranoičnosti.

Bojao se okrenuti, i to s valjanim razlogom. Posljednji put kada je to pokušao, gonili su ga svi privremeni i stalni stanovnici pakla, umjesto, inače tako finih i milih, Trobriandana.

Negdje, u nekome zapećku mozga bilo mu je jasno da je od sviju ponuđenih kanua izabrao najgori mogući, onaj namijenjen velikoj trgovачkoj ekspediciji ovog, odjednom pobješnjelog, naroda.

Uporno zveckanje školjkica potvrđivalo mu je sumnju za cijelog paničnog izleta u vlastitu propast. Te vražje školjkice koje su razmjenjivali!

Kao da je doletio na Mars, a ne među narod koji je toliko proučavao...

- Ahahahahah... - počeo se nekontrolirano cerekati, i dalje bjesomučno veslajući. On je bio profesor antropologije. Sveučilišni profesor! Doktor! Zvonilo mu je u vakuumu koji se smjestio unutar njegove lubanje. Fini, znanjem potkovani, poštovani profesorčić koji je veslao u ukradenome kanuu, parajući se od smijeha, dok su ga gonili vlasnici čija će tradicionalna trgovinska ekspedicija propasti jer je on, veliki antropolog, odlučio otploviti od svojih napornih studenata...

Optloviti – kamo, zaboga?

Da su ga njegovi kolege sada mogli vidjeti... Njegova Elena...

Odjednom mu više nije bilo smiješno.

Dok je u daljini i dalje mogao čuti povike vlasnika ovog vražnjeg kanua, stala ga je podilaziti jeza. Čvrsto je odlučio da njihove povike neće počastiti pogledom jer se možda, možda, uopće ne radi o njima, o finim trgovcima koje je uspio izbaciti iz takta. Što ako su njihovi susjadi, manje fini i galantni Dobuanci, odlučili podići hajku na njega?! I to dok im žene doma pristavljaju lonce kako bi skuhali njegovu žgoljavu akademsku rit?!

- Božeeeee mojjj!!!

Stao je paničariti, dok mu se umom konstantno povlačila ironična nit

PRIČA

Nietzscheovog: Bog je umro. Nadao se da ipak nije bilo tako... Ne sada kada mu je trebao.

Nastavio je mlatarati rukama, osjećajući kako mu se bojna linija neprijatelja sve više približava, žmirkajući prema suncu... Dok odjednom i ono nije nestalo.

- Koji vrag?

Ogromna, drvena površina prosula je sjenu preda njim. Nije vidio otkuda se stvorio, no nad njim se nadvio velebnii brod koji kao da je upravo pobjegao s naslovnice nekoga neuvjerljivog fantasy romana.

- Jebeš me.. – sam će sebi... - Jebeš me...

Kolike su bile šanse da mu upravo sada u pomoć uleti jedrenjak i pred nos baci uže? Uže..

Pomislio je kako nikada nije napravio gluplju stvar, uvjeren kako se radi samo o halucinaciji. No, ipak je grabio konopac koji mu se ljujao pred očima.

Trgne ga čvrsta gruba površina oko koje je ovio mokre ruke...

Počeo se penjati, praćen glasovima koji su se sve više približavali.

- Ako se sad penjem u halucinaciju ...? – nije mogao prestati prokljinjati vlastitu glupost. Zašto on nikada nije učio na svojim greškama? Nisu mu išli halucinogeni kokteli, nisu, pa čak ni oni biljnoga porijekla.... Koliko je puta u životu to morao provjeravati da nauči...

Jedva se popeo. Na čelu je osjetio graške znoja, hladnu jezu, mučninu.

Paluba je opasno plesala, a njegov se ručak nezaustavljivo stao izlijevati po njoj.

Oko njega su se prkosno vrtjeli, nebo i more, sunce, konopi i daske, školjkice iz kanua i ružičaste leteće ribe...

Tada je, otprilike, zaronio u besvjesnost.

* * *

Prene se iz obamrstosti.

Ležao je u krevetu.

Odahne, s jezom se prisjećajući svoje najnovije noćne more. Od sna paučinastim, očima pokušao je obogrlići svoju sobu. Bila je malo urednija nego što li je običavala biti. Valjda mu je stara opet došla pospremiti. Ona nije previše ljubila njegovu naviku da se lopatom probija do kreveta.

Ipak, nešto nije bilo u redu.

Konačno otriježnen, podigne se s kreveta.

Nije glavom udario u policu.

- Ovo... nije... moja... soba! Kristel!

Uspomene na ekspediciju preplavile su mu um, ostavljajući ga zgranuta i preplašena. On je doista bio na otočju pokraj Nove Gvineje na koje je krenuo kada je borba s unutarnjim demonima dosegla kritičnu točku potrebe za nestankom. Da, njemu su platili put. Njemu i još četvorici studenata!

- Kriste predragi...

Pridigne se s kreveta.

Osjećaj mučnine u želucu. Glava polagano pulsira. Mamurluk!

- Proklete one vražje gljive i trava... i alkohol... i kanui... i školjkice...

Prva mu je misao bila da treba duhan. Naravno, nije ga imao. Onda mu je na pamet pala ideja da pronađe toljagu i prišesti si još koji sat sna, da bi se potom rezignirano pomirio sa činjenicama da nema pojma gdje je, da je vjerojatno zapečatio svoju akademsku karijeru, razljutio domoroce, uništio im trgovinu i ostavio svoje studente same na otoku.

- Koji sam ja idiot!- nije si mogao pomoći, a da se ne sažalijeva barem malo, iako si je to zabranio.

Nakon još koje minute provedene u stanju poražavajućeg očaja, konačno se ustao i prošetao sobom.

Bila je malena, sva drvena, lošega ležaja i malenoga okruglog prozora koji je gledao na prostranu, suncem obasjanu... pučinu... Bio je na moru.

- Majko mila...

Prvi mu je na pamet pao gusarski brod pa turistička jahta, da bi se sjetio fantasy jedrenjaka i još jednom poželio pronaći sedativ u obliku toljage.

- Ok, samo mirno, Victore, samo mirno! - tješio se. Ako ništa, kanibali Dobuanci nisu plovili jedrenjacima. Možda je naletio na ljude koji su ljubitelji klasičnih prometnih sredstava... A možda je otiašao s mozgom u nepovratnu štetnju... Možda je umro, a ovo je čistilište za sve bogohulnike koji čitaju sumnjive porode uma nešto mentalno izazvanijih filozofa.

Ovakva razmišljanja nisu bila no od kakve koristi.

Odlučio je izići iz sobe. Sretan što nije zaključan, produžio je drvenim prolazom. Svaka daska koja je zacivilila boljela je gore od bilo kakve zajedljive primjedbe njegove Elene.

PRIČA

Strah ga je skoro paralizirao.

Trebalo mu je čitavo stoljeće da prošeta prolazom i još jedno da uđe u jedinu prostoriju na koju je bio nabasao.

Bila je prazna.

Prazna i bez ikakva znaka života, iako zapravo puna da punija nije mogla biti. Za njega, nije postojao veći osjećaj punine, veći od ovoga.

Tri reda drvenih polica nakrcanih knjigama!

Težak zadah papira, zadah kakav bi se mogao mjeriti s arhivskim, natjerao mu je vilicu da se opusti, dok je pogled očarano šarao prostorom. Prostorija je bila veća od sobička u kojem se osvijestio. I toliko bogatija. Njegova se intelektualna znatitelja toliko naduša da je morao popustiti pred svojim oprezom i prići polici.

Knjige. Svih veličina, debelih i tankih, pozlaćenih i prljavih.

Šetao se uzduž i poprijeko, promatrajući. Vrijeme za njega više nije postojalo. Niti strah. Čak niti Elena. Nitko.

Bila je toliko veća od njegove osobne. Ova knjižnica.

- Čije li je to? - pitao se, pohlepan u žudnji da proučava.

Naravno, nije se ustručavao primiti ih u ruke, jednu po jednu.

Neobični naslovi, neobični autori.

- Koji je ovo ...? - propenta, u ruci držeći knjižicu pozlaćena naslova. – Kakva su ovo slova?

Nikada u životu nije video ovakve znakove. Mozak mu je gotovo naglas zujao, pokušavajući prekopati čitavu mnemičku arhiv... Sto je ovo bilo? Nemoguće da on nije mogao pročitati neki jezik...

Jurio je policama, izvlačeći knjige. Sve, sve do jedne, sve su bile ispisane tim jezikom, tim čudnim izvitoperenim nadljudskim slovima. Osjećao je da bi mu glava mogla prsnuti od šoka i strave.

- Ja sam još nadroksan... Ja sam još pijan.. Moram bit... stalno je ponavljaо, ni sam ne vjerujući.

Tada mu pogled padne na malenu mijedenu pločicu s izrezbareniom natpisom.

- Ej.. Ovo razumijem....

Na engleskome je stajalo: ATLANTIS

Mora biti san. Jer, ako nije, sada u ruci drži knjigu koju je, po svoj prilici, napisao neki Atlantidanin.

Sve je bilo prerealno. Previše stvarno. Ako je ikada u svojim filozofskim razmišljanjima razbijao glavu o stvarnosti i snovima, sada je to mogao okačiti mačku o rep jer mu više ništa nije bilo jasno. Ništa...

Bio je siguran da će ga strefiti kap kada je primijetio malenoga štakora koji ga je promatrao iz kuta. Uhvativši njegov pogled, životinja je odjurila dalje, ukazujući mu na postojanje još jedne prostorije.

Zateturao je za njom, drhtavih nogu. Još veća, još ljepša, još *punija*. Toliko knjiga!

Ove, ove su sve bile pisane hijeroglifima, iscrtani pergamenti uredno naslagani na spokojnim policama dok je njegova nutrina pulsirala, kao da bi mogla izbljuvati iz sebe i žuč, i krv.

I još jedna... Grčke mitološke priče, kozmogonije, pučke ljekarice.

Nije to mogao podnijeti.

Sjeo je na pod, praćen serenadom dasaka, spreman da kapitulira sam pred sobom i svojim razumom koji je sigurno već i bio dezertirao.

- Ok... Sad je vrijeme da se probudiš... - prošapće sam sebi, štipajući se pa potom šamarajući i, naposljetku, prokljinjući. Nije urodi plodom.

Stao je naglas psovati i sebe, i Elenu, i sve svece i filozofe, i kolege s posla, sve abecednim redom. Kao da nije lijepo mogao ostati doma, nastaviti raditi, čitati u svome patetičnom osamljenom stanu, preklinjati za dan kada će s tom nedostupnom udatom glupačom moći progovoriti koju riječ o povijesti antike... I ne zahtijevati da ode na „akademsko putovanje, putevima velikoga Malinowskog“ - tu ga posebno sočno opsuje - da bi pobjegao sam od sebe.

Došlo mu je da plače.

To bi sigurno i napravio da ga ono štakorsko čudo nije probadalo znatiteljnim, analitičkim pogledom. Mali vodenasti crni grumeni nisu se skidali sa njega...

- Ma, što sad ti hoćeš? - on će, više retorički.

- Ja sam kapetan ovoga broda, gospodine - štakor će, otvarajući gubicu.

... - Kojiii ...koji...jebeni.... Ja sam svisnuo... - On će rezignirano, ne skidajući oči sa štakora. Strah ga je davno napustio, još mu je samo mučnina kolala utrobom.

- Ispričavam se što sam u ovom

PRIČA

obliku.- nastavi štakor smireno, mičući brčićima.- Razmišljao sam u kojem obliku da vam se prikažem pa sam izabroa ovaj. Znate, ovako sam manje upečatljiv i strašljiv.

Gledao ga je opuštene vilice i raskolačenih očiju.

Čak ga je podsjetio na njegovoga kućnog ljubimca, maloga kućnog miša kojega je sad čuvala njegova majka.

- Nadam se da je oblik prihvatljiv.- nastavio je štakor - kapetan jedrenjaka, krajnje ljubazno, kao da razgovara s osobom koja svakodnevno susreće životinje koje voze hrpu nepostojeci knjiga na drvenom jedrenjaku nasred oceana, usput časkajući s prolupalim, propalim profesorima.

Halucinacija, sigurno.

Najbolje da prihvati igru.

Što drugo može izgubiti? Što je još uopće imao?

Jedina stvar na koju je bio ponosan, njegov razum, kukavički se povukao. I što sad?

- Gdje sam ja?- započne suludu igru i sam.

- Oh, na Bibliobrodu. Točnije, na intergalaktičnome svemirskom brodu koji je, za potrebe posebnih uvjeta na Zemlji, preuzeo ovaj oblik. - štakor će još ljubaznije, dok su se i drugi njegova soja pojavljuivali uokolo.

Victor se valjao od smijeha. Zar je mali štakor htio da on povjeruje kako sada, baš sada, od svih ljudi na svijetu on priča s knjižničarom izvanzemaljcem na svemirskome jedrenjaku! Nevjerojatno.

Štakor samo zavrti njuškicom i promumlja: - Niste prvi koji ne vjeruje, gospodine. Možete li se Vi predstaviti?

- Oh, nema problema, - Victor će, brišući suze iz kutova očiju. - Ja sam Victor, antropolog pred otkazom, samac, profesor, zaljubljen u kolegicu s posla, izgubljen u vremenu i prostoru. I da, u slobodno vrijeme sam i ambasador za međugalaktičku suradnju.

Ovo zadnje je, izgleda, uskomešalo male druškane jer su se počeli doticati brkovima i nešto došaptavati.

- Kakva je funkcija vaše međugalaktičke krstarice s nadutim jedrima? - Victor nije popuštao u ovoj igri. Bila mu je sve zanimljivija. Morat će opet kod istoga klinca uzeti one gljive. Ovo je bilo nešto nevjerojatno!

- Oh -štakorčić se prene, kao da ga je prisjetio da ima hitnih poslova. - Naš Bibliobrod

prikuplja pismenu građu civilizacija koje izumiru. Funkcija mu je, zapravo, arhivska. Vidi, mi dodemo, prikupimo i...

- Samo malo... - Viktor će, prekidajući ga... - Izumiru?

Mali okrugli crni grumeni ga fiksiraju pogledima na način koji je govorio sam za sebe.

Victor nije vjerovao u stvarnost ovoga razgovora, daleko od toga, no sama je pomisao bila pomalo uznemirujuća.

Ne da mu nije bilo jasno, pa čak i logično i očekivano. To nehumano uništavanje ljudi. Ali ipak...

- Gospodine, valjda Vam je jasno. Ljudi su pomalo načeli svoj planet, malo su se načeli međusobno i, znate, kada se sve to zbroji...- štakor je bio nevjerojatno taktičan za svoju rasu i stas.

Victor ovo nije želio slušati. Nije bio raspoložen da sada dobije prognozu o nekakva preostala dva tjedna života, kao da je čitava njegova vrsta u terminalnoj fazi nekakve bolestine. To što je slabo podnosio ljude nije bio dovoljan razlog da se pomiri sa činjenicom da je njegovu usamljenome čitanju i onome prekrasnom, prokletom, nedohvatljivom Eleninom osmijehu došao kraj.

Ova mu se igra više nije nimalo sviđala!

- Gledaj, mišo. Ovo više nema smisla! Što, zaboga, hoćete od mene?

- Oh, samo malu pomoć - on će, drhtureći brčićima na, sad već, Victoru pomalo odvratan način. - Vidi, gospodine, imamo problema s prikupljanjem dijela vaših civilizacijskih tekovina. Trebamo pohraniti vaše ... kako ono... (drugi štakor mu se primakne uhu).. Da, elektroničke podatke. A, vidite, nismo uspjeli...

Krenuo je za njima da mu pokažu što ih je mučilo, mučeci sam sebe unutarnjom inscenacijom svojega beskorisnog života. Sam u 40-oj, s majkom koja mu mora čistiti stan, bez ikakvih prijatelja s kojima bi ovo mogao podijeliti i s nepodnošljivom žudnjom za kolegicom sa sveučilišta. Kakve koristi od njega, osim što će pomoći izvanzemaljskim miševima da pohrane datoteke o bajnoj ljudskoj civilizaciji. Nije li imao sreće! Baš je bio pobjednik, pravi Victor! Sudbine koja, izgleda, pati od povećane doze smisla za ironiju.

PRIČA

Uzrujani štakori pokazali su mu njihov laptop...

- Vi želite da vam ja instaliram Windows?!?!! - Viktor će, hvatajući se za glavu. - Vi letite međugalaktičkim jedrenjakom i ne znate instalirati Windows?!

Znao je da je bio neugodan, no svejedno ga je savladao smijeh. I to onaj kroz suze...

Nije više mogao ovo podnijeti! Kad uhvati onog klinca s gljivama, zavrnut će mu šjom!!!

- Gospodine - štakor će, nimalo pokolebano- Mi, naime, ne uspijevamo više razriješiti ovakav način primitivne tehnologije. Naša tehnologija doista nema gotovo nikakve poveznice s ljudskom. A, znate, ljudi ponekad imaju strašno neugodnu naviku gledati sve kroza svoj spektar boja. Bez imalo razmišljanja da nije sve u svemiru jednakoj njima niti da se sve treba ponašati i živjeti na njihov način da bi bilo sposobno i dostojno postojanja.

Victor je ušutio. Iako, za razliku od većine pripadnika svoje vrste, on je toga bio svjestan.

Prvi se put posramio u ovoj krajnje čudnoj situaciji.

Pomogao im je, iako jedva... Tehnološki nepismen čovjek kao on, gdje su, od svih iz onoga kanua, njega izvukli.

Štakori su mu obećali da će ga vratiti na otok, što su doista i učinili.

- Ako vam treba duhovni voda, siguran sam da ćete naći nekoga na mojoj polici... - ponudio im je nesebično pri rastanku.

Tamo je Victor ostao piljeći u daljinu, sam na plaži, s kaosom u glavi koji se pokušavao natjeravati s logikom. Vakuum unutar lubanje snažno je pulsirao, a poriv da plaeče bio je jači od poriva da se utopi.

U tom je trenutku, promatrajući sunce kako se razljejava po spokojnoj vodi, sam sa sobom sklopio sporazum.

Ustao je da pronađe svoje, nadao se još uvijek nepojedene, nesretne studente.

polagano kavu i čitajući nečiji ispit. Već ju je neko vrijeme promatrao iz prikrajka dok je dijelila jedinice i mrštila se nad nebuloznim odgovorima kakve mogu valjati samo studenti bez imalo morala.

Morao je to učiniti sada jer hrabrost je tek povremeni stanar u njegovu tjelesnom apartmanu. Ako je bio kraj svijeta, što je mogao izgubiti? Možda je jedrenjak i postojao samo u njegovoj halucinaciji, ne bi se čudio. No, je li on postojao ili ne, nije uopće bilo važno. Svatko je imao svoj svijet na čuvanje. Njegovome je nešto nedostajalo.

Pride joj.

Podigne pogled, dok su joj predivne zelene oči isjavale na njegovu neuglednu i neobrijanu površinu. Nije mario.

- Elena...

Gledala ga je nasmiješeno.

I tada ju je poljubio.

Pljas!

Njena sitna ručica, odjednom bokserske snage, odvali ga nasred lica, skupljajući svoje ispite i svoje suknje, njegove nade i odnoseći ih sve skupa bijesno iz kantine.

Krajevi svjetova svako toliko... mislio je u sebi. Kraj njegova svijeta je sada.

* * *

Za jednog od ugodnih jesenskih popodneva sjedio je na klupici, sav obrastao i neugledan, čitajući djelo jednog od onih mentalno izazovnijih filozofa, povremeno po zapećcima uma tražeći uspomene na onaj naduti jedrenjak pun knjiga koje nikada neće moći pročitati. Pitao se radi li štakorima uopće onaj program kojega je pokušao instalirati i kada će njihovo sakupljanje uopće biti gotovo.

Pomisao o kraju svijeta kakvoga zna bila mu je neobična, no nimalo strana... Vježbao je prihvaćanje situacija kroz život. Činilo mu se kako mu je tek sada zapravo krenulo.

Do njega je sjela Elena, dodajući mu kavu i nešto živo čavrlijajući, dok su prekrasan zalazak sunca gledali možda posljednji put.

Sjedila je u kantini, ispijajući

RECENZIJA

Strune Nemira (Martina Hreljak)

(STRUNE NEMIRA - zbirka hrvatske spekulativne fikcije; Sferakonski niz, knjiga 15. Uredili Tatjana Jambrišak, Darko Virban, Irena Rašeta. Izdavač: Mentor, Zagreb, travanj 2009.)

„Strune Nemira“ petnaesta je zbirka SferaKonskoga niza, u nakladi Mentora i SFere. Urednica zbirke već u uvodniku priznaje da im je SF draži od fantasyja, što naravno ne isključuje fantasy iz zb(i)rke. Naravno, veliku količinu SF-a u ovogodišnjem izdanju urednica pravda činjenicom da su prošle godine imali hiperprodukciju fantasyja. Ako vaši afiniteti leže negde drugdje, ovo je zbirka koja će vam nepotrebno oduzeti vrijeme. Osobno me smeta nejasni redoslijed objavljivanja priča i poezije u zbirci, nekako je nedosljedan i bez ikakve logike.

S am a naslovnica ima jako dobro, zanimljivo i simbolističko likovno rješenje. Primorski grad u noćnom i dnevnom izdanju, spojen u krug s morem u sredini na kojem trepere odsjaji grada. Krug je dijagonalno presjećen na dnevnu, gornju lijevu, i noćnu, donju desnu, stranu. Klasičan meki uvez knjige zahtijeva dozu oprezna rukovanja. Knjiga već nakon prvog čitanja izgleda kao da ste je isčitali nebrojeno puta, a kod takvih izdanja postoji i opasnost da se knjiga raspadne.

Nova kovanica „spekulativna fikcija“ koja se pokušava progrurati kao zamjena za „sf, fantasy i horor priče“ nije objašnjena nigdje u zbirci i zvuči kao da priče u njoj zapravo nemaju neke pretjerane veza ni sa jednim od žanrova. Kada sam prvi put čula za izraz „spekulativna fikcija“, mislila sam da

se zapravo radi o pričama koje su tematski isključivo vezane uz alternativnu povijest ili spekulacije kuda ide ovaj naš svijet. Treba li nam zapravo ta novoiskovana fraza? Čini se da se otvorilo novo područje za rasprave u Hrvatskom SF fandomu. Otkada se kratica SF (Science Fiction) počela koristiti kao SF (spekulativna fikcija)?

Bilo je potrebno mnogo volje i napora da završim čitanje zbirke. Navikla sam čitati mnogo duže priče i obično mi treba vremena da se prilagodim nečijem autorskom stilu. Različitost stilova i tema znali su me izbaciti iz takta pa opaska „Ma, pročitat ćeš je u jednom danu“ definitivno ne stoji. Ako niste navikli

na zbirke, a pogotovo one SF tematike, najbolje je napraviti pauzu između pojedinih priča kako biste si sredili misli o onome što ste pročitali i/ili iskusili prilikom čitanja.

Sama zbirka ima više loših nego li dobrih strana. U većini priča nedostaje humora, likovi su prepoznatljivi, a dojam već viđenoga. Priče kao da su ispunjene lošim tripovima, ovisnostima te pogubnim i glupim odlukama.

Većina priča SF tematike u ovoj zbirci su, u nedostatku bolje rječi, depresivne. Imam dojam da je to „must“ u tom žanru. Budućnost je, prema autorima priča, ispunjena očajem, beznađem i odumiranjem ljudskih

kontakata razvojem tehnologije.

Otudjenje, rat s drugim vrstama ili istraživanje granica ljudskih mogućnosti kao teme nisu pretjerano originalne, ali čemu se buniti kada je mjesto za originalnost ostalo malo ili nimalo. Odrednice samoga žanra takve su da ćeće teško naići na neku novu, još neispričanu, radnju. Pohvalno je to što se većina autora trudi da nešto staro i možda naizgled ofucano prikaže u novome, ali i u rijetko kada, boljem svjetlu.

RECENZIJA

Zbirku otvara „Transfer“ Roberta Štimca, priča prožvakane klasične SF teme svemirske misije. Pročitati i zaboraviti. „Mreža“ Antonijele Bogutovac možda je donijela dašak svježine u tematiku ljudske otuđenosti i opsjednutosti socijalnim mrežama na internetu. No, dok sam je čitala, oči su mi bježale na dijaloge jer radnje imaju tako malo i jako je usporena. Svijet budućnosti je tako dobro opisan, ali to je uzalud kada radnja nikako ne kreće. Klasična svemirsko-istraživačka priča „La Vieille Fille“ Damjana Despota s elementima, u nedostatku boljeg opisa, gnjusnoga. Neki se ljudi kunu da ova priča zapravo ne spada u SF, ali ima odrednice žanra. Autorov stil nije najbolje legao, možda zbog činjenica da sam nekako navikla da u kratkim pričama radnju najčešće gledamo uglavnom iz perspektive jednoga lika, dvoje najviše. Još je i gnjusna. Selanova priča „Tko je ubio medu?“ ima mnogo referenci na ekologiju, miješanje rasa i skretanja ljudskoga društva tamo gdje, nadam se, nikada neće skrenuti. Kad bi se izbacilo sve to priča bi bez problema mogla funkcionirati i kao klasična kriminalistička priča.

„Tamno“, zajednička priča Krune Čudine i Darija Rukavine, ostavila me zbumjenom i zapitanom zašto se potrošila tinta i papir na priču koja zbumuje, govori nejasno o stvarima poput ljubavi i smrti, a radnja je, k tome, smještena u nedefinirano vrijeme budućnosti koja se ničime, osim u pojedinim referencama, ne razlikuje od sadašnjosti. Iva Šakić Ristić u svojoj priči „Lijegati kasno“ ne donosi ništa novo u već viđenom separatističko-totalitariističkom društvu budućnosti. Duga, na momente zamorna i predvidljiva. Isto vrijedi i za priču „Dar“ Sanje Tenjer. Ako je autorica i imala namjeru izgraditi *suspence*, pokušaj joj je neslavno propao jer je uvod zamoran i malčice predug.

Svetla točka i ona mala mrvica optimizma da još nije sve izgubljeno je priča Darka Macana „Čeng“, za mene ugodno iznenadenje u tamnome moru SF-a. Naizgled tužna, na kraju me ostavila nasmiješenom i s nemalom dozom optimizma.

Fantasy u ovoj zbirci ima čak jednoga konja za utrku. Klasična ljubavna tema u priči „Lice ljubavi“ Gordane Kokanović Krušelj nije ništa posebno, a čak ni perspektiva iz koje je priča ispričana nije inovativna niti neobična. Doduše, radnja je smještena u slavensko područje, s jakim asocijacijama na slavensku

mitologiju i s dobrim upotrijebljenim dijalektalnim govorom. To su jedine pozitivne strane ove, ne baš zanimljive, priče.

Horor priče, kao i uvijek, predvidljive i lako zaboravljive. Teme poput „dečko upozna curu, cura ima tajnu, dečko na kraju postane vampir/vukodlak/nešto treće“ (vrijedi i obrnuto) prolaze kod današnjih adolescentaca. Priča „Dečko iz susjedstva“ Zrinke Ivanko spada baš u ovu kategoriju. Red droge, red alkohola, red ovisnosti i na kraju, „O-ho! moment“ – u trenutku kada glavni lik shvati nešto što je od početka bilo očito. Priča „Mama, ja sam vampir“ Zorana Krušvara ne donosi ništa nova na temu vamira. No, radi se o simpatično ispričanoj priči o (ne)običnom adolescentnom vampiru u kojoj se javlja mnogo referenci na piščev rodni grad. Nužno potreban humor u ovoj zbirci.

Ugodno iznenadenje predstavljaju pjesme SF i horor tematike, s obzirom na to da određeni krugovi na hrvatskoj SF sceni smatraju da poezija samo pojačava trivijalnost samoga žanra. (mislim, pritom, na Žiljka i njegov nastup na predstavljanju „Ubiqa“ na Rikonu 2008.)

Drago mi je da je poezija napokon našla svoje mjesto u žanru i nadam se da će, s godinama i novim zbrkama koje su pred nama, i urednici ostalih SF i fantasy zbirki otvoriti vrata poeziji. Ako ne vrata, a onda barem prozor.

Iza naslova „Aethyr alternus“ kriju se SF pjesme Tatjane Jambrišak koje su mi se toliko svidjele da sam na trenutke zaboravila da je u pitanju SF, već sam imala dojam da čitam Cesarića. Jako lijepo i jako poetično, pogotovo pjesma „Pletikosa“.

„Gdje gospodar sam svega“, horor pjesme Alena Dirne, zvuče kao da ih je napisao frontman goth metal benda. Ipak, dopala mi se muška perspektiva u pjesmama.

Odahnula sam kada sam napokon došla do kraja zbirke, i to iz dva razloga. Prvi - zato jer je to napokon bio kraj predvidljive i lagano zamorne zbirke. Drugi - zato jer natječaj za sljedeću zbirku može donijeti mnogo dobrih priča o, dosad zanemarivanim, temama steampunka i space-opere.

PJESMA

Strijela u svemiru (Juraj Šabić)

Odraž u prozoru, prozoru bez kvake,
Onkraj druge strane mala svjetla su.
Svjetla, no mrak je.

Strijela u svemiru, svemiru bez mane,
Preostaje smrznut čekati odredište
Il' pred prozorom brojati dane.

Hrana u vrećici, vrećici bez zraka,
Vitamini i proteini to su.
Bez krvi, znoja, pepela i praha.

Umjetna gravitacija, jabuka bez stabla,
Ovaj put daleko pada – od cijelog tijela
Najteža je klonula glava.

Brzina svjetlosti, svjetlosti bez sjaja,
Lakše zaleden će biti u iščekivanju kraja.
Predmet nostalгије i očaja udaljava se sve
više.
(Sustav za umjetnu atmosferu dopušta da
diše.)

Strijela u svemiru, svemiru bez nade,
Dan je ironičan termin u ovom ozračju tame.
No, još uvijek postoje svjetla, sitna svjetla
onkraj druge strane:
Potomak uništenog planeta pogledom tuđe
prkosno krade.

Biljana Mateljan - Stakleni brod

PRIČA

Stvaralačka kriza (Ivana D. Horvatinčić)

Već je sat vremena sjedio za računalom, naprežući mozak do maksimuma, no uzalud. Prsti su mu mirovali, a Wordexpov dokument na ekranu i dalje je zjapiro prazan. Nervozno je zapalio još jednu cigaretu, ni ne primjećujući da je cijela soba već obavijena bjelkastim dimom.

Položio je prste na tipkovnicu, no ponovno, uzalud.

Inspiracija je sasvim izostala.

„Dovraga!“, drekne i ustane, odgurnuvši stolac tako naglo da se zamalo sršio. Pepeo s cigarete padne na pod, a Pisac se počne uznemireno šetkati po sobi, sasvim bescijljno, povremeno pogledavajući prema ekranu računala koji mu se podrugljivo smješkao kao da točno zna što njegovog vlasnika toliko muči.

„Ne mogu vjerovati...“, mrmljaо je pisac, duboko frustriran svojom nemogućnošću da napiše i jedan redak. Njegova sposobnost kreiranja ideja naizgled ni iz čega kao da je sasvim nestala, a riječi, inače njegove najbolje prijateljice, sasvimsuzatajile i akvopoznanstvo s njim. Sat vremena sjedenja za računalom i mozganja, deset minuta nervoznoga šetkanja pa opet sat vremena sjedenja, i tako danima... Već je prestao brojati koliko je takvih ciklusa bilo otkako je dobio nemoguće kratak rok od svog izdavača.

„Dva tjedna“, mrzovljeno je mrmljaо sebi u bradu, „za napisati roman, on nije normalan...“

Vecini njegovih kolega Pisaca kratki rokovi obično nisu predstavljali problem. Nagutali bi se Scribexa i sjedili za računalom dok zadano djelo nije bilo gotovo. Bez sna i gotovo bez hrane, pisali bi bez prekida, dovodeći čak i tipkovnice koje su bile posebno pojačane do točke bliske usijanju. Nije jednom slušao priče o tipkama koje su letjele uokolo, izbačene iz svojih kućišta brzinom i snagom Scribexom inspiriranoga divljeg tipkanja. Profesionalni Pisci naprosto nisu bili normalni – no, to je bio način zaradivanja za život, legitiman kao i bilo koji drugi pa, ako je i uključivao odredenu dozu ludila, to je bilo sasvim očekivano i prihvaćeno. Paradoksalno, jedino je za Pisce ludilo bilo normalno.

Osim toga, i sam Scribex dugoročno izaziva ludilo, podsjetio se s ironičnim osmijehom. A to mu i jest krajnji cilj, izazvati

trajno stanje koje je inače bilo akutno kako bi se Pisac mogao skinuti s kemikalije i postati jednako učinkovit kao da je još uvijek nafiksani njome.

Pisac ponovno sjedne za računalo i zagleda se u prazni bijeli ekran, pretražujući svoj um u potrazi za idejom.

Ništa.

Tri sata i sedam cigareta kasnije prisilio se da otvorí prozor kako bi barem nešto dima izišlo van i sljubilo se sa smogom umjesto s njegovim očima koje su ga već pošteno pekle. Dok se vraćao računalu, zapeo je za novine koje su ležale na podu. Podigao ih je, zagledavši se u svoj članak u kojem je otvoreno, pod pseudonom, progovorio o svim razlozima zbog kojih je odbijao uzimati Scribex. Preletio je pogledom preko teksta. Lažna imaginacija... prijevara nad prirodom... dekadencija umjetnosti... ludilo...

Tada mu nije nedostajalo inspiracije.

Naravno, nije ostavio kontakt podatke za čitatelje. Kasnije su mu iz novina javili da im je nakon toga njegovog članka stiglo toliko gnjevnih mailova da se inbox redakcije blokirao. Ljubazno su mu zahvalili i rekli mu da više nikada neće biti pozvan da piše za njih. *Logično*, pomislio je i tada i svakoga puta kada bi ponovno pročitao taj članak i sjetio se cijelog incidenta, *mase su trebale zabavu i nije ih ni najmanje zanimalo kako ta zabava nastaje*. Štoviše, otkako je produkcija književnih djela svih mogućih žanrova postala toliko bogata, više ljudi je čitalo. A to je, prema općem mišljenju javnosti, bilo vrijedno štete koju je Scribex činio Piscima.

Nezadovoljno je frknuo i bacio novine u smeće.

„Srjanje“, promrsi, paleći novu cigaretu. *Konkurenčija ne podnosi slave*, mislio je dok je iz hladnjaka vadio bocu tamnoga piva. Nikada nije imao problema s inspiracijom, a već se dvadeset godina profesionalno bavio pisanjem. Nebrojene su ideje prebivale u njegovom umu i mogao je oživjeti koju god da je htio, kada god da je htio, bez ikavih poteškoća. Riječi su bile njegove ljubavnice, ideje njegove majke i sestre, a Wordexp najbolji prijatelj.

No sada, napušten od sviju njih, s Wordexpom koji mu se podrugljivo cerio s ekrana, osjećao se iznevjerjenim i usamljenim.

Duboko uzdahnувши, ušao je u kupaonicu i, brzim otvaranjem ormarića,

PRIČA

uspješno izbjegnuvši vlastiti izmoždeni odraz koji ga je promatrao iz ogledala na vratašcima, zاغledao se u bočicu na kojoj je velikim, zlatnim slovima pisalo Scribex.

„Evo vam droge, najbolje droge za mase“, tiho je citirao jednoga svog prijatelja, također Pisca, i posegnuo za bočicom koju je, na pritisak svojega izdavača, morao kupiti. Tekućina u njoj bila je hladna, iako je nije držao u hladnjaku, i prelijevala se zlatnim sjajem, gustog i glatkog izgleda, gotovo vrišteći svoja zavodljiva obećanja.

Zurio je u bočicu, dvoumeći se, dok su se u njemu sudašala njegova uvjerenja i bojazan da će, ne ispunili očekivanja svojega izdavača, biti zamijenjen nekim novim, mladim Piscem kojemu uzimanje Scribexa ne predstavlja problem. Bojao se, naravno, jer je konkurenčija bila ogromna, a on je gubio sposobnost nošenja s njom bez umjetnih pojačivača koje su drugi tako besramno koristili. Nije poznavao ni jednoga Pisača koji nije uzimao Scribex – koliko je znao, možda je bio i posljednji Pisac na kugli zemaljskoj koji je svoju inspiraciju dobivao prirodnim putem.

Vratio se u sobu, s bočicom u ruci, i zagledao se u računalo. Um mu je i dalje bio prazan i sjećanje na kovitlanje ideja u njemu postalo je nekako manje vjerodostojno. Pisac se na trenutak zapitao je li ikada imao toliko ideja da mu se činilo da bi njima mogao ispisati sve stranice koje postoje na svijetu ili je to bila samo iluzija, san koji je sanjao jedan frustrirani, obični Pisac.

Odluka se prelomila u njemu.

„Samo ovaj put“, obeća sam sebi i naglim pokretom otvorи bočicu. Otpio je jedan dugački gutljaj. Scribex je bio sladak, a istovremeno gorak i kiseo. Piščev jezik i mozak kao da su različito interpretirali informacije o okusu. Isprao je okus s nekoliko gutljaja piva, a zatim se naslonio i nastavio zuriti u ekran.

Nekoliko se trenutaka ništa nije događalo, a zatim ga je inspiracija udarila silovito kao nikad, tjerajući ga da se naglo trgne, zatečen snagom u bogatstvu slika koje su se počele izmjenjivati ispred njegovih očiju. Bile su žive, življe od ičega što je njegov um ikada sam stvorio, i riječi su potekle iz njega toliko brzo da ih je jedva stigao zapisati. Tipkao je toliko brzo da se na trenutak uplašio da će polomiti tipkovnicu, no ta je misao brzo nestala pod naletom kreacije.

Negdje duboko u njemu boljela je spoznaja da će ovaj roman biti bolji od ičega

što je ikada napisao.

Brodski dnevnik (Milenko Županović)

“Slušaj ovo, molim te”, reče Mark.

”Kada smo isplovili ugledali smo čudovišta: pola žaba, pola čovjek... Ali, nisu daleko stigli. Bili su zasuti paljbom iz mojih topova”– “Ovo piše u brodskome dnevniku”, reče Mark.

“I ti misliš da možemo vjerovati tim zapisima kapetana Flanegana?”, upita Pol.

Braća su odlučila pronaći blago gusara Flanegana koje se nalazilo na dnu oceana. Uzdali su se u mape koje su bile u brodskome dnevniku.

Ujutro su zaronili u velike dubine... I ništa. Odlučiše izroniti. Stigavši do površine, vidjeli su da njihovog broda nema...

Odlučiše još jednom zaroniti.

Na određenoj su dubini ugledali stari kovčeg, ali, kada su ga otvorili, on nije bio pun zlata, već se u njemu nalazio - tunel!

Odlučiše ući. Izronivši iz tunela, ugledali su gusarski brod kapetana Flanegana! Nije ih zasuo topovskom paljbom Odmah je zatim zapisao u svoj dnevnik: “Kada smo isplovili ugledali smo čudovišta: pola žaba, pola čovjek...”

Medutim, sa zapadne se strane približavao Polov i Markov brod. Ispalio je par hitaca sa svoga broda i jedrenjak je brzo potonuo.

Na površini oceana ostao je samo brodski dnevnik kojega je pokupio momak s broda.

“Mark, pogledaj što sam našao - pravi gusarski dnevnik!”, reče Pol i poče čitati...

KRAJ

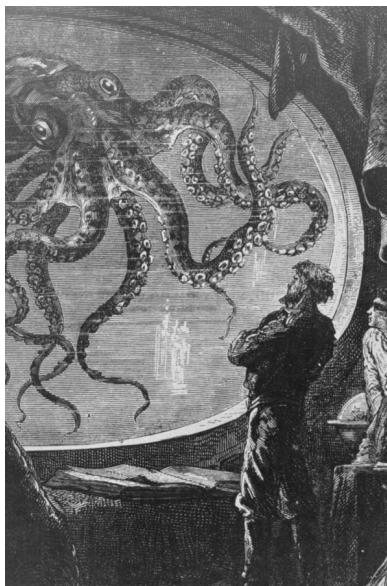
Danijel Kolar - Zmaj

TEMA BROJA

Brodovi kapetana Julesa (Davor Šišović)

Jules Gabriel Verne (1828.-1905.) francuski je pisac fantastičnih i avanturističkih romana kojega uobičajeno nazivamo ocem znanstvene fantastike jer je u svojih sedamdesetak romana zacrtao mnoge motive koji će se u narednim desetljećima razbuktati u novi književni žanr. Načelo kojim se Jules Verne rukovodio osmišljavajući, za potrebe svojih romana, izume, prometala, oružja, komunikacijske uređaje i druge naprave koje u njegovo doba nisu postojale, bilo je da sve te tehničke i tehnološke novotarije moraju biti ostvarive te da njihovo funkcioniranje mora biti objašnjivo na temelju postojećih znanstvenih, u tadašnje vrijeme najčešće tek teoretskih, dostignuća. Zbog takvog pristupa se, recimo, u romanu 20 000 milja ispod mora, podmornica Nautilus bori sa sasvim realnim opterećenjem tlaka vodene mase ili se, pak, u romanu Od Zemlje do Mjeseca svladava znanstveni, fizikalni, problem potiska koji će dati dovoljnu brzinu da granata ispaljena iz topa može savladati Zemljinu gravitaciju i ponjeti svoje putnike prema Mjesecu. Da bi Verneovi literarni izumi za čitatelje bili vjerodostojni, slavnome su piscu u proračunima i teoretskoj potkrjepi pomagali vrhunski znanstvenici njegova doba. Znanstvena utemeljenost Verneovih čudesnih vozila i naprava utjecala je i na kasniji razvoj tzv. hard SF-a u kojemu se inzistira upravo na vjerodostojnosti i znanstvenoj objašnjivosti.

Međutim, osim te znanstvene vjerodostojnosti, kasniji pisci i čitatelji znanstvene fantastike duguju i utemeljenje prihvaćenja klasičnoga SF-a koji su nadahnuti tradicijama kako pustolovne, prije svega pomorske književnosti, tako i vojnim i pomorskim ustrojstvom onoga doba,

Pogled kroz prozor Nautilusa

kojega je Verne jako dobro poznavao. More i brodovi, istraživački duh i hijerarhija brodske posade dramaturški su temelj iz kojega je Verne počeo graditi zaplete ne samo svojih pomorsko-avanturističkih romana, već i onih koje danas prepoznajemo kao fantastične ili znanstvenofantastične.

Pomorska tematika bila je Julesu Verneu jako dobro poznata. Od djetinjstva je bio fasciniran brodovima i mornarima. I sam je, kada je počeo bolje zaradivati, imao tri broda (zvali su se Saint Michel I, II i III) kojima je oplovio cijelu zapadnoeuropsku obalu te dobar dio Sredozemlja, a na najvećem parobrodu onoga doba, Great Easternu, putovao je i u Ameriku. Informacije iz prve ruke Verne je dobivao i od brata Paula koji je bio pomorski kapetan.

Polovica od svih Verneovih romana događa se na moru pa je za potrebe radnje tih romana osmislio čitav niz klasičnih trgovacačkih i ratnih brodova. Ti su brodovi uglavnom obični i nikakva ih inovacija ne izdvaja iz moguće pomorske realnosti onoga doba, osim u jednom slučaju: ledolamac Forward iz romana Pustolovine kapetana Hatterasa (1866.) toliko je nabrijan da je, ondašnjom tehnologijom

i materijalima, ali uz inženjersku invenciju njegovih graditelja, bio kadar prokrčiti arktički led sve do Sjevernoga pola. Brod sličnih osobina uspjeli su napraviti tek Rusi desetljećima kasnije - bio je to čuveni ledolamac Lenjin.

No, ako već nije dao mašti na volju u kreiranju drugačijih klasičnih brodova, Verne je književno-tehničkim sladokuscima poklonio nekoliko vrlo zanimljivih plovila koja nisu brodovi u klasičnom smislu. Najčuveniji stroj među njima svakako je Nautilus, podmornica kapetana Nema.

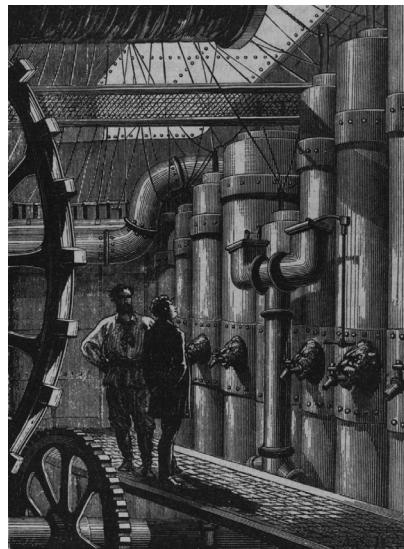
Treba naglasiti: Jules Verne nije

TEMA BROJA

izumio podmornicu, takva su plovila postojala desetljećima prije romana 20 000 milja ispod mora (1870.), a jedna od tih proto-podmornica čak se i zvala Nautilus. Međutim, ono što je kod Verneovog Nautilusa originalno jest, tada u stvarnosti još uvijek neostvariva, autonomnost i kompatnost podmornice kao plovila sposobnoga za duga putovanja. Njezin je unutrašnjost iskorištena do poslednjeg a kubičnog centimetra prostora, što je omogućilo da ima čak i luksuzne prostorije poput Nemove knjižnice

s orguljama i umjetinama, ali i realno predviđen prostor za pogonske strojeve, balastne tankove, uređaje za proizvodnju kisika, pa i naoružanje. Takav dizajnerski koncept podmornice primijenjen je tek kod velikih atomskih podmornica građenih poslije Drugoga svjetskog rata. Prva američka atomska podmornica, Verne u čast, nazvana je upravo Nautilus. Pogon Verneova Nautilusa bili su isključivo električni motori (što ni danas još uvijek nije postignuto!), a u domeni fantastike ostaju i Nautilusove sposobnosti urona: kapetan Nemo je u Verneovu romanu ronio mnogo dublje nego li ijedna stvarna podmornica sve do današnjih dana.

Nemov je Nautilus u Verneovu romanu dobio i borbenu primjenu kakva se u stvarnim ratovima nikada nije dogodila. Naime, u jednoj od prvih sekvenci romana Nautilus se iz dubine ustremljuje na neprijateljski brod i probija mu trup svojim kljunom. Ova je bojna pomorska taktika zanemarena otako su u pomorskim bitkama topovi postali sve presudnijima, no nadahnute Julesu Verneu za takvo Nautilusovo borbeno djelovanje moglo je doći iz naših krajeva, iz bitke kod Visa u kojoj je 1866. godine (svega četiri godine prije nego što je izašao roman 20 000 milja ispod mora) austrijski admiral Tegetthoff porazio talijansku

Strojarnica *Nautilusa*

flotu upravo probijajući brodskim kljunom trupove neprijateljskih brodova. Još je jedna moguća veza između Viške bitke i Nautilusa: zapisano je kako je admirал Tegetthoff u svom govoru nakon pobjede, među ostalima, zahvalio i Josephu Resselu (češkom izumitelju koji je malo prije toga službovao u Motovunu kao šumarski upravitelj) koji je nedugo prije bitke patentirao svoj najpoznatiji izum: brodske propeler. Austrijska je flota te propeleri koristila na svojim brodovima, dok je većina parnih brodova u flotama drugih zemalja i tada, a i godinama kasnije, bila pogonjena velikim kotačima s lopaticama postavljenima s objiju strana brodskoga trupa. Naravno,

i Nautilus je bio pogonjen propelerom postavljenim na kraju svoga vretenastog trupa.

Nautilus se pojavljuje i u romanu Tajanstveni otok (1874.) u kojem kapetan Nemo pomaže brodolomcima u borbi protiv gusara potapajući gusarski brod torpedom. Ovo se borbeno sredstvo u stvarnosti tada tek počelo razvijati – tvornica Torpedo u Rijeci, koja je prva u svijetu počela proizvoditi torpeda, još ih je uvijek testirala i usavršavala, pripremajući komercijalnu proizvodnju.

No, osim tehničkih karakteristika i literarne primjene brojnih izuma daleko prije nego li su se oni probili u stvarni život, Verneov Nautilus je budućoj znanstvenoj fantastici ostavio još jedno važno naslijede: ideju autonomnoga broda s fanatično složnom posadom, odanom pomalo mističnom kapetanu koji je ujedno i znanstvenik. Misija takva broda, posade i kapetana je, prije svega, istraživanje, prikupljanje i proširivanje znanja te preživljavanje s resursima koji se u tim istraživanjima nađu. Iako se dogada pod morem, roman 20 000 milja ispod mora zapravo je arhetip space-opere. Ali, nači će se kod Vernea i pravih space-opera.

Ostanimo još malo na moru. U romanu Mathias Sandorf (1885.) Verne u drugom dijelu romana u radnju ubacuje male

TEMA BROJA

Electric

metalne i izuzetno brze brodove na električni pogon. Ime im je, naravno, Electric, a, osim brzine i uronjenosti u more skoro do gornje palube (po uzoru na thornycrafte iz Američkoga građanskog rata), i oni, poput Nautilusa, imaju oštре kljunove kojima u borbi probijaju trup neprijateljskoga broda. Podmornica ima i u romanu Pozdrav zastavi (1896.), a u tom djelu one imaju ratnu namjenu koja je također primijenjena u stvarnosti ali mnogo, mnogo kasnije: iz njih se ispaljuju dalekometni raketni projektili

Nakon mora, Jules Verne je svojim čudesnim strojevima osvojio i zrak. Prije nego što li je čovjek uspješno poletio strojem težim od zraka, nebom su vladali baloni, dobrih stotinjak godina prije Vernea. I sam je Jules Verne jednom letio u balonu, ali je, prizemljivši se nakon dvadesetominutnog leta, rekao kako će on ipak o balonima radije samo pisati. Prva Verneova uspješnica, roman Pet tjedana u balonu (1863.) kojim je započeo piščev put k slavi, donijela je tehničku inovaciju s prizvukom fantastike: upravlјivi balon na topli plin s dvostrukom opnom. Balona je bilo i u drugim Verneovim romanima, ali u ozračju realističke avanture, dok

je ulogu prometala u djelima s više fantastike pisac radije namijenio letjelicama nalik križancima između dirižabla i helikoptera.

Najčešćiji Verneov zračni brod je Albatros kapetana Robura iz romana Robur osvajač (1886.). To je zračni brod s vrtenastim trupom napravljen od prešanog papira, pogonjen električnim strojem koji pokreće dvadesetak velikih propelera, okomito postavljenih na gornju oplatu. Kapetan Robur svojevrsni je čudak, genijalni znanstvenik lagano pomaknuta uma – zračna verzija kapetana Nema – koji sa svojom odanom posadom i zračnim brodom opremljenim zrakama smrti svjetskim velesilama postavlja ultimatum da unište svoje oružje i uspostave svjetski mir. Albatros ima baze u grotlima ugaslih vulkana pa se neko vrijeme uspješno skriva, ali Roburov militantni pacifizam pokleknut će pred lukavošću zemaljskih vlasta pa Albatros završava uništen, ne ostvarivši misiju svoga kapetana. Robur, međutim, preživljava i nekoliko godina kasnije, u romanu Gospodar svijeta (1904.), ponovno postaje prijetnja zemaljskim režimima. Ovoga puta ima još moćnije vozilo od Albatrosa: amfibiju nazvanu Teror koja se može kretati zemljom na kotačima, ploviti po površini mora kao brod, roniti poput podmornice i, na posljeku, letjeti.

U romanu Čudesni doživljaji ekspedicije Barsac (ovaj je roman objavljen posthumno, 1920. godine) Verne negativcima u ruke daje bespilotne letjelice na daljinsko upravljanje, pogonjene električnim motorima i propelerima nalik onim helikopterskim, ali opremljene i detektorima pokreta i zrakama smrti. Cijeli je taj uređaj temeljen na nekoliko teorijskih koncepta iz niza neostvarenih izuma Nikole Tesle.

Iz atmosfere kojom je ovlađao i tada poznatim letjelicama i onima kakve će nastati mnogo kasnije, Verne je učinio i korak naprijed, povevši svoje junake i u osvajanje svemira. U tom su književnom avanturističkom

Drugi Roburov brod, Teror

TEMA BROJA

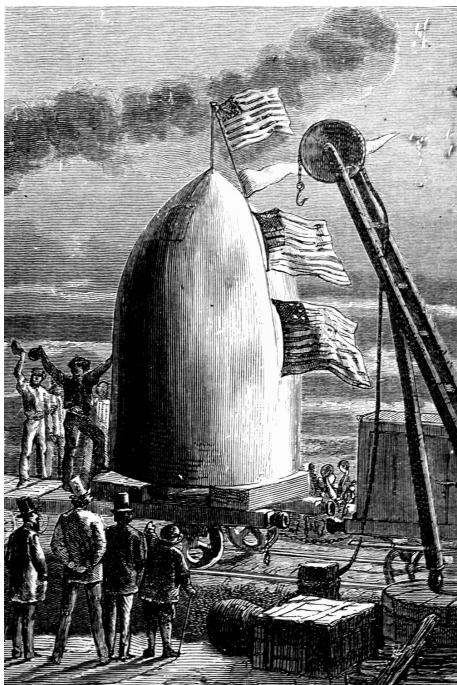
žanru klasicima postala dva Verneova povezana romana koji su u nas često objavljivani zajedno, pod zajedničkim naslovom Put na Mjesec: najprije Od Zemlje do Mjeseca (1865.), a zatim Oko Mjeseca (1870.). Prvi roman prati radnju od razvijanja zamisli o ispaljivanju granate sa Zemlje na Mjesec iz divovskoga topa, preko njene realizacije, prikupljanja novca i marketinskih akcija, gradnje topa, promjene projektila od prvotno zamišljene kugle bez posade u konusnu granatu s tročlanom ljudskom posadom i završava ispaljivanjem granate-kapsule iz topa. Drugi roman prati sam let troje astronauta od Zemlje do Mjeseca i natrag. Zapravo je roman Oko Mjeseca prva, u strože ili uže shvaćenom značenju, ikada napisana space-opera, a već su općim mjestima u razgovorima o istraživanju svemira postale sličnosti između ovih dva romana i misije Apola 8 iz 1968. godine koji je, poput Verneovih junaka, obletio Mjesec i vratio se na Zemlju. Podudarnosti i z m e d u Verneovog i Apolovog putovanja prema

Mjesecu nalaze se u lokaciji polijetanja, veličini, obliku i masi kapsule, brzini lansiranja, trajanju puta, tročlanoj posadi, mjestu povratka na Zemlju te u raznim drugim detaljima. No, normalno je da te podudarnosti postoje kada su i Verneov literarni i NASA-in tehnički pothvat temeljeni na istim i nepromjenjivim fizikalnim veličinama.

Svoje je junake Verne poslao u svemir u još jednome romanu, Hectoru Servadacu (1877.). U njemu, međutim, nema

svemirskoga broda, ali je Verne anticipirao drugu, posljednjih godina omiljenu temu filmova katastrofe (i ne samo njih), udar komete ili asteroida o Zemlju. Komet je u romanu tangencijalno očešao Zemlju i na dvogodišnje putovanje kroz Sunčev sustav sa sobom odnio – dio sjevernoafričkog kopna, zajedno s vegetacijom, vodama, životinjama i ljudima koji su se u tom trenu tamo zatekli. Taj komad kopna nošen kroz svemir kometom, naravno, nije svemirski brod napravljen ljudskom rukom, ali u ovome motivu ipak možemo prepoznati zamisli nekih kasnijih pisaca koji, osim ljudstva i tehnike, na svojim svemirskim brodovima stvaraju i umjetne djelice Zemljine biosfere.

Vodeni, zračni i svemirski brodovi iz fantastičnih romana Julesa Vernea nadahnuli su generacije budućih pisaca za vlastite vizije prometala kojima čovjek osvaja nove prostore, opremajući ih znanstvenim saznanjima i postignućima svoga doba. No, svakako valja imati na umu da je, osim tehničkog aspekata putovanja u nepoznato, Jules Verne nemali doprinos dao i nadahnuće za oblikovanje budućih karaktera likova svemirskih putnika, ratnika i istraživača koji ne bi bili to što jesu bez svojih brodova. Ali, ni brodovi ne bi bili to što jesu bez svojih kapetana i pilota.

Kapsula za let do Mjeseca

PRIČA

Ladja (Aleksandar Žiljak)

Tagane spusti zdjelicu i zabrinuto pogleda oblake što su se gomilali na zapadu i propinjali put stratosfere. Nagovještali su olju. S desne strane, pola milje daleko, nekoliko je jarkožutih mješinara lebjdjelo na pedesetak stopa visine. Lovke su im se vukle sve do površine i još desetica stopa pod vodom, nježne smrtonosne klopke za sve što se uplete u njih. Mramorasti uzorci na mješinama spokojno su im pulsirali, mijenjali boju od crne do grimizne, ničim ne odajući promjenu vremena. Ali, Tagane je znala da mješinari ne bi lebjdjeni tako nisko da nisu predosjećali nevrijeme. „Noćas ronimo!“, konačno reče, nikom određeno.

„Da potražimo zaklon na Otocima?“, upita Slaven. Mina je već završila s ručkom, obično je jela brže od ostalih. Conrad kao da ih nije slušao, iz zdjele je uzimao još. Tek Roberta podigne pogled, stala je štapićima žurno trpati kuhane alge u usta. „Noćas ronimo“ značilo je da je vrijeme za izvlačiti povraz.

„Nećemo stići“, odmahne Tagane glavom.

„Možda ne bude jaka oluja?“, Slavenu se nije vadilo povraze. Dobro su znali da se još ništa nije stiglo uhvatiti. Ništa spomena vrijedno.

„Nećemo se igrati!“, okrene se Tagane svima - Slavenu, Roberti, Mini i Conradu. „Znate kroz što nam prolazi Lada.“ Svi kao jedan kimnuše glavama. Znali su. ‘Lada vrijedi koliko kapetan’, pomici Tagane. ‘A kapetan vrijedi koliko mornari’. „Pojedimo pa na posao!“

* * *

Slaven je imao pravo, kao i obično. Jedva pedesetak funti vrtirepk i par šila, samo su mamce potrošili uludo. Veliki trupani i škarmi penju se tek noću, kad se more rasplamsa.

Ali, i Tagane je imala pravo, kao i obično. Dok su izvukli povraze i sve udice propisno nataknuli i sav ulov očistili, vjetar je ojačao. Valovi su stali zapljuskivati bokove Lađe i prskati joj palubu, a ona je, kao da ne mari za nadolazeću oliju, podigla sva četiri jedra. Hitala je sve uzburkanijim oceanom, ostavljujući za sobom zapjenjenu brazdu, tjerana vjetrom, gonjena svojim nagonima,

starijim od pamтивjeka.

„Što se nas tiče ...“, Slaven pride Tagane s leđa i obgrli je oko pojasa. Oma kimne glavom. Njegov joj je dodir godio. Lada je mrmljala negdje duboko u njoj, njeni nagoni gonili su i Tagane. Vjetar joj je mrsio kosu, valjao je olov sa zapada. A onda je olovo proparalo bljesak munje. I još jedne, i još jedne. ‘Vrijeme je’, pomici Tagane. Lada je još uvijek držala sva jedra razapetima, kožaste opne trideset stopa u promjeru, nošene snažnim krakovima, zakretane i naginjane tako da uhvate najviše vjetra, tako da Lada bude uvijek u pravom smjeru. Ali, Lađa je bila teška, nabrekla, duboko je gazila. Teško će se nositi s olujom, a i osjetila je tihu Taganinu molbu, uznemirenost, strepnju pred razularenim vjetrom i raspomamljenim oceanom. Nagoni će morati pričekati.

Lada je spustila dva jedra, uvikla krakove u ljuštu. Roberta, Mina i Conrad već su bili unutra, u klijetkama među uzdužnim septama što su im bile dom. Valovi su postajali sve viši, već su se prelijevali preko palube, pjena se slijevala niz ljuštu, a onda je Lada uvikla i druga dva jedra. Tagane više osjeti no što čuje kako se klijetke punе vodom, a ljuštura stade uranjati. Za nekoliko minuta valovi će se sklopiti nad ljušturom i nad njima u njoj. Lada će potonuti u dubine, tihе i sigurne, pred bijesom sve žeće tropске oluje. „Idemo“, povede Tagane Slavenu unutra.

Bliska munja zabljesne po unutarnjem sedefastom sloju septe. Tagane kroz okno pogleda olovno kidano elektricitetom. Valovi su se već sklapali nad njima: tonuli su, klijetki punih vode. Ocean je nad njima divljao, šiban vjetrom, tučen munjama, pjenio se, valjao, hučio, urlao, jecao i onda opet rikao, tjerajući sve živo duboko, u mir, u tminu posutu treptajima bezbroja fotofora, poput zvijezda u noći.

Roberta je ležala na prostirci od suhih bračića. Conrad se ispružio do nje, primio je za ruku, poljubio joj prste, lizao sol s dlana. Roberta se promeškolj, jedva čujno uzdahne, pod vodom se i nije imalo što drugo raditi. Mina je po klijetki vješala fenjere od malih mješinara, isušenih i ispunjenih sitnim prahom sušenih crvoluci. Umoći prste u posudu s vodom i poprska prah u svakom fenjeru. Oni, navlaženi, zasvijetle nježnim zelenkastim sjajem što se kroz okna razlilo u dubinu u koju ih je vodila Lađa. Svako malo neki bi se Ladini

PRIČA

krak izvio kroz svjetlo.

Lada je tonula sve dublje i dublje, oluja je ostala tek nejasnom tutnjavom iznad njih. Nešto propliva kroz zelenkastu vodu - nešto veliko, veće od najvećega škarma. Tagane se napregne da bolje vidi, ali grdosiju je već progutala tama. Još je neko vrijeme piljila u mrak, a onda slegne ramenima. 'Tko zna što sve obitava u ovim dubinama', pomici. Ali, osjećala se sigurnom u ljušturi Lade, velikoj i čvrstoj, sposobnoj da izdrži pritisak na preko tisuću petsto hвати dubine. Čuvana desecima snažnih krakova osjećala se zaštićenom: odrasloj lađi samo su stoljeća neprijatelj.

Mina kimne glavom prema Roberti i Conradu zagrljenima na suhim algama, u poljupcu. Roberta je raširila noge, Conrad joj je rukom zadigao haljinu posutu krupnim šarenim cvijećem i dirao je tamo gdje je najslađe. Mina zakoluta očima kao da poručuje 'njima je samo ono na pameti'. Ali, Tagane je u Mininom vragolastom pogledu nepogrešivo pročitala uspaljenu vatru. Nagon se iz Lađe prelijevao u sve njih, strujio im tijelima, bridio kožom. Ona jednom rukom posegne za Mininom rukom, drugom za Slavenovom i povede ih do druge prostirke, pusti da je polegnu i obaspri poljupcima, svaku kroz jecaje i teški vreli dah i prste, jezike, usne... Tijelo do tijela do tijela, a do njih Roberta i Conrad, on u njoj, ona oko njega i svi u Lađi, duboko u njedrima oceana koji im je život.

* * *

Oluja je prohujala i ocean je blistao oko njih. Lađa je počivala na površini, krakova što su se lijeno izvijali kroz vodu, uvučenih jedara, ljuštture opakivane valovima. Izisli su na palubu, strasti tek malo utišane, u očekivanju da se vrati još žešća i slađa. Nebo nad njima bilo je posuto zvijezdama, ocean je oko njih plamto.

Život se poslije oluje iz dubokog utočišta vratio na površinu: neizbrojive mase zrakaša, deseci vrsta mikroskopskih bića zaštićenih filigranskim ljušturicama, oboržanih bodljama i obdarenih svjetlećim organima. A za njima crvoluci, četinjavci i kopljoglavci. Zmijani, buljani, sikirice i druge dubinske ribe što noću izrancuju na površinu. I grabežljivi trupani, škarmi, igluni i tko zna što, još da potraži hrancu u oceanu svjetala, luči, fenjera što blještavim bojama paraju noćnu tminu. Zelene, plavičaste, žute, crvene,

bjeličaste. Blistale su, stapale se i prelijevale jedna u drugu kako se plankton komešao, kako su se jata skupljala i razmicala i opet skupljala u vrevi života oko Lađe.

Tagane je promatrala tu izmaglicu boja oko njih. Činilo joj se da su boje uvijek najživljje baš poslije oluja. U daljini je vidjela tamne obrise kako brzaju kroz nešto zeleno, veliko, nepoznato, nešto što još nikad nisu ulovili. 'Možda i bolje da nisu', pomici Tagane. Pedesetak se crnih mješinara izdiglo stotinu stopa nad površinom, mramorasti su im uzorci gorjeli narančasto, podsjećajući Tagane na plamteće gromade magme koja se hlađi. Odjednom se Lađa trgne. Trenutak prije nego li će Lada podići snažne krakove visoko iznad površine i razviti sva četiri jedra da uhvati ono malo vjetra što je pirkao Tagane osjeti njezin iznenadni nemir. Mina poskoči, Roberta i Conrad za njom. „Misliš da je ...?“, upita Slaven.

„Moguće“, kimne Tagane. Osjetila je novi nemir u svima njima. I u Lađi. „Bilo bi i vrijeme.“ Ovakvo otežala, Lađa je prilično spora i nevoljna da sluša njihove zapovijedi, da ide kuda treba, da prati ribu, alge i crvoluci od kojih žive.

Lađa zaplovi, nošena jedrima. Polako, tromo, ali zaplovi, ostavljajući za sobom blještavu brazdu. Kao da je poslušao Lađine nijeme molbe, vjetar malo ojača. Mješinare su ostavili za sobom. Plovili su razbuktalim oceanom, praćeni jatom trupana što se pod ljušturom držao na sigurnom od krakova. Tagane se nasloni na ogradu, vjetar joj je hladio lice i raznosio kosu. Baci pogled na Slavenu, Robertu, Minu i Conradu. Napetost je među njima iznova rasla, kao i u Tagane. Isčeščivanje, nervоза, nemir. Još jednom pogleda svoje mornare, svoje drugove s kojima dijeli Lađu. Zbog njih ne živi na Otocima, u sigurnosti čvrsta tla pod nogama. Zbog njih je na oceanu, nošena vjetrovima, strujama i hirovima Lađe. Pred olujama bježe u dubinu, pred čudovištima ih štite krakovi dobrohotne nemani. Zbog njih, shvati Tagane, plovi. I s njima je živa.

Zivjeti se ne mora, ploviti se mora. Stara, prastara izreka još sa Zemlje koju je Tagane jednom davno čula. Ali, na Lađi nema razlike - život i plovidba jedno su te isto. Tagane spoznava da više ne može zamisliti život bez plovidbe. To je, kao i misao da su tek putnici što se zibaju u milosti nepreglednog oceana koji zapravo ne mari za svoju djecu,

PRIČA

na neki način – a protiv svake logike - ispuni radošeu i spokojem.

“Tagane, pogledaj! Tamo!”, trgne je Conradov povik. Ona podigne pogled i, prateći njegov prst, u daljini ugleda ljušturu, krakove i sva četiri podignuta jedra. Još jedna lada.

Prije no što je stigla išta reći, Tagane osjeti kako se klijetke pune vodom - brzo, brže nego inače. „Hajdemo unutra, zaranjal!“, zapovijedi. Svi se u tenu, dok je Lada uranjsala tjerana nagonom nad kojim više nisu imali nikakva utjecaja, sjure u ljušturu, na sigurno, u svoj mjeđuh zraka.

* * *

„Ogroman je“, prošapće Mina, nosa prislonjena uz okno. Tagane ne promakne drhtaj što je prostrujio Mininim krhkim tijelom. I sama ga je osjetila. Svi su ga osjetili, bio je to drhtaj Lađe. Napetost. Iščekivanje. Slatko.

„Nije veći od Lađe“, odmahne Slaven glavom.

„Ali nije ni puno manji“, pomisli Tagane. Mužjak je počivao na pedesetak hvati ispod površine, skupljenih krakova, uvučenih jedara. Ljutura mu je bila tamni jajoliki obris u oceanu kojim se razlijevao blještavi akvarel. Čekao je. Čekao je Lađu da mu se približi.

„Vidiš li koga?“, upita Conrad. Tagane pogleda okna kroz koja se u vodu oko mužjaka razlijevalo mljeveno zelenilo. U jednom trenutku spazi muškarca. Mahne mu. Covjek joj uzvrati pozdrav, a onda se pokraj njega pojavi još jedna glava, ženska.

„Imamo goste!“, poviće Tagane. Svi se razvedre - vrijeme je za malo promjene - i natisnu na okno, uz Tagane, da vide tko im to dolazi.

„Ne vidim ...“, procijedi Roberta. Lađa se približavala mužjaku, drugoj Ladi.

„Nisu poznati“, dobaci Slaven. Mahne glavama - sada ih je već bilo tri - koje su ih promatrala iz mužjaka. „Mogao bi biti netko sa sjevera. Posljednjih je mjeseci sjeverna struja jaka.“

A onda, kroz plamteći ocean, Lada ispruži jedan krak i njime opipa mužjaka. Dodirivala ga je po ljušturi, klizila mu krakovima, kružila uz ogromno oko, milovala ga po kapi. Ženka uvijek prva pruža krak, znala je Tagane. Ženka uvijek prva poziva na igru. Takav je red i običaj lađa.

Mužjaka nije trebalo dugo vabiti. Taganino srce poskoči kad on rastvori krakove

i približi se Lađi. Lađa rastvori svoje krakove, nestrpljiva. Mužjak malo zastane, a onda sasvim pride. Njegov se lijevak stopi s Ladinim. Tko god bio u mužjaku, znala je Tagane, za koji će trenutak kroz lijevke preci na njihovu Lađu. Uvijek posada mužjaka prelazi na ženkulu. Svi su - Tagane, Slaven, Roberta, Mina i Conrad - napeto gledali mesnatim zaslon na ulazu u klijetku.

Zaslon se rastvori i u njihov dom uđe sredovječni plavokosi muškarac u pratnji dviju mlađih žena. Njih je bilo samo troje u lađi i to na neki način umiri Tagane. Nije uvijek voljela kad joj u klijetku uđe sedam-osam muškaraca i, možda, jedna ili dvije žene. A posade ne biraju. Biraju lađe.

‘I oni su nervozni’, pomisli Tagane. Osjećaju nagon svoje lađe, kao što i Tagane osjeća nagon svoje. ‘A ne poznaju nas, kao ni mi njih’. Tagane se nasmiješi. Osmijeh uvijek lomi led. Žene joj uzvrati s drhtavim olakšanjem u očima i treperenjem u srcima. Nasmiješi se i muškarac. „Ja sam Sven“, reče. Kapetan se uvijek prvi predstavlja. „Ovo su Tilda i Marina.“

Tagane se predstavi, a onda predstavi i svoje mornare. „Uđite“, pozove ih raširenih ruku na svoju Lađu. Promatrala ih je dok se zaslon za njima zatvarao, čvrsto, nepromočivo. Konačno odluči da joj se dopadaju.

„Vi mora da ste sa sjevera“, pride im Slaven.

„Da, sjeverna je struja jaka ove godine“, potvrdi Sven. Pogled mu stane na Roberti i Mini. I njemu su se dopali Tagane i njezini mornari, vjerojatno prva nova lica koja su vidjeli u posljednjih nekoliko mjeseci. No, Tilda i Marina su se još uvijek držale pomalo suzdržano.

Tada se Lađa zatrese. Svi su znali što se događa. Osjećali su to u sebi, teklo je kroz njih, tuklo im u srcima, bubnjalo u sljepoočnicama. Ženka i mužjak pripili su se jedno uz drugo, krakovi su im se isprepleli. Dvije su se lade spojile da se, u zužitim trzajima, pare. „Ovaj naš je dosta nestrpljiv“, suhih će ustiju Tilda.

„Da“, procijedi Tagane dok je primala Svena za ruku i vodila ga na prostirku. Kapetani započinju. Takav je red i običaj mornara. „I ova naša više jedva da nas sluša.“ Lađa se opet strese, ovaj put jače. Njezin je nagon udario Tagane poput munje, raskolio je i spalio kao staro suho stablo. Drhtavim je prstima prešla preko Svenova neobrijanog

PRIČA

obraza, zašla mu u kosu i privukla ga sebi, baš kao što su dvije lađe moćnim krakovima privlačile jedna drugu. Poljubili su se - najprije kratko, nesigurno, a onda su se pogledali očima u kojima više nije bilo ničega doli nagona i poljubili se još jednom. Vodenim žudnjom svojih lada, nisu se prestajali ljubiti ni dok su se sylacili i dok ju je Sven polagao u suhe alge, dok mu je Tagane širila noge i primala ga nabreklog u sebe, uzimala ga kao što je on uzimao nju, davala mu kao što je on davao njoj - s radošću, s dobrodošlicom - baš kao što je i njezina Lada primala njegovu. U sumaglici svoje strasti dvoje se kapetana zibalo u znojnu, uzdrhtalu, rasplamtelju moru tijela svojih mornara.

Sve joj je dolazilo u bljeskovima svijesti, u valovima boje što se komešala oceanom oko njih. Zelena - Conrad i Tilda na njemu, raspuštenom kosom šibala je oko sebe, s Minom što ih je milovala i ljubila oboje. Žuta - Marina, u grču sladostrašća, nogu čvrsto stegnutih oko Slavena. Plava - Slaven, čela orošena znojem, klonuo, uz Marinu je legla Roberta i Marina ju je sa smiješkom prihvatala, njih se dvije ljube, grle i miluju. Zelena - Sven stenje, koči se i ispunjava Tagane svojim sjemenom, ona se raduje zajedno s njim i, nakon nekoliko minuta predaha, pridružuje mu se opet dok miluje Minu i odiže joj stražnjicu, ulazeći u nju. Crvena - Slaven koji obljubljuje Tildu. Žuta - Conrad se pridružio Marinu i Roberti, pridružila im se i Tagane, primila ga za muškost i dovela pred Marinu, uvela ga je, a on je ušao u nju i njih se dvoje ševe dok ih Roberta i Tagane ljube, miluju i ližu znoj sa slane kože. Plavičasta - Sven i Mina, on je svršio nakon nekoliko minuta žustrog ubadanja, ali još mu nije dosta. Bijela - Slaven i Tilda natiskuju se uz njih, osam je tijela, vreli, znojni vrtlog poljubaca i lizanja, milovanja i trljanja, draškanja, uboda i slasti, niz orgazama što se, jedan za drugim, stapaju u jedan veliki, neizrecivi, u kojemu se ostaje bez daha, bez svijesti, u kojemu dvije posade i dvije lađe stvaraju novi život usred vatrometa bezbroja bića u oceanu oko njih.

* * *

Vatromet je izbljedio, a noć je prešla u zoru. Tagane se izvukla iz klupka tijela na algama. Nježno, da je ne probudi, odmakla je Marininu ruku sa svojih grudiju i ustala. Dršćući, jedva je stajala. Bila je gladna. Priče

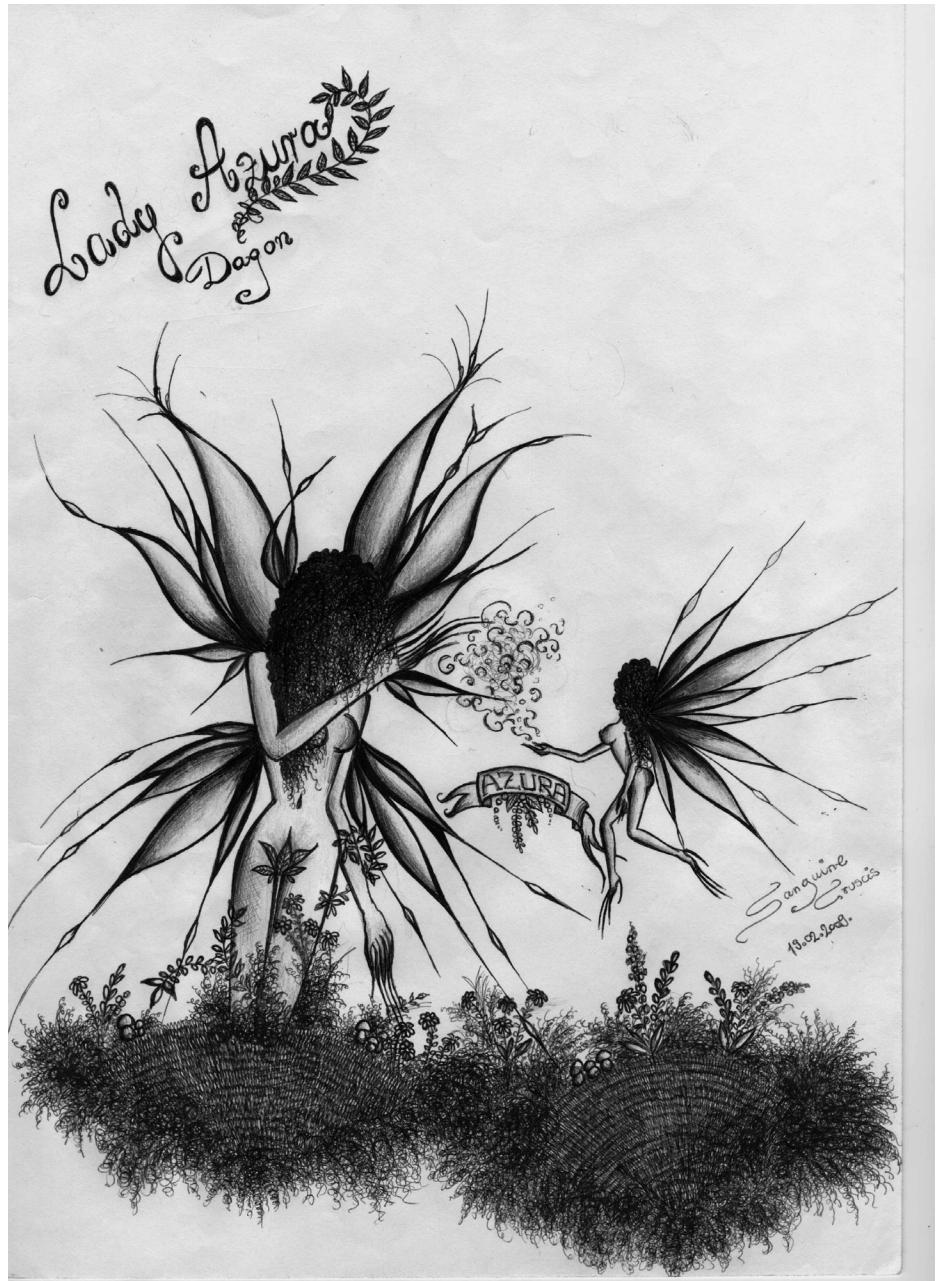
oknu. Lađe su još uvijek bile isprepletenih krakova. U moru tisuće prozirnih kuglica, velikih poput Taganine šake. Jajašca. Oplodena jajašca, oplođena u noći nagona, strasti i slasti, životinske i ljudske, u oceanu što ih je hranio, što im je bio domom, oceanu koji im je životom.

Tagane nije znala koliko je dugo tako gledala kroz okno. Odjednom osjeti topili dah na ledima. Neobrijani se obraz prisloni uz njezino lice, ona podigne ruku i prstima promrsi Svenovu plavu kosu. Sven spusti ruku na njen trbuš, milujući ga nježno, brižno. Nagon je bio zadovoljen, sve je bilo učinjeno kako nalažu red i običaji lađa i mornara. „Što misliš?“, šapne joj tih Sven na uho, a onda je poljubi u vrat.

Tijela se na prostirci promeškolje, Mina nešto promrmlja u snu. Slaven je privine uz sebe i ona se opet smiri. Conrad se ugnijezdio između Roberte, Tilde i Marine. Svo četvoro čvrsto sniva i Tagane je znala da se još dugo neće buditi. Svojom rukom poklopila Svenovu na trbušu. Tko zna, možda se u njoj nočas začeo novi život. Bude li sreće, možda sve ostanu s djecom.

Tagane kroz okno pogleda nove ladice, tek začete, što tonu u dubinu u kojoj će se izleći, rasti i stasati. Budu li imale sreće i izbjegnu li mnoštvo gladnih usta načićanih oštrim zubima, jednog će se dana vratiti na površinu, velike i moćne. Lade.

A lađe uvijek trebaju kapetana i mornare.

Sanguine Cruscis - Azura Dagon

PRIČA

Prijateljice (Ivana D. Horvatinić)

„Ja stvarno ne razumijem zašto si već jednom ne nabaviš čistobota?“, dobaci Danijela. „Stan ti je u kaosu.“

„Nemam novaca za čistobota“, promrmljala sam kroz stisnute zube, okrenuvši joj leđa kako bih iz ormara izvadila jaknu.

„Dobro, zašto onda sama ne središ stan? Mislim, znam da je to teško, ali...“, više sam osjetila nego čula notu gadenja u njenome glasu. „Fakat bi trebala.“

Uzduhnula sam. Da, stan mi je bio u kaosu i više ni sama nisam znala gdje mi se što nalazi. Da, bila sam neuredna krava. I još k tome, Čista. Kog se vraga onda družiš sa mnom, prošlo mi je kroz glavu.

„Nemam vremena“, odgovorila sam preko volje. „Znaš da mnogo radim.“

„Svejedno, za takve se stvari uvijek mora naći vremena“, rekla je dok smo izlazile iz moga sičušnog, od Grada iznajmljenog, stana.

Ja sam željela da odemo na kavu u mali birc u susjedstvu koji je bio dovoljno nebitan i skriven od svih mogućih kontrolnih službi da bi se u njemu još uvijek smjelo pušiti i naručivati alkohol. Danijeli je, naravno, dim cigareta smetao pa smo naposljetku završile u jednom od onih šminkerskih mjesta na Gornjem Gradu u kakva ja, u pravilu, nisam zalazila jer nisam imala nikakvo prometalo, a gradski je prijevoz u tome smjeru bio užasno skup. Naravno, Danijela je imala hidrovoz pa smo u roku od svega par minuta, leteći iznad prizemnih gradskih tramvaja, stigle na Gornji Grad.

Za razliku od mog omiljenog birca koji je bio zadimljen i pomalo mračan, u „Novovjeku“ je sve sjajilo. Stolovi su bili stakleni, rashladni uredaji puhalo su hladan zrak punom parom, miris metvice širio se zrakom, a kroz visoke prozore koji su zauzeli gotovo cijele zidove pružao se pogled na grad.

Čim smo sjele za jedan stol i naručile kavu za koju nisam bila sigurna kako će je platiti, Danijela se razvezala o svojim nepostojecim problemima. Zaista, jadna. Teško je živjeti kada si već poslovično zdrav, imaš novaca za sve što poželiš, a ne moraš maknuti prstom jer drugi rade za tebe. Damiru je smetalo što se družim s njom. Govorio bi da nije dobro za mene da ono malo slobodnoga vremena koje sam imala provodim s nekim tko

živi sasvim drugačije od mene i tko će mi to vječno trljati na nos.

Možda je i imao pravo. No, Danijeli je bilo vrlo teško reći „Ne“.

Zagledala sam se kroz prozor u maglicu koja je obavijala visoke betonske zgrade. Pokušavala sam pogledom prodrijeti dovoljno daleko do svog kvarta, no to je bilo nemoguće. Naposljetku, pomislila sam ogorčeno, zašto bi se iz ovakvoga mjesata moglo vidjeti sirotinske građanske četvrti?

„Jel ti mene uopće slušas?“

„Hmmm?“, upitno sam je pogledala.

Pitala sam te kad ćeš se konačno udati. Ti i Damir ste zaručeni već godinu dana“, zavjerenički se nagnula prema meni i namignula. „A i ja bih na svadbu.“

„Sumnjam da će moja svadba ispuniti tvoja očekivanja“, odvratila sam, namrštivši se. Smetao mi je glupi miris metvice. „Nemamo novaca za raditi spektakl.“

„Nemamo novaca, nemamo novaca...“, prevrnula je očima. „Jel to jedino što mi znaš reći? Oboje radite. Ako ni za što nemate novaca, onda to znači da ih ne zname rasporediti.“

Vilica mi se zategla i protiv moje volje. Danijela je bila u ja-najbolje-znam modu. A, koliko god u nekim stvarima bila dobra osoba, u ovakvim trenucima mi je beskrajno išla na živce.

„Pogledaj mene i Gorana“, nastavljala je, ni ne primjećujući da sam počela škrugutati Zubima. „Samo on radi pa smo svejedno mogli imati svadbu kakvu smo htjeli. I ništa nam ne fali. Imamo čistobota, dijete, hologramsku dadilju...“

„Što sve, naravno, nema nikakve veze s tim da ste oboje Pobeljšani“, odvratila sam sarkastično. „Nemate popuste na sve to što si nabrojala, zar ne? Goran nema triput veću plaću od mene i Damira zajedno? Niste dobili stan na poklon umjesto na plaćeno korištenje kao mi, jelda?“

„Dobro, što se pjeniš?“, namrštila se. „Samo mislim da bi bilo bolje za tebe da...“

„Misliš?“, prekinula sam je, naglasivši pažljivo svako slovo. „Ali, ne znaš. Nemaš pojma.“

„Naravno da imam“, branila se, iako ja nisam napadala. „To što smo Pobeljšani nema nikakve veze. Svojim radom i trudom možeš sve živo postići i napraviti si od života što god želiš.“

„Da, i svojim ču radom i trudom

PRIČA

moći izmisliti novce za pizdarije na svadbi kakve si ti imala. Holografski zbor, virtualni prikaz najpoznatijih svjetskih vitraja, večera na Gornjem Gradu...“, nabrajala sam. „Da ne spominjem tvoju vjenčanicu. Koštala je upravo onoliko koliko bismo mi mogli potrošiti za cijelu svadbu.“

„Gle, nemaš razloga biti ljubomorna...“

O, super. Danijela mod broj dvanaest, ja-sam-iznad-svega-i-najbolja.

„Nisam ljubomorna“, zarežala sam. Digla mi je tlak po tko zna koji put. A miris metvice i bljutavu, bolesno skupa kava nimalo nisu pomagali. Ubila bih za cigaretu, pomislila sam. „Sam daj shvati više da nismo u istoj situaciji.“

„To što sam ja Poboljšana...“

„To što si ti Poboljšana znači da su tvoji starci imali dovoljno novaca da ti plate ubrizgavanje nanita. Ne znači da si bolja ili evolucijski naprednija“, danas nije dan za šutnju, pomislila sam dok je ogorčena ljuntnja kuljalj za mene. „I ne znači da smo mi, koji smo Čisti od nanita, neki evolucijski otpaci kojih se treba riješiti i sakriti ih u dijelove grada kamo nitko ne gleda? Samo zato što se, za razliku od vas, možemo razboljeti, treba nas strpati negdje gdje nitko neće vidjeti kad smo bolesni, zar ne, i nabit takve cijene za liječenje da pola nas umire od najobičnije gripe. To je u redu, ha?!“

Okej, ulazila sam u socijalno-propovjednički mod. Nama terapeutima socijalcima, koji radimo sa sebi sličima, to se često događalo. A kad se tome doda činjenica da sam već mjesecima honorarno radila i u pučkoj kuhinji, što Danijelu uglavnom nije zanimalo, razumljivo je da sam ponekad jednostavno... pucala po šavovima.

Kao da mi čita misli, Danijela zavrtila glavom.

„Gle, ti patiš od profesionalne deformacije i sad se ispučavaš na meni“, reče, a moj tlak spremno skoči na dyvesto, kao i svaki put kad se postavlja „iznad“ mene i situacije. „Nisam ja kriva što tvoji nisu imali para za nanite i što živiš tako kako živiš. Ja sam ti prijateljica i samo ti pokušavam pomoći.“

„Tako da me vodiš na kavu na mjesto gdje je jedva mogu platiti? Hvala“, miris metvice napokon je toliko iziritirao moje sinuse da sam kihnula. Ili je možda hladan zrak koji je uporno puhao ravno u moju glavu napokon probudio neke duboko skrivene virusne koji su

spavalii u mom dišnom sustavu.

Nekoliko se glava okrenulo prema meni, promatrajući me nadmoćno, sa sažaljenjem. Još jedna Čista u bircu Poboljšanih, kao da su govorili. Smučilo mi se.

Danijela, naravno, ništa od toga nije primijetila.

„Pa, kad je u onoj tvojoj birtiji uvijek zadimljeno. Znaš da mi to smeta. Nekad si poštivala takve stvari.“

Grizla sam se za jezik – doslovno. Mogla sam joj reći da mala razmažena Poboljšana bogatašica poput nje nema pojma o životu izvan njezinoga malog, začaranog kruga. Mogla sam joj reći da me ignorirala svaki put kad sam joj pokušala objasniti razlike ili joj pokušati ispričati pokoji od brojnih slučajeva diskriminacije kojima sam počesto bila izložena. No, ne bi shvatila. Ne bi ni slušala jer u njezinome savršenom svijetu takve stvari nisu postojale.

A u momé, bolno stvarnome svijetu, ja sam bila tek još jedna bezimena Čista. I ma koliko se trudila, nisam to mogla promijeniti. Naniti su jednostavno bili previše skupi za moj skromni kućni proračun.

„Stvarno bi trebala promijeniti svoj pogled na svijet“, Danijela je uporno nastavljala. „Ovako si stalno živčana i ispučavaš se na meni, a ja ti nisam ništa kriva.“

Kroz glavu mi je proletjelo nekoliko situacija u kojima mi je zaista bilo drago što mi je Danijela prijateljica. Bilo ih je, zaista... No, to je i bilo drugo vrijeme, vrijeme u kojem su ovako ponašala tek povremeno, vrijeme u kojemu nije bila takav... snob.

Nešto je u meni puklo.

„Danijela“, ustala sam. „Meni je dosta ovoga. Idem doma.“

Bacila je pogled na račun. Odsječeno sam se nasmijala.

„Ti si htjela da dodemo ovamo pa ti i plati kavu. Ja sam, napisljeku, prljava sirotinja i nemam novaca pa se ne trebam ni voziti u hidrovozu. Idem pješke i tramvajem, kao svaki drugi ljudski otpadak koje vi, Poboljšani, tako elegantno nazivate Čistima.“

„Ali...“, pokušala je započeti još jednu od svojih izlizanih ja-sam-iznad-svega rečenica.

„Danijela?“, zagledala sam se u nju. „Odjebi.“

Okrenula sam se i otišla, ostavivši iza sebe sirotu malu bogatašicu čija su usta bila razjapljena u čudu.

PRIČA

I po prvi put toga dana, osjećala sam se zaista dobro.

Damir i ja sjedili smo na kauču i gledali vijesti na prastaroj plazmi dok se naš trogodišnji sin valjao po podu sa svojom najdražom i gotovo jedinom igračkom, plišanim vlakićem. Večera se na stolu hladila, zaboravljena, a mi smo zapanjeno zurili u šokantne prizore koji su se izmjenjivali na ekranu.

„Svjetska zdravstvena organizacija još uvijek nema odgovora na ove tragične događaje“, gororio je spiker čija je koža mjestimice bila prekrivena sitnim ljušticama, primjetnim unatoč toni šminke koju su mu stavili na lice i ruke. „Neslužbeno smo doznali da su raznovrsne izrasline koje se ubrzano pojavljuju na ljudima povezane s nepravilnom aktivnošću nanita u njihovoj krvi. O čemu se točno radi nije još poznato, no uvjeravamo gradane da nema razloga za paniku. Zasad se čini da izrasline nisu opasne po život, no...“, zastao je na trenutak i podigao glavu s teksta koji je čitao. „Zapravo, još ne znamo ništa o njima, kao ni o točnome razlogu njihovoga nastanka niti kako ovo sprječiti. Dok se liječnik ne pronađe...“, glas mu je osjetno zadrhtao. „Ako se pronađe...“

Prijenos se naglo prekinuo i zamijenile su ga reklamne poruke.

Pogledala sam svoga muža.

„Zapravo me ne čudi da se ovo dogodilo“, reče on. „Tako im i treba.“

„Nemoj tako. Možda su te izrasline opasne...“

„Ma daj, opasne? Kako bi jedan, recimo, rep mogao biti opasan? Vidio sam danas jednog od njih, iz guzice mu je virio rep kao od štakora.“

Nisam se mogla ne nasmijati. Potaknut mojim smijehom, Damir nastavi:

„A jesli ti vidjela ove na televiziji? Jednometu su izrasli rogovici, možda je to znak da ga žena vara. Ona jedna žena imala je nešto što je izgledalo kao treće oko. A jesli ti vidjela gradonačelnika dok je bježao novinarima? Ako ono po njemu nije bilo kokošje perje i kriješta ispod brade, onda stvarno...“

Branimir se prestao valjati po podu i pridružio se našemu grlenom smijehu. Gledala sam svoga nasmijanog sina i odjednom bila vrlo, vrlo sretna što nikad nismo uspjeli skupiti

dovoljno novca da barem njega odvedemo na nanitoimunizaciju.

Odjednom sam se sjetila Danijele.

A Damir mi je, kao i obično, čitao misli.

“Hmm, zanima te što je s Danijelom, zar ne?”, pomilovao me po kosi. “Hoćeš je nazvati?”

“Misliš li da je to pametno? Ipak, zadnje što sam joj rekla bilo je da odjebi...”

“Da”, ponovno se nasmijao, jednako radosno kao prije pet godina, kad sam došla kući i rekla mu da sam zaključila da više ne želim snobove u svom životu. “I to je bilo pametno. Da nisi, možda bi te dosad toliko ubila u pojmu da bi se uvalila u neki veliki kredit koji si ne možemo priuštiti samo kako bi došla do nanita. A onda bih možda sada imao pored sebe vrlo, vrlo dlakavu ženu. Ili ženu sa svinjskim nosićem.”

“Prestani”, trknula sam ga laktom, bezuspješno skrivajući osmijeh. “Nije bila baš sasvim loša.”

“Nije... neko vrijeme. Ajde, nazovi je. Baš me zanima kakve su njene izrasline.”

“Užasan si”, bocnula sam ga i ustala. Branimir mi se objesio za nogu, očito me pokušavajući srušiti na pod kako bih se igrala s njim. “Ne sada, zlato, igraj se s tatom.”

Dok je Damir glumio nosoroga na podu, očito potaknut vijestima, a Branimir se smijao, uključila sam videolink, opsovala kad sam shvatila da je video prikaz napokon riknuo i potražila Damjelin broj.

Nekoliko je puta odzvonilo, a onda sam začula klik. I ne samo to.

“Vuf?”

“Ha?”, ostala sam zatečena.

“Vau, vau?”

Brzo sam isključila videolink, još nekoliko trenutaka zureći u njega.

“Što je bilo?”, upita Damir. Okrenula sam se prema njemu, ni sama ne znajući bih li se smijala ili plakala.

“Mislim da je Danijelina izraslina na glasnicama”, odvratila sam zatečeno. “Barem se nadam.”

TEMA BROJA

Vikinški brodovi (Antonija Mežnarić)

Sve je započelo 793. godine, na svetom otoku Lindisfarneu. Došli su nenađano, ubili iznenađene redovnike, ukrali iz samostana što se ukrasti imalo. Nakon toga započinje njihovo razdoblje.

Mnogi smatraju da su ime dobili po staroj engleskoj riječi za gusara, *wicing*, no postoje runski zapisi u kojima izraz *viking* (ili *vikingr*) označava prekomorska istraživanja. To je nekada bio naziv za djelatnost Norvežana, Švedana i Danaca, a kasnije se sve više ustalio i kao naziv čitave skupine. Ti su istraživači, ratnici, kolonisti, trgovci i moreplovci svojom silinom promijenili svijet. Jedna od tajni vikinškog uspjeha skriva se upravo u njihovim brodovima.

Napadali su izravno s mora, a svojim su brodovima mogli doći gdje god su htjeli. Ti su brodovi svojim ukrasima i štitovima poredanim duž boka i izrezbarenim zmajevskim ili zmijskim glavama izazivali strah. Víkinzi su vjerovali da njihovi ukrasi imaju magična svojstva, čak su i svoje pismo, rune, oprezzo koristili, smatrajući da sadrže magiju. I opécpoznati je ukras vikinških brodova, zmajeva glava, po njihovim vjerovanjima bio magičan – služio je kako bi prestrašio duhove zemlje, što je i razlog zašto su se glave mogle micati. Naime, glave su se na povratku domu skidale kako ne bi prestrašile prijateljske duhove svoje zemlje (što je na Islandu bilo i zakonom određeno). Ako duhovi i nisu bili prestrašeni, ljudima sigurno nije bilo svejedno pri pogledu na te glave. No, što je na njima bilo toliko specifično?

Najpoznatiji su dugi brodovi drakari koji su ime dobili po ukrasnim glavama zmajeva, a koji su služili za ratovanja i putovanja. No, osim njih, značajni su bili i knarri – teretni brodovi koji su bili širi od drakara, iako su postojale i minijature verzije drakara koje su morale biti lakše jer su se koristile za

plovidbu rijekama te su se, pri izbjegavanju brzaca, morale prenosići kopnom. Knarr je bio jedrenjak omjera duljine i širine 4:1 (omjer kod drakara je 7:1), a veslima se koristilo samo za smirivanja broda. Kod drakara je bilo drugačije – služilo se i jedrima i veslima, a ta se kombinacija pokazala uspješnom.

S obzirom na to da su Víkinzi napadali izravno s mora, trebao im je i drugačiji izgled broda, a zanimljiv je i njihov, za to vrijeme, specifičan način gradnje brodova. Započeli bi kobilicom koja je bila isječena iz jednog ravnog debla, a zatim se trup broda gradio od nje prema van. Trup se gradio od niza

preklapajućih dasaka koje su oblikovane od grana čiji je izgled podsjećao na krivulju. Na prednjoj i stražnjoj strani izvijene su daske pratile liniju kobilice i tako se uzdizale u pramčanu i krmenu statvu. Brodograditelji su za sve koristili sjekiricu koja im je bila glavni alat. Najčešće su gradili brodove od hrastovine (za veći je brod bilo potrebno otprilike dvanaest hrastova), no ima i nekih od borovine. Čak su koristili i jedra koja su bila i drugačije od onih, za to doba, uobičajenih. Dok su ostali narodi kao materijale za jedra koristili lan i pamuk, Víkinzi su svoja jedra radili od vune. To im je dalo

elastičnost, veliki kapacitet pri plovidbi i neprobojnost. Krajnji

rezultat svega bio je da su vikinški brodovi bili aerodinamični, stabilni i, za ono doba, nevjerojatno brzi. Mogli su postići brzinu veću od 10 čvorova (18,5 km na sat), što je značilo da su mogli prelaziti nešto više od 200 km u 24 sata. Osim toga, svojim su plitkim gazom i izuzetnom vještinom mogli pristati gdje god su htjeli. Ne zna se što je točan razlog velikim mogućnostima manevriranja vikinških brodova. Iako su imali sidra napravljena od kamena i drva koja su se pomoću užadi pričvršćivala za brod, posade su ipak preferirale izvlačenje broda izravno na obalu. Takvi su im brodovi omogućili da preplove velike

Zmajevska glava - zastrašujući ukras

TEMA BROJA

daljine, da dođu do Grenlanda i Sjeverne Amerike. Kako su točno određivali kurs broda nije sigurno. Pronađen je jedan drveni instrument za koji se prepostavlja da je riječ o sunčevu kompasu, no, osim njega, nema nikakvih drugih dokaza da su koristili posebne instrumente za navigaciju. Smatra se da su se snazili vizualno, prepričavajući kako izgleda određena ruta, opisujući znakove koji su rutu obilježili poput odsjaja leda na nebu, promijenjene formacije valova i sl.

Urasi su bili sastavni dio vikingog života. Ti su ratnici imali veliku potrebu za šepurenjem. Ukršavali su apsolutno sve što se koristilo – od rogova za ispijanje medovine, kopča, peharu, držača za uzde do mačeva i štitova koji su obavezno bili u različitim bojama i spiralama. Nije stoga neobično što ni najvažniji predmet u životu Vikinga nije prošao bez ukrašavanja. Bogatiji su Vinkinzi zahtijevali što raskošnije ukrase. Neki su brodovi imali brončane vjetrulje precizno ukrašene mitološkim likovima koje su bile postavljene na pramacu ili krmi. Vinkinzi su svojevremeno imali i jedinstvenu umjetnost – likove su prikazivali izduženo, isprepleteno i apstraktno. Uglavnom su prikazivali životinje, biljke i mitološka bića, a rijetko ljudi. Tako su ukrašavali i statve koje otkrivavaju veliku vještina obrade drva te su danas ostaci umjetnosti koja se izgubila pokrštavanjem Vikinga.

Ipak, o životu Vikinga najviše otkrivaju pogrebni brodovi. Naime, Vinkinzi su leševe često spaljivali ili pokapali na brodovima. Zahvaljujući toj tradiciji otkrilo se mnogo o njihovom pomorskom načinu života, izgledu brodova i njihovim mogućnostima. Zlatno doba vikingške arheologije obilježeno je iskapanjem broda iz Gokstada u Norveškoj 1880. godine. Danas postoje muzeji vikingških brodova u Norveškoj (Oslo) i u Danskoj (Roskilde).

O, najpoznatiji brodovi toga vremena uopće nisu bili stvarni. Nordijci su pazili da ne umru nepodrezanim noktiju jer su vjerovali da se od njih radi Naglfari¹, najveći od sviju brodova koji će se otkvaćiti kad dođe vrijeme Ragnaroka² i kojim će upravljati div Hrym. Kako bi se što kasnije sagradio, pokojnicima bi rezali nokte, vjerujući da tako odugovlače sa smakom svijeta. Zatim, najbolji od sviju brodova po njihovoj mitologiji bio je 1 Naglfari – „brod mrtvih“

2 Ragnarok – „sumrak bogova“; rat bogova i divova u kojemu će se uništiti svijet

Prepoznatljiva figura vikingškog broda

Skidbladnir, brod boga Freya³. Sagradili su ga patuljci i u njega su mogli stati svi bogovi sa svojim oružjem i oklopima, a plovio je gdje god je Frey želio. Kad mu nije bio potreban, mogao ga je složiti poput rupca i nositi ga u džepu. Kroz mitologiju se provlači i tradicija pokapanja na brodovima, što se vidi i u priči o bogu Baldru i njegovoj smrti. Baldrov su leš, zajedno s lešom njegove žene Nanne i njegovim konjem, stavili na brod Hringhorni⁴ od kojeg su zatim napravili pogrebnu lomaču.

Vinkinzi su svojim načinom života ostavili trag u svijetu. Danas ljudi nisu ni svjesni toga da su upravo Vinkinzi pomaknuli srednji vijek s točke i da su mnoge stvari danas takve kakve jesu upravo zahvaljujući njima. Kolumbu se pripisuje otkrivanje Amerike, no Vinkinzi su petstotinjak godina prije Kolumba pristali uz njene obale i dali joj ime Vinland. Mnoge riječi u engleskome jeziku vuku korijen iz staronorveškoga, prvi gradovi u Irskoj (uključujući Dublin) bili su vikingške kolonije. Stvari koje su Vinkinzi izumili mogu se nabrajati i nabrajati, o njima se pišu knjige. Nakon što su toliko dugo vremena smatrani samo ubojicama i pljačkašima, polako se, uz pomoć arheologije, otkriva prava istina o njima. Mnogo se toga tek treba otkriti.

3 Frey – nordijski bog plodnosti

4 Hringhorni – „brod s jednim obručem oko statvića“

PRIČA

Metamorfoza (Antonija Mežnarić)

Veličanstveni je gavran svojim pronicljivim pogledom pratilo što se dogada na zemlji poda njim. Primjetio je užurbana stvorenja koja se povlače pred dolazećom opasnosti i ljudi koji su mirno nastavljali svoj život. Nisu ništa sumnjali niti su mogli čuti upozorenja. Vodili su svoju jednostavnu rutinu od koje im se sastojao život. Gladni su psi slinili gledajući kako se mast polako cijedi niz sočni komad mesa kojega su držali debeli prsti ogromnoga svećenika. Ništa zanimljivo ni uzbudljivo, još jedan obalni gradić sa svojom dosadnom pričom.

Krila su udarila po zraku i, brzinom koju obični gavran nikada neće dostići, našao se iznad mora. Pogled mu je pao na tri impresivne grdosije koje su veslima rezale more i približavale se kopnu. Ljudi su izgledali poput mrvava, ubrzani i u radu. No, oni nisu zanimali gavrana kojemu su oni tek bića čiji je život posve nevažan i besmislen, koja postoje samo da bogovima ne bi bilo dosadno. Ono što ga je posebno zainteresiralo bio je prvi od drakara što je dominirao svojom veličinom i izgledom. Kao i većina tih brodova, bio je napravljen od hrastovine, a sve je na njemu bilo izradeno takvom preciznošću da je bilo sasvim nemoguće povjerovati da su to radile smrtne ruke. Izgledao je previše stvarno, poput nečega što može izići samo iz utrobe Majke Prirode. Posebice se to odnosilo na zmajevsku glavu čiji je pogled bio uprt prema nadolazećemu kopnu. Umjetnik koji ju je izradio bio je toliko vješt da je glava izgledala poput glave živoga stvorenja, glave koja će se okrenuti za vama i pogledati vas, a zatim namignuti kao da zajednički dijelite tajnu. Njegova su jedra bila purpurna, a izgledala su poput krila koja silovito paraju nebo tijekom putovanja. Zaista, bilo je teško povjerovati da bi takvo nešto mogao stvoriti čovjek. Gavran je znao da to i nije slučaj.

Sunčeve su zrake prešle preko njegova glatka crna perja koje se, dok se elegantnom putanjom spuštao prema zmajevskoj glavi, presijavalo poput bisera. Njegove su nožice lagano dotakle drvo, Istoga je trenutka osjetio nečiju svijest unutar same materije. Drvo je imalo um, i to uspavan. Bilo je riječ o stvorenju koje je jednom bilo živo da bi smrću dušu zatvorio u okvir drva. Pitao se tko bi učinio nešto takvo? Mnogi su

prepuštali dušu da jednostavno ode na mjesto za koje vjeruju da im duše tamo odlaze. Neki ostanu vezani uz dio zemlje koji im je posebno drag ili uz živuće članove obitelji, ali jako su rijetki slučajevi onih koji žele da im duša ostane zatočena u nečemu. To je... depresivni zagrobnji život.

„Zdravo, maleni“. Bila bi greška reći da je čuo glas u glavi. Glas je nešto za što su potrebbni organi. Nije se moglo reći niti da je vidio riječi. One su materijalne i potrebno je nešto na čemu bi bile zapisane, nešto čime se zapisuju i netko tko ih zapisuje. Ono što je on dobio bila je misaona ideja koju je njegov um precizno „preveo“ u ono što bi mogli nazvati rečenicom. „Maleni? Znaš li ti *kao sam ja?*“, upitao je gordo. Njegov magični um registrirao je nešto neobično, no zbog oholosti se nije stigao obazreti na to. „*Naravno da znam tko si, o velika Misli. Nisam htjela vrijedati. Uostalom, zar misliš da bi svakakvim pticama pustila da mi se gnijezde na glavi?*“ Pitao se je li dio o „velikoj Misli“ bio sarkastičan. „*Sve jedno, više poštovanja ne bi bilo naodmet.*“, ponosno je odvratio, puneći svoja mala pluća zrakom kako bi se mogao isprsiti. „*Poštovanja imam, ali to ipak ne znači da te neću zvati maleni kad si takav u usporedbi sa mnom. I još k tome, baš si drag.*“ Njegov je um napokon reagirao i sa sramom se sjetio svojeg imena. Huginn. Zaista, ponekad se slobodno mogao zvati Glupost, to bi mu više odgovaralo. „*Tko si ti? Zapravo, tko ste vi? Rijetko se nađu dva uma u jednoj materiji, pogotovo u jednoj ovakvo čudnoj? I pogotovo kad je jedan mrtav, a jedan živ.*“

Nedaleko je, gledajući gavrana, sjedio muškarac. Bio je to starac preko kojega je prošlo šezdeset zima poput okrutnih djeva s bičevima kojima su ranjavale njegovo tijelo. U svojim je, od bora izbrazdanim rukama, okretao malu drvenu pločicu na kojoj je bio jedan jedini simbol. Na podu preda njim ležalo je još takvih pločica prekrivenih drugim simbolima, izmiješanih u kaosu. Njegovo je lice bilo smireno, očiju koje su se smiješile dok su pogledom prelazile gavrana.

Huginn je na svojem ptičjem tijelu mogao osjetiti pogled koji je, za razliku od većine tupih pogleda koje inače dobiva, bio probadajući. Ovaj je starac imao znanje. Nije se previše volio zadržavati u blizini takvih ljudi. Većinom su svi bili ovismi o tome da dobiju još više znanja. Čak je i njegov gospodar bio ekstreman kad je u pitanju poznавanje nečega, a on čak nije ni bio čovjek. Ovakvi su ga ljudi

PRIČA

spremni zatočiti na raznorazne načine samo da bi dobili odgovore iz njega. Nije da ih se bojao, samo ih nije podcenjivao.

„Ako želiš, mogu ti reći tko smo mi. Ali, to je malo duža priča. Ne znam imaš li vremena, s obzirom na to da trebaš preletjeti čitav svijet? Usput, zar ti nije to naporno?“, upitala ga je. Da je imao ramena sada bi njima slegnuo. „Ti si brod? Zar to nije naporno? I ne, nije mi teško. To je razlog zbog kojega postojim. Da to ne radim, ne bi bio ja. Bio bi samo jedan običan gavran. Možda čak ni to. I da, volio bih poslušati priču o vama. Zato sam i sletio.“

Brodovi su se polako približavali kopnu na kojem se sad mogla vidjeti užurbanost ljudi. Napokon su postali svjesni opasnosti koja im se spremala, opasnosti u obliku „demona sa sjevera“ kako su ih oni zvali. Duhovi prirode odavno su bili skriveni u sigurnost svoje majke Zemlje, prestrašeni prisutnošću zmajevskih glava, napravljenih upravo u tu svrhu. Bili su svjesni da im brodovi ništa ne mogu i da to nisu pravi zmajevi, no sama bit njihova postojanja bila je zastrašiti ih. To je bilo dovoljno. Bila je to svrha postojanja i nije bilo moćnije magije od te.

Sjećala se kako ih je prestrašio neprirodni potres koji je zatresao zemlju. Došao je iz smjera veće čistine koja se nalazi u njihovoj šumi i, što god da ga je pokrenulo, nije moglo biti dobro. Životinje su se hitro pokupile u svoja skrovišta, prepustivši istraživanje svojim natprirodnim sustanarima. Neko su se vrijeme svi prestrašeno pogledavali, a zatim su, međusobno se ohrabrujući, krenuli prema smjeru iz kojega se čuo tresak.

Još je jedno biće osjetilo iznenadni posjet. Skriven od pogleda, nepoznata podrijetla, sve što je donosio svojim šumskim sustanarima bili su smrt i kaos. Nitko nije znao kako izgleda, svoj je lik pomno čuvao iza koprene tame. Žedao je za tudim dušama koje bi, nakon svakog ubojstva, upio u sebe. Nije se znalo što se događalo s njima, no vjerovalo se da tada postaju proklete i da čitavu vječnost provode u patnjama i traganju za srećom koja ne može doprijeti do vladavine ove nemani. Ovo se biće sada trgnulo iz svojega dugog sna koji je prekinuo potres.

Sjećala se šoka koji je prošao kroz njih u trenutku u kojemu su vidjeli stvorene

dovoljno veliko da prekrije čitavu čistinu koja se protezala nekoliko kilometara. Bilo je bolno gledati ga. Sklupčanom u klupko, krv mu se na suncu presijavala poput kristala. Zapravo, kad su malo bolje pogledali, shvatili su da mu se krv pri dodiru s tlom zaista i pretvara u rubine. Cijelo mu je tijelo bilo prošarano gadnim ranama, a mnoštvo je ljušaka bilo otrgnuto ili se još samo slabašno držalo za kožu. I krila su mu bila u lošem stanju - poderana i puna rupa, a jedno je bilo i slomljeno. Disanje mu je bilo teško i hrapavo, kao kad netko lupa kamenom u kamen. Bio je u nesvijesti.

Pri slijetanju je imao više sreće no pameti jer se sasvim slučajno prizemljio na čistinu, na samom početku šume. Da je nastavio još koji metar dalje, dočekala bi ga stabla, a taj pad ne bi bio nimalo ugordan.

Sada kada su otkrili što je prouzrokovalo potres trebali su odlučiti što dalje. Oprezno su gledali u njegovom smjeru, tihо šapćući među sobom. Vjetar je prenosio njihove glasove, a šuma je odzvajala uznenirem riječima. Da ga ostave na miru ili da ga dokrajče? Nisu bili sigurni. Po prirodi nisu bili ratoborna stvorenja - dapače, svi su bili miroljubivi, no nagon za prezivljavanjem i zaštitom doma bili su i kod njih jaci. Kada bude izlijeceno, to bi se stvorenje lako moglo okrenuti protiv njih. Moglo bi biti mrtvih, šume bi mogle biti uništene u plamenu. Vrijedi li toliko riskirati?

„Vrati se! Sto radiš?“ Do nje je doprošapat. Ona je, ljuta zbog nesposobnosti starijih i vjerujući svojoj intuiciji, krenula prema ozlijedenom zmaju. Nitko se nije usudio pratiti je, bila je prepuštena samoj sebi. Ne osjećajući strah, već suosjećanje prema ranjenu biću, prišla mu je posve blizu. Na trenutak se trgnuo, otvorio zamukljene oči i, s teškom mukom, probao podignuti glavu. Izgledalo je kao da mu je za nju privezano kamenje. Odustao je. Zatvorio je oči i glava mu je opet klonula na pod.

Kleknula je do njegove glave i s mukom je podigla na koljena. Bila je veća i teža od ovećeg vuka i osjetila je kako joj svojom masom gnjeći krilo. Svoje je nježne ruke položila na krlijušti i pustila da je preplavi toplina. Kad je bila sasvim sigurna da je toplina dosegnula onu snagu koju više ne bi mogla izdržati dulje od trenutka, prepustila je da joj poteče rukama i uđe u njegovo tijelo.

Svetlost se mogla vidjeti i izvana, poput lagane prozirne plahte koja prekriva

PRIČA

gmazoliko tijelo. Kuda je ona prolazila, koža se obnavljala, rane su se zatvarale, a nestale ljsuske zamjenjivane su novima. Nije stala sve dok svjetlost nije došla do posljednje točke u repu, dok nije prošla čitavim njegovim umom. Da je gotova i da je napravila dobar posao bila je sigurna kada je nestalo težine na njezinome krilu. Zmaj se u trzaju podigao, ispravio svoja pogrbljena leda do pune visine i raširio purpurna krila koja su bacila sjenu na šumu. Otvorio je ralje i ispustio takvu riku da se cijela zemlja lagano stresla. Ona je ustala i shvatila da je velika koliko i njegova noge, no i dalje nije osjećala straha, već samo strahopostovanje pred nečim tako drevnim.

Nakon što se protegnuo poput mačke i lagano trznuo krilima da provjeri u kakvom su stanju, obratio je pozornost na vilu. Njegov užareni pogled počivao je na prilici koja je lagano isjavala životom, nježne kože boje alabastara i duge svilene kose jednake nijanse. Lice joj je sadržavalo savršenstvo koje su bogovi podarili samo njezinoj rasi, a male su oči svijetlike bojom zlata i odražavale snagu mladosti. Bila je nalik ljudima, no nitko je ne bi mogao zamijeniti za čovjeka - ne pored nježne svjetlosti koja ju je prekrivala, ne pored tijela koje je lagano treperilo kao da je prozirno i spremno biti otpuštanu jačim vjetrom, ne pored tih zlatnih očiju i nestvarne bijele boje. Ponovno se sklupčao preda njom tako da mu je glava bila u razini njezine.

„Hvala ti, dijete.“ Njegov je glas bio jak, ali ugodan, jedan od onih basova koji su umirujući i uz koje biste, da želite, mogli zaspati. „*Dijete? Ja nisam dijete!*“, odgovorila mu je pomalo uvrijeđena. Začuo se novi hrapavi zvuk iz njegovih prsa i samo je po njegovim nasmiješenim očima znala da je riječ o smijehu. **„Samo bi neiskusan i naivan mладунac bez puno razmišljanja izlijecio jednog od roda Nidhogg-a. Što ćeš ako te sad napadnem i uništим tvoj dom?“** Vila nije izgledala impresionirana ovom prijetnjom. Bila je sigurna u svoju procjenu: „*Ali nećeš.*“ Njegov je pogled bio smirujući i blag, pogled mudra starca koji je ovde kako bi pomogao i udijelio savjet, a ne grabežljivca koji razmišlja samo o klanju. **„Istina. Zahvalan sam ti na pomoći i neću učiniti ništa tvojemu domu. Dapače, kako biste bili sigurni, otići će još danas.“** Izgledala je pomalo razočarana tom izjavom. Vidjevši kako stoji, postavio joj je rep kako da bi mogla sjesti na njega dok razgovaraju. „*Tko si ti uopće? I što ti*

se dogodilo? Naravno, ako se smije znati?“, upitala je pomalo sramežljivo. Činilo se da ga je to pitanje rastužilo: **„Ja sam Byrgir. Izdao sam svoje bogove i ovo je trebala biti njihova kazna. Uspio sam izbjegći ostatak.“** Iz nekog je razloga nije mogao gledati u oči dok joj je to govorio. Bilo je to nešto zbog čega nije bio ponosan, unatoč tome što je znao da je imao ispravne razloge. „*Ja sam Suton.*“, čuo je kako mu govoriti. Osjetio je njenu toplu ruku na svome vratu: **„I sigurna sam da si imao dobre razloge za to. Ako hoćeš, možeš ovdje ostati duže, ovo nije domena tvojih bogova.“** Okrenuo je glavu prema njoj i uhvatio pogled njezinih zrelih očiju. Možda je grijesio, možda ipak nije tako mlada kako je isprva očekivao. Takav pogled mogu imati samo oni koji su u životu osjetili mnogo toga. Prišla mu je i zagrlila ga oko vrata. Nježno ju je pritisnuo na prsa svojim oštrim kandžama koje su mogle sjeći stijene i zaštitnički prekrio krilom. Nikada se u svom životu nije osjećala sigurnijom kao sada u zagrljaju ogromna zmaja. Osjetila je njegove misli - poslao joj je niz slika svojega života, veličanstvenih stvari koje je vidio putujući, zanimljivih bića koje je upoznao, dogadaja koji su ga učinili mudnjim. Ona mu je zauzvrat pokazala svoj život vezan uz jedno mjesto, monotonost takve stvarnosti, praznine koju je osjećala. Drugi su bili zadovoljni takvim mirnim životom, ali ne i ona. Dugo nije znala što je htjela, sve do sada. „*Uzmi me sa sobom.*“, pomislila je. Odgovor nije dočekala jer se situacija iznenada preokrenula...

Sjeća se kako su iznenada osjetili prisutnost još jednoga bića, nimalo pitomoga. Došao je s velom tame koja je prekrivala šumu i njih, poput oblaka koji su iznenada prešli preko sunca. Iz njenih je misli Byrgir otkrio o čemu je riječ. Bio je to stari neprijatelj ovoga područja, stvorene kaosa koje sve želi uništiti koji je dolazio prema njima sa samo jednom, jasnom, namjerom.

Obgričivi zaštitnički vilu, zmaj se uspravio do svoje pune visine i upozoravajuće zarežao. Činilo se da drevno biće uopće nije bilo zastrašeno tim činom. Mogli su osjetiti njegove emocije, želju za ubijanjem, mržnju, strast, zabavljenost novom igračkom koja je igrom slučaja sletjela na njegov teren. Byrgir je odlučio ponosno pobjeci. Znao je da je ovo stvorene moćnije od njega i nije se isplatilo ginuti zbog glupa junaka. Čvrsto je uhvatio Suton i odlučio poletjeti, kada je iznenada shvatio da ne može. Tama je uhvatila njegova

PRIČA

krila i povezala ih čvrsto poput lanca. Ipak se morao boriti. Pogledao je vilu u ruci. U njezinim su se očima polako skupljale suze. „*Ne brini.*“, poslao joj je toplu misao koja ju je trebala utješiti. Ponovno se okrenuo u smjeru za koji je vjerovao da bi se trebalo nalaziti tijelo neprijatelja, ako je takvo što uopće postojalo. Tama je postajala sve većom, zagušljivjom. Kako bi je razbila, njegova je gmazolika koža počela blago svijetliti. Byrgir nije bio mладунче, vidio je on previše toga da bi ga bilo lako ubiti. Tama je sad bila gotovo materijalna, nešto što se moglo dotaći. No, znao je da nije stvarna. Bila je to iluzija, opsjena kojom se služilo tajanstveno stvorene. Zmaj je zatvorio oči i prepustio svojemu umu da pronade svijest neprijatelja. Suton je mogla osjetiti kako se njegovi mišići napinju od koncentracije, dok je koža, prekrivena rožnatim ljuskama, bivala sve toplijom. Purpurna je svjetlost postajala jačom i počela razbijati tamu koja ih je obavijala.

Odlučila se prepustiti sudbinu. Cijeli joj je život protekao u jednostavnosti, a sada, kada je napokon vidjela život kakav je htjela, bogovi su joj ga se spremali oduzeti. Ako ništa, odlučila je učiniti sve da spasi Byrgira. Samo, trenutno nije mogla učiniti mnogo toga.

Zmaj je ponovno zarežao, ali i uspio trznuti krilima. Tama se počela povlačiti i činilo se da šanse da Byrgir porazi nevidljivu neman rastu. Otvorio je oči i iz njih je suknuva vatra koja je mogla nauditi samo natprirodnim stvorenjima, dok je okolinu ostavljala netaknutom. Uspio je udariti mjesto na kojemu se nalazio njegov neprijatelj i Suton je na trenutak uhvatila obrise njegova tijela. Bilo je to nešto tako stravično i užasno da je njezin um u samoobrani izbrisao sjećanje na njega. No, umjesto da ga vatra ozlijedi, stvorenje ju je apsorbiralo u sebe i postalo moćnijim. Bila je to greška koju si nisu mogli priuštiti. U trenutku, tama ih je ponovno prekrila, ovoga puta jača i teža, kao da su se iznenada našli ispod tone zemlje koja ih pritišće. Sve što je Byrgir još mogao učiniti bilo je spasiti vilu od smrti. On je svoj život proživio i više ga ništa, osim progonstva, nije čekalo. Osjetivši kako ga život napušta, napravio joj je zaklon od tame, prepustivši svoje tijelo nemilosrdnim udarima bića koje ga je ubijalo.

Osjetila je trenutak njegove smrti, trenutak u kojemu mu se tijelo trznulo u agoniji nakon čega su se svi mišići opustili. Njegove posljednje misli bile su njoj upućena utjeha. Znala je što je napravio i znala je što

sad preostaje njoj da napravi.

Postojaо je način da spasi njegovu dušu, da je zadrži na jednome mjestu kako je Tama ne bi dobila. Nije bila sigurna hoće li joj to uspjeti jer još nitko nije pokušao takvo nešto, no vrijedilo je pokušati. Spasio ju je i najmanje što za njega može učiniti jest sada spasiti njega, iako je znala da bi je to moglo stajati tijela u kojemu živi. Nevažno, više se nije mogla vratiti svojoj svakodnevici.

Skupila je svoju urodenu magiju i počela raditi. Osjetila je kako joj pokušava istrgnuti njegovu dušu iz njezina čvrsta mentalna zagrljaja, kako je tama pokušava usisati u sebe. Našavši snagu u sebi, nastavila je s pretvorbom, osjetivši kako joj tijelo tone u zemlju, kako polako dryveni. Posljednje čega je bila svjesna prije nego li je izgubila svijest bio je ljutit urlik prevarene nemani koja je ostala bez svojega plijena.

Nakon čitave borbe, nakon što se tama podignula sa zemlje, ostala su tek dva hrasta - jedan ogroman i impresivan, a drugi manji koji se, na neobičan način, naslanjao na većeg susjeda.

AKTUALNO

Žene i žanr: bravo, naši! (Milena Benini)

Bar smo po jednometu napredniji od Zapada. Da, znam da to nije lako za povjerovati, ali tako je: hrvatski SF¹ fandom je, naime, po svemu sudeći, daleko napredniji od situacije u ostatku svijeta.

Moje zanimanje za pitanje odnosa žena i žanra - kako u fandomu, tako i u žanrovskoj produkciji - započelo je prije više godina, kada sam se zapanjila otkrivši kako se američke fanice osjećaju loše na mnogim konvencijama, kako spisateljice nemaju isti tretman kao spisatelji te kako se stvaraju džepovi „ženskoga fandoma“ jer je curama koje vole SF to potrebno.

To me, iskreno rečeno, zbumilo. Osobno, SF-om sam se počela baviti kao klinka u osnovnoj školi i nikada, naime, nisam doživjela da se netko iščudava nad činjenicom što sam žena. Ne samo to: i kada sam se družila sa starim SFerašima – koji su, u to doba, uglavnom bili negdje oko godišta mojih roditelja – nitko od njih nije imao problema s mojim rodom niti me zbog toga gledao drugaćije. Da, kada mi je prva priča izišla u *Siriusu* bilo je nekoliko komentara na račun moje mladosti, no nitko se nije ni čudio, ni divio tome što je priču napisala „curica“.

I tako su se stvari nastavile i dalje, a ja sam živila u udobnom uvjerenju da je fandom mjesto gdje se i muškarci i žene mogu osjećati dobrodošlima i gdje je mnogo važnije jesli li Trekkie ili Warser nego kojeg si roda - sve dok nisam naišla na blogovske komentare o (ne)slavnom „Harlansgatu“.

E, sad. Za one koji ne znaju, Harlansgate se odigralo 2006. godine na dodjeli nagrada Hugo kada je slavni Harlan Ellison pred svima zgrabilo za sisu isto tako slavnu Connie Willis. Doslovno tako. Velik dio prisutnih ostao je zapanjen i zgrožen tim postupkom, a kad je stvar došla do interneta još se povećao broj onih koji su zahtijevali Ellisonovu ispruku. No, kada je ovaj na svome forumu objavio reakciju, mnogi su je procijenili mlakom i neiskrenom, iako je jedan

dio fandoma – osobito onaj starijih pripadnika – do neke mjere i branio Ellisona, tvrdeći kako je on ionako *enfant terrible* SF-a te da ne treba od njega očekivati ništa drugo osim skandala.

Osim toga, govorili su, pitanje žena, odnosno rodnih odnosa u spekulativnoj fikciji, iako još daleko od riješenoga, odavno je priznato i postavljeno. Gledajući, na primjer, po brojnosti i popularnosti autorica, spekulativna fikcija danas je izrazito mješovito polje. Na primjer, na Amazonovoj listi „science fiction and fantasy“ bestselera od prvih deset knjiga, osam potpisuju žene, a samo dvije muškarci, od čega je jedna priručnik za *Dungeons and Dragons*. S druge strane, kada se žanrovi počnu razdvajati, vidi se da situacija nije posve jednaka: u rubrici znanstvene fantastike, sedam od deset autora na top-listi su muškarci, dok su u fantasyju osam od deset bestselera opet oni ženskih autora.

Doista, istina je da spekulativna fikcija nije oduvijek bila rođno otvorena te da je, pogotovo u svojim počecima, ZF bila na glasu kao područje za muškarce. Danas se, doduše, procjenjuje da je oko 64% čitateljstva SF-a žensko (žene općenito čitaju više nego muškarci), ali svi znamo kako su Andre Norton, James Tiptree Jr., Leigh Brackett ili Sherwood Smith bile, više ili manje, prisiljene koristiti ili muške, ili bar rođno neutralne pseudonime kako bi imale produ svojih radova.

Ta se situacija, međutim, u šezdesetim godinama bitno promjenila. Do kasnih šezdesetih, na primjer, niti jedna žena nije osvojila nagradu *Hugo*, a popis „najboljeg SF-a svih vremena“, kojega su 1966. godine kompilirali časopisi *Astounding* i *Analogs*, nije u sebi imao niti jedan roman potpisani ženskim imenom. No, doista, nakon pojave Ursule LeGuin i Joanne Russ, zajedno s drugim valom feminizma i društvenim promjenama koje je donio, zauvijek se promjenilo i rođno lice SF-a, u velikoj mjeri otvarajući vrata ne samo rođnoj, nego i izrazito feminističkoj tematici. Žene su se uselile u SF. Sedamdesetih je godina počelo i organiziranje ženskoga fandoma, u rasponu od fanzina – prvim feminističkim fanzinom smatra se *The Witch and the Chameleon*, kanadski fanzin kojega je 1974. godine pokrenula Amanda Bankier – pa sve do WisCona, danas najslavnije feminističke

“Harlansgate”

¹ Spekulativno-fikcijski!

AKTUALNO

konvencije, koja se održava od 1977. godine.

Bez obzira na to, nakon Harlansgatea javilo se podosta žena, objašnjavajući kako je „pretjerana reakcija“ na njegovo drpanje Connie Willis uzrokovana ne toliko samim incidentom, koliko nakupljenim bijesom zbog dugih godina tijekom kojih su žene u SF-u tretirane u sličan način. Kako je rekla Susan Marie Groppi: „Evo što se dogodilo: žene usu svijetu SF-a jako dugo trpjele jako mnogo neprihvatljivih gluposti. Svaka pojedina priča, svaka pojedina mala glupost činila se nevrjednom dizanja galame. Tko želi praviti nevolje, jel' tako? Pa dobro, neki poštovani profesionalni autor te zgrabio za guzicu na nekome tulumu, je li to zaista toliko ozbiljno da se požališ? Zar zbilja želiš napraviti scenu samo zato što je neki tip na radionici pisanja rekao da žene ne pišu tvrdi SF, iako je upravo pročitao tvoju priču o kvantumskom računalu? Jasno ti je da će te ljudi smatrati teškom ako se požališ samo zato što ti je neki frajer na konvenciji rekao da si previše zgodna da bi bila fanica? I tako smo sve mi godinama prokleto šutjele, dok su bijes, iritiranost i frustracije kipjele tik ispod površine. Što je Harlan učinio kada se tako ponosaš prema Connie na pozornici, pred stotinama ljudi? Nije samo uvrijedio nju i uznemirio mnoga ljudi. Otključao je vrata toga skrivenog ormara u kojem smo sve mi skrivale svoj bijes. Nije se radilo o Harlanu – radilo se o cijeloj zajednici. Radilo se o tome da jako mnogo žena osjeća kako je svijet SF-a neprijateljski teritorij. Konačno smo o tome otvoreno progovorili.“

Ovakva je reakcija bila donekle neочекivana za jedan dio esečara, jer se danas nekako ustalilo smatrati kako je problem roda u SF-u više-manje pozitivno riješen. No, kada se ispostavilo da, bar kada je u pitanju američki fandom, problem nije toliko riješen, koliko zguran pod tepih, mnogi su ostali zapanjeni, da ne kažem iznenadeni i uvrijedeni.

Priča sličnih onima koje je spominjala Groppi može se naći na sve strane. Konačno, i blog Feminist SF osnovan je, između ostalog, kako bi fanice na internetu imale sigurno mjesto za druženje, mjesto na kojem ih šovinistički gikovi neće napadati kada nekoga prozovu zbog seksizma ili se požale da bi neka fantasy junakinja mogla imati problema s mačevanjem kada bi doista imala tako veliko poprsje...

Ovo, naravno, ne znači da u svjetskom SF-u nema pozitivnih primjera: Terryja Pratchetta, recimo, neki su kritičari na početku karijere smatrali ženom, osobito nakon izlaska romana *Equal Rites*, a Charlie Stross se nedavno na svome blogu javno posipao pepelom jer je otkrio da mu romani većinom ne bi prošli Bechdelin test². Da ne spominjem halabuku koja se sad polako podiže i u američkim srednjostruškim medijima koji su otkrili kako je oko polovice gikaškog fandoma – ženskog roda! Smjesta su, tipično, krenuli intervjuirati antropologe u potrazi za objašnjenjem kako je to moguće kada je SF, ono, *muško* područje.

Zbog svega toga, prije nekog sam vremena provela istraživanje o tome kako se osjećaju esečarke u Hrvatskoj. Rezultat je bio posve suprotan ovim svjetskim: sve intervjuirane žene – odreda autorice, a većinom i aktivne članice fandoma – izjavile su da im nitko nikada nije pravio probleme oko roda, da se pitanje roda nije čak ni postavljalo, a neke su se čak i čudile što ih to uopće pitam. Taj pozitivni rezultat potvrdio se dodatno i pregledom „profesionalnog“ odnosa: u usporedbi s ostalim književnim nagradama u Hrvatskoj, Sferu je dobitlo uvjerljivo najviše žena, 25%, za razliku od, npr. nagrade „August Šenoa“ i njezinih 0% nagradenih autorica. I vodstvo zagrebačke udruge trenutno je potpuno žensko, a u antologijama i zbirkama prisutnost žena takoder je velika. I tako, dok je u *Ad Astra* prisutno 25% autorica (a jednaka je, otrrilike, i prisutnost žena u godišnjim antologijama SFere te u zbirkama s Istrakona), nova antologija *The Mammoth Book of Mindblowing SF* urednika Mikea Ashleyja izdana je bez da uključuje makar i jedno jedino žensko ime. Čovjek se branoj poznatim tezama o tome kako „žene ne 2 Bechdelin test, iz stripa *Dykes to Watch Out For*, kaže da je narativno djelo (izvorno se odnosio samo na filmove) prihvatljivo samo ako: 1. ima barem dva imenovana ženska lika, 2. koji međusobno razgovaraju, 3. i to ne o muškarci. Izvorni strip završava komentарom da je zadnji takav film bio *Aliens*. Slobodno izvlačite zaključke kakve god želite.

AKTUALNO

pišu“ hard-SF te kako bi uključivanje žena i ne-bijelih autora bilo čisto isprazno klanjanje političkoj korektnosti, ali nije baš mnoge uvjerio. No, zato moram reći, i to s popriličnim ponosom, da bi takva situacija – bar što se predstavljenosti žena tiče – u Hrvatskoj vjerojatno bila naprosto nezamisliva.

I to ne zato što bi hrvatski SF ili fandom bili iznad američkoga, već naprosto zato što je „sljepoča na rod“ civilizacijski doseg koji je ovdje kod nas, bar unutar SF-a, očito već toliko prihvaćen da bljezgarije ovoga tipa naprosto nikome ne bi ni pale na pamet. Da ne govorim o tome kako bi kod nas doista bile besmislene rasprave poput onih koje su se razvile oko nagrade Hugo ove godine kada se ustanovilo da je u posljednjih deset godina, čak i u nominacijama, broj žena znatno manji od broja muškaraca, a o nagradama da se i ne govori. Od 60 ukupnih prilika (kad se pomnoži broj promatranih kategorija s godinama), samo 8 je puta među nominiranim bio približno jednak broj muškaraca i žena. Još k tome, svake

je godine postojala barem jedna kategorija – a često i više njih – u kojoj ne bi bilo niti jedne nominacije za ženu što, kada se pogleda broj objavljenih ženskih radova, definitivno ne odražava stvarnu situaciju. Dakle, ili žene, po mišljenju glasača za *Huga*³, pišu bitno lošije od muškaraca, ili je nešto drugo u pitanju. Usپredbe radi, u Hrvatskoj je oko 25% objavljenog SF materijala ženskih autorica, a Sfera je autoricama otišla u oko 25% slučajeva. *Istina* princip određivanja dobitnika

³ Da biste dobili pravo glasa morate biti članom Worldcon-a.

je drugačiji, no sama ta činjenica nije dovoljna da opravda tako veliku razliku jer SFera nikada nije koristila nikakve principe „pozitivne diskriminacije“ niti ičega sličnog.

Kakav je stav hrvatskoga fandoma o pitanju heteronormativnosti također se vrlo lijepo moglo vidjeti kada je, nedavno, izbio miniskandal zbog romana Zorana Krušvara *Zvijeri plišane*. Kao prvo, iako je to jedan od prvih pokušaja uključivanja ne-heteronormativnih likova u hrvatsku spekulativnu fikciju, nitko od žanrovskih čitatelja ni kritičara nije shodnim našao da se nad tom činjenicom posebno iščudava, niti je to bio problem pri objavlјivanju knjige. Kada su srednjostrujski mediji počeli burno reagirati, fandom se tim reakcijama uglavnom slatko smijao i zdušno podupro Krušvara.

Barem je u tome pogledu, činise, područje hrvatskoga SF-a značajno naprednije ne samo od američkoga ili svjetskoga SF-a, već i od hrvatske srednje struje. Struje u kojoj je rodna ravnopravnost, nažalost, još uvjek često – čisti SF.

PRIČA

Stvoreni za uspjeh (Marija Serdar)

Gospodin Praetus izide iz moderne gradske limuzine koju je parkirao ispred monumentalnoga zdanja klinike za plodnost čije je pročelje bilo ukrašeno secesijskim balustradama u neuspjelome nastojanju arhitekta kojega je zapao nezahvalan zadatak razbiti jednoličnu repetitornost istovjetnih okana poredanih u istovjetnim intervalima preko desetina četvornih metara betona. Zgrada je opet dobivala novo krilo, klonirane površine eksponencijalno su se množile unedogled. Potražnja je udarala tempo kojega je ponuda, već po svojoj prirodi, slijepo i bez pitanja slijedila poput Šarenoga frulaša iz bajke. Jedino što je narušavalo monotoniju ritma zdanja bila su ulazna vrata prema kojima se gospodin Praetus uputio, sa suprugom pod rukom.

Gospoda Praetus bila je žena na mjestu, nije joj se moglo ništa zamjeriti. Uvijek u granicama svojega statusa, odmjereno susretljiva i odjevena u skladu s finansijskom nišom svoje obitelji. Solidna na poslu, pravocrtno rastuće, no ne osobito zamjetljive, karijere, socijalno dobro prilagođena, bez povijesti skandala ili društveno neprihvataljivih fetiša. Bila je zanimljiv sugovornik, što i nije bilo iznenadujuće s obzirom na to da je doktorirala na istim studijima kao i gospodin Praetus i da je, slučajno, putovala na odmor na istu odredišta i družila se s istim ljudima. Kada ih je Ured za ugovornu matrimoniju, s visokim postotkom od 89% kompatibilnosti, predložio jedno drugome kao bračne partnere, nisu imali razloga iznijeti prigovor na izvedeni rezultat analize. Čak su im se kvocijenti inteligencije, sluh za glazbu, tjelesna izdržljivost i kondicija poklapali kao malo kojemu paru kojega su poznavali. Bili su doista sretni što su dobili jedno drugo.

Naravno, dok se, po pravilima etikete, lagano oslanjala o njegovu nadlakticu pri ulasku u prijemni hol klinike, nije ga *zaista* držala za biceps, iako se premišljala o tome bi li dodir u konkretnoj prilici možda ipak bio prikladan. Prolazili su već znanim zelenkastim hodnicima, skrećući za uglove u ritmu dobro izdresiranih paradnih konja, sve ukorak. Kao pod palicom nevidljivog dirigenta, u prolazu bi kurtoazno ozdravljali glavama i dijelili smiješke baš koliko je trebalo - jedno odsjećeno kimanje za glavnu sestru, jedan

široki osmijeh za prenatalnog kirurga. Dizalo. Tiho i strpljivo čekanje pred metalnim vratima za kabину da stigne. Njihovi odrizi u srebrnoj plohi ispred njih. Čak su visinom i tjelesnom konstitucijom spadali u statističke prosjeke, a komplementarne boje kostima koje su danas dogovorno obukli pojačavale su dojam skladna i učinkovita tima.

„Dobro, dobro“, pomisli muškarac, „računalo bi nam sada sigurno dalo barem 94% kompatibilnosti, a McAchley bi na to pozelenio od zavisti.“

Gospodin Praetus dopusti si bezrazložan osmijeh kojega supruga krajčikom oka registrira i upitno odmjeri ispod oboda svojega moderna šešira, ali ne reče ništa. Nije bilo pristojno nepozvano se mijesati u tudi život i misli koje je se, očito, nisu ticale. Ako je njezin muž smatrao da to spada u, zakonom određenu, bračnu domenu, bez sumnje bi predmet podijelio i raspravio s njom. Ono što je inače radio, mislio i osjećao u svojem privatnu vremenu nije bila njena stvar.

Dizalo ih je dovelo do sedmoga kata, a dječe, ružičasto, oličen hodnik do sobe broj 745 na kojoj je stajala pločica s jednom riječju koja je bila uokvirena simetričnim cvjetnim uzorkom: RADAONICA. Gospodin i gospoda Praetus danas su došli u kliniku na rođenje svojega četvrtog i petog djeteta. Doduše, malo su uranili, ali bolje je i pričekati nego li zakasniti - oko te su se maksime oboje spremno složili.

Dočekao ih je doktor s licem suncem opaljenoga dvadesetogodišnjaka – srdačno, kao najbolje prijatelje, naravno, bez rukovanja. Službena je kuta svojom bjelinom naglašavala remek-djelo kombinacije korektivno-kozmetičke medicine i solarija na njegovom obrazu. Gospoda Praetus komplimentirala mu je na tome, a s obzirom na to da je koristila usluge istoga plastičnog kirurga, o čemu gospodin Praetus dosad nije znao. Stoga je spremno zapisao broj dotičnoga kako bi mu se eventualno obratio, ne bude li u budućnosti zadovoljan radom svojeg estetskog coachera. Nakon prijazna časkanja, prešutno su zaključili da bi bilo primjereno prijeći na glavnu temu te ih doktor pozove da ga slijede do inkubatora u kojima su rasli fetusi beba bračnoga para, što se i vidjelo po, crveno naznačenim, naljepnicama na njihovim staklenim kupolama:

Praetus #4 Ž i Praetus #5 M

PRIČA

Dok je gospodin Praetus s liječnikom razjašnjavao pojedinosti oko cjepljiva koja su fetusima ubrizgani prije oživljavanja te o manjim genetskim korekcijama koje će njegovim potomcima otkloniti neugodnosti poput ravnih stopala ili klempavih ušiju, gospoda Praetus zagledala se u usnula podbuhta lica ispod stakla koja su jedva nalikovala odraslim ljudima. Pitala se, ako i jedno od njih i dobije prolaznu ocjenu i dozvolu oživjeti, hoće li se ikada moći doista povezati s njima. Nije osjećala osobitu privrženost prema njihovome biološkom oču – ta, s njim nije nikada niti vodila ljubav - a niti je fetuse ikada nosila u svome tijelu, osim kao jajašca. Jedino opravdanje za privrženost i privilegiju da nose nejedino obiteljsko ime bit će dokaz sposobnosti koji će morati predočiti i prije nego li se rode. Usnulim glavicama, nesvesnjima sebe, tek se imala procijeniti potencijalna vrijednost i dodijeliti im ili oduzeti pravo na život.

Doktor je natuknuo da su uredaji i osoblje spremni za mnemo-test te gospodin Praetus, govoreći i u ime svoje supruge, dade službenu dozvolu da procedura započne. Što prije završi u klinici, to će imati više vremena da sredi zaostala izvješća koja su mu se nagomilavala na virtualnome desktopu dlanovnika. U stvari, jedino ga je rudimentarna društvena konvencija sprečavala da prijenosno računalo izvadi iz torbe i popunjava tablice dok čeka na rezultate testiranja. Uzdahne. Toliko uzalud izgubljena vremena. Pogleda svoju ženu koja je odsutno proučavala lice doktora zadubljenog u ekrane cerebro-sken uredaja. Vjerojatno se pitala koliko je kirurg zaračunao tako fino izrađen zahvat.

Gospodin Praetus zatim promotri dva mala bića u umjetnim maternicama kojima su još uvijek uredaji priskrbljivali kisik i potrebne hranjive tvari. Prethodno troje - dvije kćeri i sin - ležali su isto tako nepomično i bili slični ovima kao jaje jajetu. Svi su ti nerođeni izgledali isto, kao da su ih vadili iz istih kalupa. Njihovi mladi fetusi nisu prošli mnemo-test i supružnici su konsenzualno odlučili da se na njima izvede prenatalna eutanazija, odnosno da im se ne dopusti da ožive.

Ta je praksa u svojim začecima našla na ogorčeni otpor javnosti te na kasnije proteste pojedinih aktivista za ljudska prava, da bi u današnje doba bila svakidašnjom i finansijski pristupačnom normom. U vrijeme kada su inteligencija i kapacitet upijanja te povezivanja pojmova i snalaženje u novim

situacijama bili najdragocjenije i neotuđivo vlasništvo, a nesentimentalnim kretanjem mašinerije tržišnoga mehanizma oni manjih intelektualnih kapaciteta pogurnuti na margine siromaštva, gladi i bolesti - društvo i pojedinci prešutno su prihvatali nova pravila igre, nove zakone džungle. Preživljavanje je ostalo ciljem, samo su se sredstva i načini njegova ostvarivanja promjenili. Znanost je darvinizam doveo do krajnosti pa nesposobnima više nije dana ni mogućnost ispadanja iz utrke. U njoj nisu mogli niti sudjelovati.

Gospodin Praetus nezainteresirano kucne po zaobljenom staklu kupole iznad tjelešca koje je sadržavalo i njegov genetski zapis. Znao je da malisanu nije mogao narušiti san jer ovaj još nije spavao - nalažio se u predvorju života, odnosno smrti, čekajući da mu se otvore jedna od tih vratiju. Za gospodina Praetusa bio je to neobičan osjećaj - statiji iznad neuglednoga smotuljka i čekati da sazna pripada li mu on doista, hoće li mu postati roditeljem do smrti ili će ga hladna i nepristrana komjuterska analiza zauvijek odnijeti iz njegova života.

Gospodinu Praetusu bilo je svejedno hoće li dobiti kćer, sina ili oboje. Bilo je važno tek da stvori nasljednika, da kao pojedinac postane statistički prosječniji i, dakle, vjerojatniji u sljedećem godišnjaku te da osigura prijenos svojih poslovnih ulaganja na iduću generaciju. Upravo mu je zato trebao nasljednik jednakih ili većih mentalnih kapaciteta, s osobitim talentom za nastavljanje tvrtke koja je osnovana prije šest koljena i koja je uspjevala opstatи i rasti na uskipjeleme modernom tržištu upravo zbog intelektualno podobne uprave. Narudžba obitelji Praetus bila je jasna - trebao im je nasljednik natprosječne inteligencije koja je graničila s genijalnošću na području matematičke analize i prostornoga snalaženja. Neuspjeh u uspostavljanju nasljednika značio bi neminovan krah tvrtke u doglednoj budućnosti, s obzirom na to da je, statistički, bilo premalo vjerojatno da se roditi čovjek podoban za njezino vođenje. Takav se paket sposobnosti jednostavno morao umjetno generirati i uzgojiti. Fizičko tijelo u kojem su isti doći bilo je gospodinu Praetusu posve sekundarno, kao što je prije 47 godina njegovim roditeljima bilo svejedno hoće li on biti muškarac ili žena, crnomanjast ili plavook, lijep ili ružan. I oni su bili ljudi koji su znali odvojiti bitno od nebitnoga.

Crveno svjetlo na kontrolnim

PRIČA

indikatorima smještenim u podnožjima malih kupola zasvijetli na staklenoj kolijevci djevojčice pa, nakon nekoliko sekundi, i na dječakovoj, pretvarajući ih u staklene grobove. Doktor i bračni par izmijene poglede, znajući značenje lampica. Bez okljevanja ili komentara, gospodin Praetus kimne glavom liječniku i maši se za šal kojega je pri dolasku zagurao u džep kaputa. Ako požuri, možda danas stigne napraviti i više posla nego što li je namjeravao. Pozdravi doktora, pristojno sačekavši da ga ovaj izvijesti kako ostvaruju 10% popusta odluče li pokloniti povjerenje njihovoj klinici pri novom pokušaju te krene niz hodnik do dizala.

Suprugakrene za njim, iskorištavajući čekanje na kabinet lifta da poravnava nabore suknje i u telefon unese neke neodgodive sastanke. Spustili su se kroz predvorje i niz ulazne stube, uglađeni i uskladeni, ponavljajući proceduru primanja i davanja pozdrava po protokolu. Ispred parkirane limuzine izmjenili su par usputnih, trivijalnih opaski, neodređeno se osvrćući na svoje tjedne obaveze i neposredne planove. Nije bilo pristojno opterećivati supružnika detaljima privatnoga života, intima je ipak bila sveta i nepovrediva.

Gotovo blasfemično, gospodin se Praetus usudi pomisliti da je računalo Ureda za ugovornu matrimoniju pogriješilo u analizi ili da možda nije obradilo sve relevantne parametre. Kako je moguće da, unatoč statistici i najnaprednijoj matematici, dvoje posve logički i svrhovito odabranih faktora ne mogu, nadgledano kombinirani, polučiti očekivani rezultat? Možda bi analizu trebalo revidirati, postupak ponoviti?

Primakne se licu gospode Praetus na pozdrav, a ona mu okrene obraz kako bi na njega spustio ovlašti cjelov, ako do fizičkog kontakta mora doći. Nije ni primjetila kada joj je s kostima krišom uklonio jednu otpalu vlas i tutnuo je u svoj džep. Kasnije će nazvati svog osobnog asistenta i povjeriti mu ekstrakciju i iscrplju analizu DNA svoje supruge. Od životne je važnosti ustanoviti zašto se investicije u budućnost tvrtke ne oplodaju i na koje elemente treba obratiti pažnju kako bi se postigao zacrtani zenit krivulje uspjeha.

Rodenje novoga direktora bio je projekt koji je sa realizacijom kasnio već dvije godine i koji je već sada obeshrabrivao ulagače što je, po mišljenju gospodina Praetusa i njegovih virtualnih i stvarnih, korporativnih i neovisnih poslovnih savjetnika, bilo ravno

samoubojstvu.

Naime, ne dobije li uskoro nasljednika, gospodin Praetus već je umro.

PRIČA

NO-NOME GAME (Danijel Bogdanović)

- Ajmo SOB-ovi, ovo morate znati!

Who's gonna burn in satan's flame?

NO-NOME!

Who's life is a total shame?

NO-NOME!

Who's lines're fuckin lame?

NO-NOME!

Who'll live in gold'n fame?

NO-NOME!

For thrills 'n' kills who's to blame?

NO-NOME!

What's the reason ya'all came?

IT'S THE NO-NOME FUCKIN' GAME!

- *Hel jea!* Jeste li žedni krvi?

JESMO!

- Jeste li gladni igara?

JESMO!

- Što želite?

KRVI I IGARA!

- Što?

KRVI I IGARA!

- Pa će krvi i igara i biti! Naši nam se gejim divelopersi iz „Sanguinem & Circenses“ ponovno pridružuju ovde u *Žabokrečini*, s potpuno novom ekspanzijom vaše i naše voljene igre - *No-Name Game!* Ako ste mislili da ste vidjeli sve, da će se naši natjecatelji opet bez problema provući kroz levele samo zato što su iz godine u godinu isti - *fak ju ol!* Poremećeni umovi SOB-ova iz SEC-a donijeli su nam nešto novo, nevideno i nečuveno! Potpuno novi leveli, novi kvestovi, novi mobsi, a naši su gejmeri pustili mašti na volju i ove godine konstruirali nove, još bolje majndblovin' madrfakin' ganse!

HEL JEA!

64

- I prije nego što bacimo naše larpere u ralje krvoločnih monstruma, predstaviti ćemo vam našeg gejm mastera. Frikovi, gikovi i ostali likovi - giv mi a fakin' hel for Hans „The Speech Impediment“ Schtinkefinger!

FAKIN' HEL!

- Ja! Guten tag evribadi! Ih bin der Hans! A zname li što to znači? Visen zi što to fakin' znači? Da počinje još jedan... Vas?

NO-NOME GAME!

- Ne čujem vas gut!

NO-NOME...

- Prvo ću kilat sve mobse, onda ću fragat sve ostalo... - mantrao je Sick-Puppy, poskakujući od zida do zida zamračenog vlažnog podruma. Artiljerija je skakutala za njim, udarajući ga po ledima. - Razjebat ću scenu, ispičkat ću Hansa, posrat ću se strahu na glavu...

Ari100tel je osjećao kako mu se jaja grče i uvlače u abdomen, jednako kao i Sick-Puppy, ali je on svoju nervozu iskazivao glaćenjem cijevi svog oružja. Koncentrirano, staloženo, mirno – četiri prsta klize uz cijev, četiri prsta klize niz cijev; četiri uz, četiri niz. U međuvremenu, stjenke cijevi potpuno su se ispunile perkloratnom kiselinom i ukrutile, niježno pulsirajući.

Ari100tel je obožavao kad se njegova Kruta cijev stvrdne. Isijavanje moći, čisto isijavanje moći!

Nekoliko natjecatelja u uglu podruma također je obožavalo promatrati Ari100telovu Krutu cijev.

- Und ject! - drekne Hans, šaljući gromovite decibele u okoliš. Ovdje, u podrumu, zvučalo je to kao King Kong koji se prejeo graha. Ta je slika sinula u glavi nabildanog Digitrolla – čovjeka koji već godinama larpa noseći sa sobom samo kopljje. Koplje koje, doduše, proizvodi nuklearnu fisiju kada njegovom nositelju ekspirijens dosegne 80. Baš je to razlogom zašto je Digitroll opstao u *No-Name Game*-u svo ovo vrijeme. Uvijek ostaje farmati u pozadini kako bi nabio xp, a onda kreće pravi karnidž. To je i razlogom što još nikada

PRIČA

nije pobijedio u ovoj igri. Ali, barem ju je preživio.

- E, ovaj put će babina slama izgorit do kraja! - zaprijeti Digitroll zagušljivom zraku oko sebe. I baš se u tome trenutku podignu rešetkasta vrata u podrumu, označavajući početak *The Game-a*.

- Svi znate z dril! - zagrimi Hans. - Svakih šest i pol minutnajne grupe izlazi raus kako bi našla najbolji ferštek for z bum-bum mahan! Ver to nix učini, kan mir ajnen blazen. Idemo!

Publika ekstatično opsuje majku svim igračima – tradicionalan pozdrav, nastao prije devet godina kada je netko iz publike napravio istu stvar, ali upućenu određenome natjecatelju (vjerojatno kao posljedici neke njihove privatne razmirice) koji je to nesportski primio pa je napalmom flambirao polovicu gledatelja. Otada se u spomen tome dogadaju i poginulima jebu majke svim natjecateljima.

Hans urlikne: - Prva grupa! *Digitroll, Calcoolator i Cumper!* Marš raus!

Digitroll stegne fisijsko kopljje i tri nabildana, naoružana, bijesna madrfakera istrče iz podruma. - Sve ču pobit! - dреčao je Digitroll, razularen mašući kopljem. - Nema te gušterice koja će meni repom topnu juhu...

Nije više ništa rekao jer mu je glavu – kao i njegovim suigračima – odsjekla crvena leteća kugla veličine šake s prijevršenom zardalom satarom ukrađenom psihopatskom mesaru ubojici. Jednako kao što se iznenada pojavila, kugla je iznenada i isčezla u krošnji goleme sekvoje.

Tri obezglavljeni nabildani tijela nepomično su stajala nekoliko trenutaka, a kada je adrenalin, zajedno s krvljom, napustio njihove žile, pala su na koljena, naslonivši se jedno o drugo, tvoreći tako trostranu krnu piramidu.

- Ah, šajse! - zagrimi Hans. - Baš kad sam gedaht da će ovog puta nešto mahan, oni mors mortis kao početnici!

FAK DEM! drekne publika.

- Nakon z gejm! - nadglosa ih gejm master Hans. - Ajmo dalje! *Bull & Mya, raus!*

Gromoglasan urlik publike pozdravi ogromnoga čovjeka kojemu je ne osobito vješt liječnik transplantirao glavu – umjesto ljudske, na ramenu mu se kočila disproporcionalno

velika bikova glava. Nedostatak takve operacije bio je taj što je, zajedno s bikovom glavom presaden i bikov mozak, pa je Bull mentalno poprilično ovisio o Myjinom vodstvu. Zato je debelim lancem zakačenim na kariku u njegovoj njušci bio povezan s njezinom rukom.

Mya – bolesno mršava, kosturolika i crnoputa žena – nosila je samo tanku jutenu opravu koja je izgledala sve, samo ne udobno. Ta je ženica djelovala tako jadno da su se mnogi u publici počeli smijati kad su je ugledali.

Dok je dvojac trčao preko čistine između dva reda sekvoja, začu se graktaj i jedno od stabala se raspunkne. Iz njega se izvuče smedi zmijoliki stvor bez vidljive glave. Tijelo mu je bilo splet vibrirajućeg korijenja pomoću kojih se krećao, a nešto poput moruzgve vijugalo mu je ondje gdje je trebala biti glava. Stvor nasrće na Myu, spremjan omotati pipke oko njezina tanka vrata u smrtonosan zagrljav. Publika zamre. Njezina jutena haljinica zazvija, pljune sivkast oblak na stvora i u trenu ga mumificira.

- Das is vas vir tražimo! - urlikne Hans. - Kritikal demidž baj Virulentna haljina!

Djevojka i minotaur već su negdje našli sklonište.

- *Ari100tel und Sick-Puppy* - vrištao je Hans, - z stejd iz jorz!

- Ajmo! - vikne Ari100tel i istrči iz podruma na sunce, držeći Krutu cijev visoko u zraku. Sick-Puppy izvuče Artiljeriju s leda i urlikne: - Raščetvorit ču dimenzije, kataklizmom ču mazati kruh za doručak, biti mōra noćnim mōram...

Još dok je vikao, iz sekvoje izleti kugla sa satarom koja je dekorirala tlo s bilderskom skulpturom. Sick-Pupy, bez trunke zastoja, podigne dvadesetocijevnu Artiljeriju i pljune navođenu raketu. *Skrrrrompf!* - i od kugle ostane samo satara na tlu.

Publika odobravajuće zakriješti – *HEL JEA!*

- WTG, kiler! - vrisne Ari100tel ushićeno. - Dodji, idemo steltat.

Uđu među sekvoje, polagano, oprezno. Oružje na gotovo.

Šuma je bila nepregledna, gubeći se u daljinji i tami. Stabla visoka, previsoka i tanka,

PRIČA

poredana gotovo pravocrtno zbog čega su obojica imala dobar pregled oko sebe. Ništa veliko i debelo nije se moglo sakriti iza njih – osim nevidljivih NPC-jeva – ali, isto se tako nisu mogli sakriti niti Ari100tel i Sick-Puppy. Svako malo uključili bi mapu, tek toliko da vide gdje se nalazi najbliži šelter.

- Fakin šit, ova šuma je beskrajna! - opsuje Ari100tel, skrolajući po mapi. Sick-Puppy je stražario, ciljajući Artiljerijom u svim smjerovima, mrmljajući svoju mantru: - ... Rascijepat ēu atome koje udīšu, uništiti 21 gram u svakome od njih...

- OMFG, napravili su fakin sendboks! Nije više linearno, jedino što moramo je doći na čekpointa i ubiti bosa na kraju svake erije...

- Mislim da nešto dolazi...

Ari100tel pogleda suborca. U polutami sekvojine šume, njegovo je lice, ukrašeno crvenim dredloksima, izgledalo poput lica nekog madrfakin elijena. Sick-Puppy pokaže iza sebe. Daleko iza njih – ili možda blizu (kvragu, teško je odrediti udaljenost kad je sve tako pravocrtno i zatajmnjeno!) – pojedina su stabla na trenutke bila drugačija. Nešto se s njima događalo. Gubila su konzistenciju, postajala mutna i odmah je potom vraćala.

- Što je to? Neki glič?

- Mislim da nije - reče Sick-Puppy. - Vidiš da se to... približava.

I doista. Glič ili ne, što god da je to bilo, događalo se sve bližim stablima. Nije bilo nikakvoga zvuka, samo zamućivanje prostora. Sve bliže i bliže. Skeri šit.

- WTF je to?! - drekne Ari100tel i zgrabi Krutu cijev. Negdje u daljinu, iza ove mračne šume, tamo gdje još sjai digitalno sunce, gejm master Hans najavljuvao je novog natjecatelja: *- Mauskaputtmaschine! Kil z monsters...*

Dok je publika pozdravljala krilato čudo kojemu su krila na ledima, potiljku, trbuhi i listovima umjesto za letenje služila za proizvodnju tajfuna, duboko u mračnoj geometrijskoj šumi čudovište se približavalо.

- Pućaj! - zapovijedi Ari100tel i obojica počnu šikljati dum-dum metke iz svojih oružja. Njegova Kruta cijev je sa svakim ispaljenim rafalom bila sve kruća, a Sick-Puppy je Artiljerijom mljeo kompjuterski generirane sekvoje u kompjuterski generiranu piljevinu. Ali, sili koja je zamućivala prostor pred njima

kao da to nije ni najmanje smetalo. I dalje se postojano približavala.

- Možda je neki bag... - počne Ari100tel, kad iz zamućenoga pred njima izroni golema crna šapa puna predugih kandži s mini-cirkularima na njima i razdere tkivo stvarnosti. Istoga trenutka iz digitalnoga svijeta počne sukljati u crnu poderotinu koju je biće stvorilo, zviždeći i urličući, poput ranjena majmuna, povlačeći za sobom i dva čovjeka. Duga perjanica koju je Ari100tel godinama njegovao odleti mu s glave i nestane u procijepu.

- Ako je ovo glič, ja sam san ov a bič! - vikne Sick-Puppy, baci Artiljeriju na leđa i potriči. Ari100telu nije trebalo dugo kako bi odlučio slijediti njegov primjer. Dok bude kokoši i gusaka, bit će i novih perjanica!

- Piči ravno! - vrištao je Ari100tel, skakućući između stabala, pokušavajući ne izgubiti partnera iz vida. On je usprkos Artiljeriji na ledima, grabio mnogo većim koracima i Ari100tel ga je mogao vidjeti samo kao obris pred sobom. Trčao je, gubeći dah, trčao je, ignorirajući bol u slezeni, trčao je iz sve snage. Negdje iza njega ono zlo se polagano kreće među stablima. A što ako se ne kreće polaganog? Što ako je brzo? *Ako je brže od mene...*

- STFU! - U trku se osvrne i gotovo zaledi na mjestu. Šuma iza njega sada je izgledala kao da ju je napala najgora fakin ptičja gripa koju je svijet iskašljao. Dokle god mu je pogled sezao, debla sekvoja su drhtala, vibrirala, mutila se, poput fatamorgane u pustinji. Čitav je mračan horizont pretvoren u gustu želatinu boja – svijet je iza njim je bio mrlja.

Prvo je pomislio da mu se to samo pričinja – možda zbog straha, možda zbog neke kemikalije koju sekvoje ispuštaju. Tada je na par mjeseta u tome moru muljevitosti ugledao crne šape s cirkularima kako bezočno zamahuju po prostoru. Zatim su ponovno nestajale, ostavljajući za sobom crne praznine, prostorno-vremenske rupe koje bezočno gutaju kisik i lišće iz krošanja.

- Sick! - pozove prijatelja. Zastane na trenutak, nanišani i rafalira iz Krute cijevi. Crne šape su rascijepale sve metke i prije negi li su im se približili.

- Siick! - Prijatelja mu nije bilo na vidiku. Visoko gore, izvan tame, izvan šume, publika je klicala nekome.

PRIČA

Ari100tel na brzinu baci pogled na mapu. Ugleda točkicu s imenom Sick-Puppyja daleko naprijed, sasvim blizu izlaza iz šume na obalu. Opsuje, opali još nekoliko rafala i da se u bijeg.

Na sasvim drugom kraju svijeta, gejm master Hans uzbudeno je komentirao: - Recite vas zi volen, ali sanz of z bičiz und dotrz of z pimps iz SEC-a su nadmašili zih zelbst! Z dregon koji leti glavama, a krila su mu tamo gdje bi mu trebali rep und z glava zajn! Und er ne blije fajer, nego metke! Aleluja!

FAKIN' ALELUJA!

Kad je Ari100tel napokon izašao iz šume, prvo što ga je udarilo bilo je snažno sunce koje je ovdje nesmetano bombardiralo svijet svojim zrakama od nula i jedinica. Drugi je udarac bio prizor Sick-Puppyja kako beživotno leži na plaži, poprskan vodom, zemljom i krvlju. Artiljerija je ležala dva metra od njega, također beživotno. Treći je udarac bilo golemo – ogromno, gigantsko! – čudovište koje je stajalo u pličaku, mašući svojim udovima. Odnosno, Ari100telu se *činilo* da se radi o pličaku. Jer, kad je pogledao malo bolje, shvatio je da se i on i beživotni partner nalaze na litici, i to gad dem visokoj litici! Čudovište je bilo do koljena u moru i svejedno je nadvisivalo i liticu i njih dvojicu za šesterokatnicu, zajedno s antenama na vrhu.

Četvrti su udarac bili Trgači stvarnosti, kako ih je nazvao. Ari100tel je s užasom shvatio da, ne samo da im nije uspio pobjeći, već su počeli izlaziti iz šume na obalu. Jedno veliko maglovito tijelo prepuno paklenih kandži.

Mogao sam ispucati sve što imam u inventoriјu i ne bih im probio ni hemoroid na guzici, prošlo je Ari100telu kroz glavu dok je bjesomučno gledao oko sebe. Golemo čudovište rikom privuće pažnju pa zamahne svojim oktopusnim rukama. Ari100tel podigne Krutu cijev, ali oko monstrumove glave ugleda aureolu građenu od živih vatrenih plamenova. To mu je trebalo dati do znanja da vatra ovome biću, iako je ono vodeno, ne može ništa. Peti udarac.

Ari100tel tužno pogleda svoga dugogodišnjeg prijatelja – ne Sick-Puppyja – on mu jest bio prijatelj, ali ga nikad nije previše cijenio jer je običavao prčkati po svojoj

Artilleriji do posljednjega dana prije početka *No-Name Game-a* pa se često znalo dogoditi da mu Artillerija ne šljaka kada treba, a onda je Ari100tel morao spašavati stvar sa svojom Krutom cijevi. Da, Kruta cijev je bila njegov neodvojivi prijatelj koji je sada, nakon svih ovih godina, izgleda, napokon došao do zida preko kojega se ne može popeti.

- Mrzim bosove! - Pogleda iza sebe. Trgači stvarnosti polagano su puzali prema njemu, kao da su svjesni da im ne može nikamo pobjeći, kao da se zele malo nasladivati.

Ari100tel otrči do Sick-Puppyja – koji ipak nije bio mrtav jer mu se trbuš polagano dizao i spuštao – i zgrabi Artilleriju. Bila je to mrcina od oružja s mnoštvom, što debelih, što tankih cijevi i golemin displejem prepunim tipki. Nada svakom su bile nažvrljane neke nerazumljive fakin šifre.

- WTF je sve ovo... Prokleti dvib. - Pritisne tipku pod kojom je pisalo *65 M* i nanišani u bosa. Ovaj urlikne i razjapi čeljusti. Ari100tel se zbrejka. Monstrumova usta su se otvarala... Otvarala, i otvarala - sve dok mu donja čeljust nije bila u ravnini s površinom vode, nekih sedamdeset metara dolje. Iz nevjerljivog tunela koji se tako stvorio, počnu sukljati brodovi. Stari jedrenjaci, olupine podmornica, prekoceanski kruzeri, gliseri, jahte...

Ari100tel zgrabi Sicka za ruku i odvуче ga prema sekvojama, dok je kiša olupina prelivenih gnojem i sluzi padala svuda uokolo. Brodovi su gromoglasno zabijali u tlo, rušći najbliže sekvoje, lomeći stijene. Sve je nalikovalo nekakvome biblijskom potopu. Trgači stvarnosti prvi su se našli na meti i uskoro su bili sahranjeni pod grobljem brodova. Ari100tel je iskoristio situaciju. Nasloni Sicka na drvo, nanišani čudovište i Artillerija izbljuje rafal.

Dinosaura.

Ari100tel je skoro ispustio oružje kad je video što izlazi iz njega, ali se uspio sabrati. Nije mu bilo jasno kako su sve te životinje mogle izići iz cijevi bez da ih rastrguju, ali kad je vidoj kako se golema tijela brahiosaura, pterodaktila i triceratopsa brzinom zvuka zarivaju bosa, interes ga je prošao. Krdo iguanodona u punoj se brzini zabilo u brod koji je upravo izletio iz monstrumova ždrijela – na boku mu je pisalo *Mary Celeste* – i brod se vrati natrag u čudovište. Ono zagrakče, zatetura, ali se uspije održati na nogama.

PRIČA

Pljusak brodova na trenutak zamre, što je Ari100telu bilo dovoljno da iskoči iz zaklona i, urličući, stane rešetati bosa tiranosaurima i dimetrodonima. Životinje su gruvale po njemu nemilosrdno poput žene koja je saznala za muževu ljubavnici, tuširajući mu jednjak svojim golemlim tjelesima, derući mu utrobu Zubima i kandžama. Bos stane grgljati, hukati kao da ne može doći do daha, a Ari100tel se još više uzbudi. Približio se samome rubu litice. Stotine liopleurodona šamaraju bosa, otkidaju mu dijelove roten bodija, more je uzavrelo, uskipjelo...

... I bos eksplodira.

- PWNED! - drekne Hans. - *Ovo ja zovem bijing in z zoun!* Kakav frag! Kakav fakin frag! Zasluzuje li ovo level ap?

HEL JEA!

Ari100tel je čuo zvukove oko sebe, ali ih nije bio svjestan. Još je uvijek gledao posljednje ostatke bosa, raštrkane po površini mora. Ovo mu je bio najbolji kil otkako je gejmer! Pogleda Artiljeriju pa Sick-Puppyja koji je sada sjedio na tlu, trljajući si glavu. Pa Artiljeriju. Ako ispalji jednog velociraptora na njega...

- O-o! - zaječi Hans u zraku. - Aj sink dat nisu svi mobsi završili in z digitalni pašnjaci. Vas ist das ispod *Titanica*?

Ari100tel se okrene i ugleda treperenje. Fakin treperenje! Trgači stvarnosti nisu poginuli! Nacilja ih. Ako ih ni bos nije mogao ubiti, onda to ne mogu biti obični mobsi. Ako ih ništa ne može ubiti, onda...

- To je virus! - urlikne Ari100tel. - Ušao je u igru!

Hans je šutio. Publika također. Ari100tel opsuje i pogleda displej na Artiljeriji. Pritisne dugme nad kojim je stajalo *YUCA*.

I opuca.

Svijet se zamračio kad je iz bumstika izletjela ogromna kamera kugla veličine omanjeg grada. Na trenutak je ugledao crnu šapu s cirkularima, a onda je kugla nestala u procijepu. I cijeli se svijet zatresao.

A zatim ga nestane. Umjesto šume i litice, Ari100tel i Sick-Puppy stajali su u nepreglednoj praznoj dvorani plavih zidova. Ari100tel se ogleda oko sebe. Koraci su mu bolesno odzvanjali.

- WTF je ovo?

- Žabokrećina. Bez igre. Mislim da je *No-Name Game* upravo flejman. - Sick je sada stajao pored njega s krvavom sljepoočnicom.

- Virus?

Sick kimne: - Ekspenžni su pis of šit, uvijek to govorim. Trebali su ostaviti stare levele i ne bi bilo virusa! A Artiljerija bi onda bila korisnija jer sam je agprejda da mogu ovaj put ubiti Starfakera i Dinosauruna. Ali, nešto mi ovdje nije jasno.

Ari100tel ga pogleda.

- Taj virus je stvarao crvotočine, iz digitalnoga svijeta u naš. Gdje je onda asteroid kojega si ispucao? Trebao bi ležati ovdje.

- Asteroid?

Sick se nasmiješi. - *YUCA*. Yucatan. To je trebalo ubiti Starfakera.

Ari100tel slegne ramenima. - Možda ga je virus poslao u neko drugo vrijeme.

Sick se nasmije: - Da, prije 65 milja godina i pobjio je dinosaure!

- LOL!

Dok su išli prema izlazu, Sick-Puppy se osvrne. Ne, Yucatan je stvarno završio negdje drugdje.

Sanguine Cruscis - Reptilia

TEMA BROJA

Pomorsko ratovanje u srenjem vijeku od V. do XVI. stoljeća (Hrvoje Beljan)

UVOD

Prvi slučajevi pomorskih sukoba na Mediteranu zabilježeni su između Bizantskoga carstva te Vandalja. Također, spominje se poraz Ostrogota kod Senne Gallice u Jadranskom moru. U 7. stoljeću pojavljuju se arapske flote, 652. godine provaljuju na Siciliju te 655. godine pobjeđuju Bizant. Konstantinopol je spašen u bitci za Sileum (Syllaeum) godine 678. zbog izuma grčke vatre, rane verzije bacača plamena, koja je desetkovala arapsku flotu. Bio je to jedan od mnogih susreta tih dvaču carstava. U 8. stoljeću pojavljuju se Vikingi (Sjeverni ljudi) koji provaljuju brzo, pljačkaju te još brže nestaju. Preferirali su nebranjena mjesta. Kralj Alfred Veliki (Engleski) uspio je napraviti veliku flotu te se suprotstavio Dancima i odbio ih. Kako je arapska moć na moru sve više slabila, talijanski su gradovi Venecija, Piza i Đenova iskoristili priliku te su postavili veliki broj trgovачkih središta na Mediteranu, kao i velike ratne flote koje su ih branile. Isprije su te nove europske pomorske sile ratovale s Arapima kod Barija (1004.) i Mesine (1005.) da bi se kasnije suprotstavile Normanima koji su se nastanili na Siciliji, Ali i ušli u međusobne sukobe. Đenova i Venecija vodile su četiri pomorska rata, i to: 1253.-1284., 1293.-1299., 1350.-1355., i 1378.-1381. Posljednji je rat završio konačnom pobjedom Venecije koja je tako dobila gotovo cijelo stoljeće trgovinskoga monopolja na Mediteranom, prije nego što li su ostale europske države počele istraživanja na jugu (Afrika) i zapadu (Amerika). Na sjeveru Europe, u sukobu između Francuske i Engleske, rijetko su korišteni brodovi, osim za prijevoz viteza preko tjesnaca ili za napade na transporte. U Doverskoj su se bitci sukobile francuska flota od 80 brodova kojom je narediо redovnik Eustacije (Eustace the Monk) i engleska flota od 40 brodova pod vodstvom Huberta de Burgha. Ovo je prva bitka u kojoj je korištena taktika jedrenih brodova. Bitka je završila pobjedom Engleza koji su uništili $\frac{3}{4}$ francuske flote. Način ratovanja nalikovalo je onom u starome vijeku, a promjene su bile neznatne. Kaže se da se od Bitke kod Akcija (31.g.pr.Kr.) pa do Lepantske bitke (1571.) malo toga promjenilo u načinu ratovanja na moru. Galije su vladale

Mediteranom 1500 godina.

GALIJA

Galija je svaki brod pokretan veslima. Većina galija ima i jarbol te jedro kao sekundarni način pogona. Nakon pada Rimskoga Carstva proizvodnja galija nastavila se u Bizantu te u novim arapskim državama. Galije su ostale u upotrebi sve dok ih oceanski brodovi (npr. karavele) nisu učinili nepotrebнима. Bitka kod Lepanta 1571. godine jedna je od najvećih pomorskih bitaka u kojoj su galije imale glavnu ulogu. U sjevernoj su Europi vikiške galije bili dugi brodovi sa četvrtastim jedrom i redovima vesala. U 14. stoljeću, kada je Venecija povećavala svoju moć na Mediteranu, galije su doživjele svoj povratak. Venecijanske su galije bile jednostavnijega dizajna, s jednim redom vesala i s po tri veslača na svakome veslu. Veslači su najčešće bili osuđenici. Način borbe s galijama ostao je nepromijenjen od početaka. Flote brodova međusobno bi se sudarile na otvorenome moru, pokušavajući zabijanje onesposobiti ili potopiti neprijateljske brodove. To je bilo popraćeno ispaljivanjem raznih dalekometrih oružja poput luka i strijele te manjim katapultima smještenima na pramcu. Iskrcavanje vojnika i mornara na neprijateljski brod započelo bi kada bi se dva broda približila jedan drugome. Kaže se da je pomorsko ratovanje u srednjem vijeku, u svojoj biti, kopreno ratovanje premješteno na more jer se sve odvijalo na blizinu te je bilo nemoguće iz daljine potopiti neprijateljski brod. Jedino oružje koje je do neke mjere uspjelo unaprijediti način ratovanja bila je grčka vatra.

GRČKA VATRA

Grčka vatra (bizantska vatra ili tekuća vatra) je bila oružje koje je koristilo Bizantsko Carstvo. Izumio ju je sirijski kršćanin Kalinikos iz Heliopolisa oko 673. godine. Neki vjeruju da je izum dobiven od jednoga kemičara u Aleksandriji. Ta vrsta oružja mogla je u daljinu izbaciti goreću tekućinu i bila je jednako učinkovita na moru i na kopnu, iako je primarno upotrebljavana na moru. Priča se da je ključ učinkovitosti grčke vatre bio taj da je mogla gorjeti u svakom uvjetu, uključujući i pod vodom. Neprijateljski se brodovi nisu usudili približiti bizantskoj floti jer je, unutar određenoga dometa, grčka vatra bizantskoj floti davalna velika prednost. Način proizvodnje bio

TEMA BROJA

Praktična primjena grčke vatre

je stroga vojna tajna, tolika da se čak i danas ne zna kako je proizvođena. Grčka je vatra glavni razlog mnogih pobjeda Carstva te je i djelomičan razlog zbog kojega se Bizantsko carstvo održalo tako dugo. Posebno se to odnosi na godine pri kraju Carstva kada više nije bilo dovoljno stanovnika koje bi učinkovito branilo Carstvo.

Grčka je vatra prvi put upotrijebljena kako bi se odbila arapska opsada Konstantinopola. Bilo je to godina 674.-677. i 717.-718. Protiv Rusa je upotrijebljena 914. godine, a protiv Venecije tijekom Četvrtoga križarskog pohoda. Brzo je postala najstrašnjim oružjem srednjega vijeka. Jedina značajnija mana ovog oružja bila je teška kontrola, zbog čega bi se znalo dogoditi i da se bizantski brod zapali.

Popis pomorskih bitaka srednjega vijeka:

677.g. - Bitka kod Sileuma (Battle of Syllaem)

813.g. - Bizant pobjeđuje Arape

885.g. - Frizijanci (Frizians) pobjeđuju Vikinge

09.9.1000. - Bitka kod Svolda (Battle of Swold)

17.11.1183. - Bitka kod Mizushima (u blizini otoka Shikoku, današnji Japan)

15.6.1184. - Norveški kralj Sverre Sigudsson pobjeđuje i ubija protukandidata za prijestolje, kralja Magnusa Erlingsona kod Sognefjorda.

22.3.1185. - Bitka kod Yashime (kraj obala Shikoka)

25.3.1185. - Bitka kod Dan-no-ura

1190. - Bitka kod Akre, križari prekinuli opskrbljivanje Akre preko mora.

30 i 31.5.1213. - Bitka kod Damme, Englezi pod Williamom Longswordom potapaju većinu flote francuskoga kralja Filipa II u luci Damme.

24.8.1217. - Bitka kod Dovera

08.6.1283. - Roder od Laurije pobjeđuje Anžuvince u Velikoj Luci Malta.

1284. - Sukob između Pise i Denove

05.6.1284. - Roder od Laurije sukobljava se s Karloom I. od Salerna u Napuljskom zaljevu.

04.9.1285. - Roder od Laurije pobjeđuje Filipa Francuskog u blizini Barcelone

23.6.1287. - Sukob Sicilije i Anžuvinaca.

1296. - Bitka kod Curzote, Denova pobjeđuje venecijansku flotu.

1299. - Ponovni sukob Sicilije i Anžuvinaca.

14.6.1300. - Roder od Laurije pobjeđuje Sicilijance

24.6.1340. - Bitka kod Sluya (Battle of Sluys)

29.8.1350. - Bitka kod Espagnol-sur-Mera (Spanish of the sea), Edward III i Crni princ flotom od 50 brodova pobjeđuju 40 španjolskih brodova.

1354. - Bitka kod Sapienze – Denova uništava venecijansku flotu

1372. - Šanjolska pobjeđuje Engleze u blizini La Rochelle.

1416. - Englezi pobjeđuju Francuze kod Hartfleura.

1417. - Englezi pobjeđuju Francusku i Denovu.

20.4.1453. - Sukob Osmanlija i Denove u blizini Istanbula

VAŽNIJE BITKE U DETALJIMA

Bitka kod Sileuma (Battle of Syllaem)

Bila je to pomorska bitka između flota Bizanta i Arapa 677. godini, u koordinaciji sa serijom kopnenih bitaka u Anatoliji i Siriji. Arapska je flota mučila bizantsku flotu pet godina, još od 672. godine. Arapi su 677. godine počeli s prepadima duž obale Anatolije, u Mramornome moru. Nапослјетку су, dok su arapska vojska pustošila Anatoliju, počeli opsjedat Konstantinopol. U isto su vrijeme Slaveni napadali Salonu pa se Bizant našao u škripcu, prvome od mnogih, između dvije vojske. Bizantski car Konstantin IV. poslao je svoju vojsku u blizinu Sileuma gdje je bizantska flota, pomoću grčke vatre, odnijela pobjedu. Grčka je vatra izumljena samo četiri godine prije ove bitke. U svome su povlačenju Arapi naletjeli na oliju koja je potopila većinu njihove flote. Ova je bitka okončala trenutačnu

TEMA BROJA

arapsku prijetnju istočnoj Europi, a mir je potrajavao gotovo 30 godina.

Bitka kod Svolda (Battle of Svold)

Bitka se održala 09.9.1000. godine, u zapadnom dijelu Baltičkog mora, između flote Norveške i flote ostalih Skandinavaca. Točno mjesto bitke ne može se odrediti jer se baltička obala u tisuću godina drastično izmjenila. Svold je bio otok koji se, vjerojatno, nalazio na današnjoj sjevernoj obali Njemačke. Bitka se vodila između flote Kralja Norveške Olafa Trigvesonna i koalicije njegovih neprijatelja: Erika Hakonsona, pretedenta na prijestolje; Olafa, Kralja Švedske i Svena, Kralja Danske. Tijekom ljeta Olaf je bio na istočnome Baltiku, a neprijatelji su ga čekali kod otoka Svold kada se vraćao doma. Norveški je kralj uza sebe imao 71 brod. Nekolicinom brodova upravljao je Sigwald koji će kasnije, tijekom bitke, izdati norveškoga kralja. Kralj se nalazio u pozadini sa svojim najboljim brodovima. Saveznici su pustili većinu brodova da prođu otok prije nego što su napali. Uz pomoć vesla i jedra, flota je mogla pobjeći. Kralj je naredio da se neprijatelj napadne. Svojim je brodovima napravio liniju, a njegov se osobni brod, Duga zmija (Long Serepent), nalazio u sredini linije. Neprijatelj nije uspio probiti norvešku liniju sve dok Erik Hakonsen nije počeo napadati s boka. Njegov je brod bio pojačan željezom te je uspio uništiti sve brodove redom. Na kraju, norveška je flota bila uništena te je i sam Olaf poginuo, potonuvši na na potopljenome brodu na dno.

Bitka kod Sluja (Battle of Sluys)

Bitka se održala u subotu, 24.6.1340. godine. Bila je to jedna od dviju pomorskih bitaka u kojima je na čelu bio engleski kralj Edward III. Edward je uza sebe imao 200 svojih brodova te još 50 saveznika sira Roberta Morleya. Francuska je flota bila nešto manja, a na čelu joj je bio Hugues Quieret, admiral koji je služio francuskome kralju. Jedan dio flote sastojao se od denovskih brodova pod vodstvom Edigia Bocanegre, zvanoga Barbavera. Francuska i denovska flota posložile su se u tri do četiri reda. Brodovi su se međusobno povezali, a nekoliko je većih brodova poslano naprijed kao predstraža. Edward je na dan bitke ujutro svoje snage razmjestio tako da im sunce bude iza leda te naprao.

Bitka je trajala cijeli taj dan i noć

Prijelaz na francuske brodove pri bitci kod Sluja

poslije. Edward je flotu razmjestio u dva reda - prvi je napadao sprijeda, dok je drugi napadao s boka. Bitka se sastojala od velikoga niza sukoba na palubama francuskih brodova. Završila je potpunim porazom Francuza. Quieret je poginuo, a Barbavera je 25. lipnja uspio pobjeći. Engleski kroničari kažu da su Francuti izgubili 30 000 ljudi, dok su Englezi pretrpjeli tek male gubitke. Međutim, ne može se točno odrediti broj mrtvih jer srednjovjekovne brojke nikada nisu pouzdane. Edward je nakon bitke ostao usidren nekoliko dana pa se vjeruje da je i engleska flota pretrpjela velike gubitke.

Bitka kod Lepanta

Pomorska bitka kod Lepanta dogodila se 7.10.1571. godine na sjevernom rubu ulaza u Korintski zaljev (tada se zvao Lepantski zaljev) u zapadnoj Grčkoj. Flota galija Svetе lige, tj. koalicija Pape Pia V., Španjolske, Venecije, Đenove, Savoja, Napulja i vitezova Malte porazila je osmanlijsku flotu. Koalicija se flota sastojala od 206 galija i 6 većih galija, a bila je pod zapovjedništvom don Ivana Austrijskog (Don John of Austria, Don Juan). Galije su dale razne kršćanske frakcije: Venecija je dala 108 galija i 6 većih, Habsburška Španjolska 13 galija, Habsburški Napulj 30 galija, Habsburška Sicilija 6 galija, 3 galije dala je Đenova, jednako toliko Savojske.

TEMA BROJA

i Malta, Papa je dao 12 brodova, a 28 galija bilo je privatno vođeno. Na čelu osmanlijske flote bio je Ali-paša kojega su podržali gusari Suluk-paše i Ulud-alije. Njihova je brojila 230 galija, 60 galijota i nekolicinu manjih brodova. Najpoznatiji sudionik ove bitke bio je pisac Miguel Cervantes koji je tijekom bitke bio ranjen.

Kršćanska se flota razmjestila u 4 divizije, u sjeverno-južnu liniju. Na sjevernom se rubu, najbliže obali, nalazila Lijeva divizija koja se sastojala od 53 galije, uglavnom venecijanske, pod zapovjedništvom Agutina Barbarige. Centralna se divizija, pod vodstvom Don Juana, sastojala od 62 galije. Desna se divizija sastojala od 53 galije pod zapovjedništvom Giovannija Andrea Dorie. Ispred svake od divizija nalazile su se dvije veće venecijanske galije. Rezervna se divizija, pod zapovjedništvom Alvara de Bazana, sastojala od 38 galija, a nalazila se zapadno od glavnine flote.

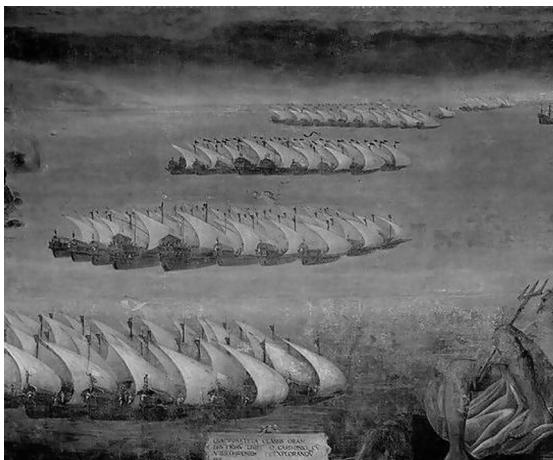
Turska se flota sastojala od 54 galije i 2 galijota u desnoj ili sjevernoj diviziji pod zapovjedništvom Suluk-paše. Centralna se divizija, pod Ali-pašom, sastojala od 61 galije i 32 galiota, a Južna, po Ulud-alijevim vodstvom, od 63 galije i 30 galiota. Rezervna se flota sastojala od 8 galija i 22 galiota.

Lijeve i Centralne veće galije nalazile su se pola milje ispred ostatka kršćanske flote te su uspjele vrlo brzo potopiti dvije turske galije i oštetiti nekoliko drugih. Kad je bitka počela, Doria je uvidio da su galije Ulud-alije produžile mnogo južnije od njegovih te je krenuo na jug kako ne bi bio napadnut s boka. Ulud-alija ga je izmanevrirao - povukao se natrag te, kroz veliku rupu koju je ostavio Doria, napao južni dio kršćanske Centralne divizije. Na sjeveru je Suluk-paša uspio doći između obale i kršćanske Sjeverne divizije. Barbarigo je bio ubijen strijelom, ali su Venecijanci održali svoju liniju. Kršćanska Centralna divizija također je držala svoju liniju te je uspjela nanijeti teške gubitke turskom centru. Na jugu se Doria suprotstavio brodovima Ulud-alije u izravnoj borbi. Ulud-alija je naredio da 16 njegovih galija brzo napadne Centar te je tako brzo uništilo 6 neprijateljskih galija.

Dolazak Alvara de Bazana s rezervnim snagama

uspio je preokrenuti tijek bitke u Centralnoj i Južnoj diviziji. Ulud-alija je, da izbjegne zarobljeništvo, pobegao sa 16 galija i 24 galiota. Turska je flota pretrpjela gubitke od oko 180 galija i 60 galiota. Međutim, samo je 113 galija i 13 galiota bilo u dobrom stanju da zadrže kršćane. Na kršćanskoj je strani bilo izgubljeno 15 galija, a 30 su naknadno trebali potopiti jer su bile toliko uništene da ih nije bilo isplativo popraviti. Na glavnome turskom brodu borili su se Španjolci koji su se iskricali s 3 galije te Janjičari sa 7 galija. Španjolci su, uz velike gubitke, dvaput odbijeni. Treći su put, uz pomoć pojačanja s galija Alvara de Bazana, Španjolci uspjeli pobijediti. Ali-paša je bio ubijen te mu je, protivno željama Don Juana, odbrubljena glava. Glavu su mu nabili na koplje te odnijeli na španjolski glavni brod. Kad su to vidjeli Turci, naglo im je pao moral te je bitka završila oko 4 poslijepodne. Ova je bitka skupo koštala Tursku kojoj je preostalo samo 50 galija.

Bila je ovo najvažnija bitka na Mediteranu u razdoblju od bitke kod Akcija (31.g.pr.Kr.) do bitke za Nil (1792.). Osmanlije su u samo šest mjeseci uspjele nadoknadići svoje gubitke kod Lepanta. Poraz kod Lepanta nije zaustavilo Tursku u njezinom osvajanju Cipra ili utvrda u Tunisu. Ali, Turci su izgubili kontrolu mora, pogotovo u zapadnom Mediteranu. Sveti Liga je izgubila oko 9000 ljudi, ali je oslobođila više od 15 000 kršćanskih zarobljenika. Turci su brojali oko 30 000 poginulih.

Prikaz bitke kod Lepanta

Ivan Delač - Arronax

PRIČA

Dirty Old Town (Valentina Mišković)

...Inspirirano riječima Laufera i drugih...

Gledali smo ovaj brzotruleći grad.

Kamene ploče nekadašnje rive bile su razvaljene i izgrizene od kiselih poljubaca mora. Stajali smo, držeći se za ruke, na jednoj takvoj odvaljenoj ploči, pazeći da nas voda ne dotakne i nijemo zurili.

Osjećali smo istu prazninu i sveopću tugu koja je izbjjala iz ovoga mjesta i iz nas samih. U daljinu se nekada vidjelo nebo. I danas se još uvijek nazire nešto plave boje.

Ne, nisu to oblaci. Zid. Ne u pravome smislu riječi, ali, u tom smislu, i da.

Zid od nekoga gela, zaboravili smo mu ime.

Držali su nas i naše bolestine ovdje unutra. Ovdje u zaboravu prašine.

Kiseline i osjećaja života.

“Možemo li sada ići natrag?”, pitala sam.

Glas mi je bio izgubljen u daljinama plavozutoga mrtvog mora.

Hrapavim je glasom potvrdio pa se nakašljao. Povukao mi je ruku i pomogao preko stijena.

Natrag u mračnu jezgru nekadašnje Rijeke.

Gnjusna smeda zgrada, potpuno identična onima okružujućima, zjapila je na malome trgu, svih prozora razbijenih, vrata – pa, više ih nije bilo.

Hodali smo prema njoj, tihih koraka i opreznih očiju.

Nije da nam se danas sretalo raznih manijaka punih,

ovđe dozvoljenih, droga.

Isprekidanim i oguljenim slovima, još uvijek se nazirao natpis, Teatro Fenice.

Nekada je, mislim, to bio kinematograf.

Ona stara tehnologija filmova. Unutra smo našli još nekoliko

starinskih tapeciranih stolica. Bacili smo se na posao,

žurno, da ne naidemo na nekoga.

Kada zahladi trebat će nam tkanina.

Šutjeli smo.

Ili možda nismo.

Vjeko se prisjetio neke antikne pjesme, autora danas nepoznatog, nepripadajućeg novoj kibernetskoj i poboljšanoj vrsti.

Ni mi ne pripadamo njima.

Oni se voze u svojim kul modernim letjelicama i ne mare za ono što se događa na tlu. Pjevuo je dok je dvorana pohleplno upijala tonove, šapatom mi naglašavao riječi.

Promatrala sam njegove ruke, vrući stisak ledenih prstiju držao je nožić i razmicao slojeve tkanine, odvajajući ih od materijala. Plave žile na podlakticama, prateći njihovu rijeku sve do nadlanice, koščatih prstiju punih ogrebotina.

Zavrnuo je rukave i nastavio raditi. Sjedila sam i gledala ga.

Odrešiti i ciljani potezi ramena i ruku trzali su cijelo njegovo tijelo, čineći njegovu kosu na trenutke živom. Koja je to bila boja? Vani na zatrptom suncu izgledala je sasvim obično. Ovdje je bila crna. U stanu je izgledala zaboravljenom od cijelog svijeta. U mojim je očima izgledala savršeno njegovom.

Nesvesno, tijelo mi se počelo ljudjati u ritmu mračne pjesme.

Otupjela na sve podražaje, na sva osjetila, zatvorenih očiju, gledala sam srcem u ovoga čovjeka pred mnom. Cijeloga života. Sami.

Mi i oni ostali, nesposobni za život, sposobni za kradu i ubojstva. Šarene spirale najčudnijih

oblika savijale su se i nestajale pred mojim očima, punih mraka.

Drap, drap.

Drap, drap.

Dio po dio.

Od jednoga su nastajala dva.

Dočekao nas je smrad i ustajalost svega, maleni stan.

Ni ovdje prozori nisu bili čitavi, ali zakrpali smo to novinama i najlonom.

Snalazimo se. Sveprisutna prigušena buka vanjskoga svijeta ovdje se više nije toliko čula. Najglasnije je bilo u centru u kojem je onaj gel bio u najnižoj točki.

Tamo su se nalazila i vrata. Zahrdala, nikad otvarana.

Neki nebeski otvor koji bi vodio u sasvim drugu stvarnost.

Stairway to heaven... Ili možda ipak ne.

Možda je bolje ovdje ispod svijeta, u zaboravu

PRIČA

i domu. Jer, tu smo rođeni i nikada nismo htjeli pripadati ničemu drugome.

Volim ga. Iako nisam sasvim sigurna što se pod time misli.

Znači li to da uživam gledati njegove oči?

Slušati njegove misli?

Dodir?

Naše patnje?

Naš stan?

Ionako nije važno. Imamo jedno drugo.

Da ne izgubimo sebe.

Da budemo svjesni vlastita postojanja, gledajući odsjaje u očima onoga drugog.

On ne priča mnogo.

Ne mora govoriti da bih čula ono što mi želi reći.

Nepodnošljiva buka preplavila je naša lica u kamene izraze straha. Svi potonuli ljudi ovoga mjesto zaustavili su svoj nepostojeci život i zagrobo ušutjeli.

Ne osjećajući njegov titanski stisak ruke, uperila sam oči u nebo.

U vrh.

U vrata raja.

Hrđa je vrštala pod svakim novim pokretom. Stajali smo nepokretni

ispod niska svoda i gledali boga
kako se spušta u ovu vukojebinu.

U rijeku leševa umova i tijela.

U Rijeku...

Nisam bila svjesna veličine otvora sve dok standardna vojna letjelica nije raširila krila pod plavom opnom umjetnoga neba.

Spuštala se.

Gubavi i pomućena uma trčali su na sve strane.

Žalosno.

Stajali smo na sredini i promatrali što se događa.

Ruka mi je poprimila boju šarenice. Njegova boja.

Valovi zraka kidali su ljudske stupove, savijali ih baš poput božje ruke.

U mlazovima. Tlo je zavibriralo.

Crni oklopi istrcali su iz letjelice uperenih pušaka punjenih raznim otrovima.

Znala sam da je to. Mračno sam se nasmijala misleći kako

ovdje ne postoji više neki novi otrov.

Moj se osmijeh zaledio kada je Vjeko okrenuo glavu u mome smjeru.

Poput usporenih sličica primala sam informacije mojih očiju.

Stravu na njegovom licu.

Osjećala sam kako moje lice pretače svoj oblik u sličan.

Shvatila sam što se događa.

Trebao je beskrajani trenutak da pokrenem noge i počnem uzmicati. Njegov me stisak vukao naprijed. Osjećala sam se poput plastične vrećice na vjetru. Prestrašena.

Škiljeći kroz vjeđe pune prašine i smoga trčala sam za njim. Bezglavo.

Nešto je vikao. Gledala sam u njegove usnice, ne shvaćajući poruku. Beznadno sam ga pogledala u oči, zavrtiliši glavom.

Ne čujem te...

Gurnuo me prema rupi u podu. Garaža. Znala sam ovo mjesto. Tama oko mene, u sekundi. Pogled uperen u svjetlo u stropu. Ne vidim ga.

Derem se.

Ne čuje me. Nema ga.

Pokušala sam izići iz rupe. Uši su me boljele od glasnih zamaha propeleru letjelice. Neki novi zvukovi. Pucnjevi. Otrvne strijele budućnosti i onoga svijeta gore. Što žele od nas!?

Pucnjevi.

Skvrčila sam se u svojim suzama, u nekome vlažnom kutu betonske kutije i plakala. Ne čujem te. Ne vidim. Ne čujem.

Tišina.

Izvukli su me neki hipijevci. Čuli su me. Ja nisam čula sebe. Niti tebe. Pitala sam. Nema te. Nema ih nekoliko. Uzeli su vas. Odveli su vas.

Ja ne mogu više.

Ali, sigurno si ti negdje! Moraš biti. Ovo je sigurno opet neka bolesna iluzija izazvana udisanjem otpadnih plinova. Trčala sam. Trčala sam do Fenicea. Nekoliko stolica još spremnih za guljenje. Tvoj nožić. Nije ovdje. Kući. Trčala sam kući. Nožić je tu. Tebe nije bilo. Nema te.

Ne čujem te.

Udišem punim plućima otrov oko sebe. Možda me brže pokosi rak ili ono nešto novo. Još jedan udisaj. Kao kavez. Kao otvoreno polje.

PRIČA

I znova i opet. Ne čujem te.

Gusti smog zavijao je oko rijetkih prolaznika, ljubeći njihova lica i uvlačeći svoje gnusne otrovne kandže duboko u isprane umove ovoga grada.

Grad na moru, grad na crkotini. Kako izgleda nebo?

Jesam li sigurna da je sunce okruglo? Ili je samo slabo dopiruća mrlja svjetlosti?

Igra klizi kroz suhu kožu jednako brzo kao i prvoga dana. Sunce je tako jarko, a mrak je u svim kutovima mojih očiju.

Tvoj jezik ja ne govorim. To što gledaš možda ne vidim.

Gоворим ti da šutiš. Govorim nekome.

Čekaj...

Nisi ovdje. Kome ja pričam?

Truli je asfalt gladak pod mojim hrapavim prstima. Tako hladan. Prazan. Tih.

Poput tebe, nevidljivoga. *Uvijek ovdje, blizu mene, postoji još dio tebe.*

Sunce je tako jarko.

Probudila sam se negdje u oblaku mlijeka, u sivome gradu, bez galeba. Ne više. Tišina. Civilim. Gladna sam već nekoliko dana.

Žedna vode. One zlatne, prozirne i mirisne.

Miriše na čisto i ljetno, miriše na rijeku.

Trebam vode...

Ostala sam sasvim sama. Čekala sam te. Pjevala sam.

Budi moja voda, ja sam sada vatra, izgorjet ču.

Prolij se po meni, budi sve što želim, ja živjet ču.

Ja živim. Vode nemam. Samo puste ulice i noćno nebo, tamnu opnu punu svjetlosti.

Sama sam na ulici. Nema galeba, ne više.

Ah, moj Johnathane Livingstonu, gdje si otiašao?

Svi kojima je let bio podaren, ne skupiše svoja krila nikada više. Njihovi tabani nisu dotakli ovo otrovano tlo, njihove oči nisu osvijetlile moju ulicu.

Moj grad.

Osim...

Nekada si uživao u zelenilu, u ljubičastome cvjetiću u mojoj kosi, sunce je bilo jarko. To je bio zadnji put. I prvi put.

Zadnji pogled tih očiju nedorečene boje, pogleda puna riječi nekog, samo meni razumljivog, jezika. Prvi put kada je smog ubio moju maštu.

Kada je ukrao moju sreću, pretvorivši je u tisuće atoma plina.

Raspršila se još davno.

Tišina.

Moram pobjeći odavde.

Spavati ili barem sanjariti naživo. Još jedan šut u moju kožu punu kratera.

Čekaj, nije li takav mjesec?

Što je to krater?

Kaos buke pršti mi u ušima. Otkucaj srca čini ih sve tišima.

Mir se širi mojim tijelom i osjećam te kako ulaziš u mene.

Bacam posljednji pogled na barokne zgrade oko sebe, urešene slinavom kišom.

A ti si tu. Znam da jesu. Smiješ se.

Onaj zvuk. Ono, ma znaš.

Kada se smiješ. Ono što zvuči sretno.

Ono plaho i nježno, a opet snažno.

Ali, tlo je hladno i moji su prsti promrzli.

Uhvati me za ruku...

PRIČA

Viša sila (Zita Varga)

Sjaj sunca osljepljuje me dok prolazim uskim uličicama grada. Već osjećam zov daljine, miris soli, dah mora; još uvijek ne mogu povjerovati da danas putujem.

Konačno stižem do luke, ljudi su se ustrčali poput mrava; svatko ima svoj posao, svi znaju što im je činiti. Osjećam se kao mali otok usred sve te vreve, vrtlog me uvlači i vrti se oko mene. Ljudi, ljudi, posvuda ljudi, a iza njih se nazire veličanstvena Elza.

More je mirno i pod sjajem sunca čini se kao da gori. Prilazim brodu, u ruci držeći ono malo prtljage što su mi dopustili ponijeti – tek nešto odjeće, pripravaka i osnovnih potrepština. Dali su mi do znanja da je već dovoljno loše što na prvom Elzinom putovanju s njima putuje žena te da ne moram još i prtljagom stvarati probleme, kad ih već stvaram zbog svojih mana. A moje su mane te što sam žena i što sam gluha. Možda su mi zato i dopustili da putujem s njima – ne mogu čuti njihove priče, a treba im netko tko će se brinuti za Kalatinovo zdravlje.

Nisam oduvijek bila gluha; priroda mi je dala vremena da izučim zanat liječenja i pomaganja prije nego li mi je oduzela dar sluha. No, unatoč početnim poteškoćama, sada je sve postalo donekle normalno... Ovako mogu vidjeti više, vidjeti stvari koje drugi ne vide i ne osjećaju.

Došlo je vrijeme ukrcavanja te sam se uspela na palubu i krenula u potragu za kabinom koju ću narednih šest mjeseci nazivati svojom. Šest mjeseci neizvjesnosti. Zapravo, imala sam blagu predodžbu o putu, iako nisam shvaćala bit potrage u koju smo krenuli. Naime, svrha ovoga putovanja bila je pronaći Yggdrasil, veličanstveno drvo koje drži cijeli svijet i čija krošnja vodi ravno bogovima, a korijenje u podzemlje puno nezamislivih strahota. Drvo se, navodno, nalazi na samome rubu svijeta, a dosadašnji pokušaji potrage nisu dali ploda.

Sada bi stvari trebale biti drugačije, prvenstveno zbog Kalatina. Govori se da on zna sve te da je Yggdrasil već ranije video u jednoj od svojih vizija.

Tako smo se zaputili ledenim morem, pretražujući nepoznato, gdje još nije kročila ljudska noga.

U međuvremenu sam našla dovoljno vremena da raspakiram svoje stvari u kabini.

Kabina, kao i svaka – drveni, neukrašeni zidovi, neudoban ležaj, stolić, stolica i nešto nalik na škrinju gdje mogu staviti odjeću, pribor i sve ostalo. Uređivanje kabine, kako bi bila pogodna za udoban život, nije potrajalo dugo, prvenstveno jer nisam imala čime ublažiti oštре oblike i sirove materijale. S druge se, pak, strane nije moglo baš previše učiniti kako bi se udahnula vedrina mrvom drvetu.

Izašla sam iz kabine kako bih udahnula svjež morski zrak, ali i krenula u potragu za svojim pacijentom. Očito je i Kalatin imao sličnu namjeru jer sam ga srela upravo na palubi kako, s dugačkim štapom u ruci, pilji u daljinu. Pozdravih ga blagim naklonom, a on pokuša svoje bore potegnuti u nešto što bi možda moglo proći za osmijeh. Nasmiješim mu se i kimnem glavom u znak shvaćanja. Kaže da ga boli noge, ali da nije mogao odoljeti svježem zraku. Kimam i pokazujem prema kabinama kako bih ga mogla pregledati. Polako smo se zaputili prema njegovoj kabini. Prolazeći utrobom broda primijetila sam ostale putnike, sve odreda odlučne muškarce – kako jake borce, tako i slabasne znanstvenike. Očito smo spremni na sve. Stižemo u Kalatinovu kabini koja je bitno veća i ljepša od moje. Za oko mi zapinje ogledalo veličine čovjeka; okvir mu je od svjetlucava dragog kamena veličine moga dlana, ispisano na runama kakve nisam mogla raspoznati. Neko sam vrijeme stajala očarana ogledalom, a tada primijetih osmijeh na usnama Kalatina koji se, spreman za pregled, već smjestio na ležaju. Napisao mi je na ploču da ima priča o tom ogledalu o kojima će nakon što ga pregledam pa sam prionula poslu. Nakon što sam mu pokazala, a naknadno i napisala, da ne smije toliko hodati i da bi mu bilo bolje odmarati nogu koju ću mu svakodnevno mazati ljekovitim pripravcima koje sam ponijela i spravila samo za njega, on počne pisati.

„To je ogledalo prastaro, što si vjerojatno već i sama zaključila. Ne pitaj me odakle ga imam, glavno je da je ovđe. Legenda kaže kako bi trebao pokazivati put izgubljenima, no meni dosad nije bio od neke velike pomoći. Kada pogledam u njega ne vidim ništa, ali sam ga ipak ponio, možda nam bude od neke pomoći na ovom putu. No, vidim da se i tebi jako sviđa. Mogao bih možda narediti da se prenese u twoju kabinu – ovđe zasad ionako nemam neke koristi od njega.“

Bila sam zapanjena te sam mu htjela pokazati koliko sam zahvalna. Htjela sam mu

PRIČA

objasniti kako nema potrebe da ga se prenosi jer bih ga ionako gledala svakoga dana u njegovoj kabini. No, Kalatin je bio uporan te je naredio dvojici mornara da prenesu ogledalo u moju kabinu.

Spuštalasno noć i svi su se povukli na spavanje. Još sam uvijek stajala ispred ogledala, diveći se njegovoj ljepoti, tajanstvenim runama i odrazu treperavih svjetala s palube. Iako sam jedva uspjevala odvratiti pogled s njega, san je bio jači od mene te sam se spremila za spavanje i prepustila ljuštanju broda.

Usred noći, pred svitanje, probudila me igra svjetla koja je dolazila iz smjera ogledala. Ustala sam i prišla bliže te u odrazu ugledala mnoštvo ljudi okupljenih oko mene, od kojih sam prepoznala tek Kalatinu. Visoki, bradati, smedi, plavi, ridi - svi su me tužno promatrali s druge strane. Uhvatila me panika te sam, u potrazi za Kalatinom, istrečala iz kabine. Vrata njegove kabine bila su zaključana, a nisu se otvorila ni na moje udaranje po njima. Jedino što sam postigla jest da sam uspjela skrenuti pozornost nekolice muškaraca na sebe. Oni su, ne shvaćajući razlog moje panike, prasnuli u smijeh. Vjerovatno su mislili da sam nešto loše sanjala ili da me strah biti sama. I sama sam se nadala da je sve bio samo san. No, uskoro su i oni primijetili da iz kabine nema odgovora pa su odlučili razbiti vrata. Unutra se imalo što za vidjeti - Kalatin je ležao na podu u lokvi krvi, oko njega je sve bilo u neredu. Pretpostavljam da sam u tim trenucima pala u nesvijest jer se sljedeće sjećam tek ležanja na ležaju dok oko mene dvojica ili trojica žestoko gestikuliraju.

Škočila sam s ležaja i prišla ogledalu, na što su se ona trojica još više razmahala. Sada nije bilo ničega čudnog na njemu - isto kamenje, iste rune, isti odraz kabine. Kao da se ništa nije dogodilo.

Kalatinovo su tijelo sljedećega dana predali moru. Nekoliko sljedećih dana vjerovatno su uslijedile rasprave o tome treba li putovanje nastaviti ili ne - sudeći po tome što smo još uvijek plovili u nekom određenom smjeru, mislim da se odlučilo za nastavak. Meni se nitko nije obraćao, prvenstveno zato što nisu razumijevали moje znakove i što nisu znali čitati. Kad bi poneki mornar došao s posjekotinom ili glavoboljom, ali većinu sam vremena provodila sama. Šama s ogledalom.

Jedne se noći opet dogodilo. Opet sam vidjela mnoštvo nepoznatih i Kalatinu, no ovaj je put tamo bio i jedan od mornara s broda.

U strahu sam pokrila ogledalo i pokušala ostati budna do jutra, hodajući gore-dolje po kabini, no na kraju sam se ipak predala snu.

Ujutro me dočekala smrt mornara. Opet u lokvi krvi, opet iza zaključanih vrata. Opet pogreb na moru.

Od toga se dana nastavilo. Svakoga dana, svake noći. Umiralo je sve više i više mornara. Strah je ušao u sve. Mislim da su me namjeravali baciti u more jer su vjerovali da sam ja uzrok nesreće. No, do toga nije došlo.

Sljedeću sam noć u zrcalu ugledala cijelu posadu. U toj noći kao da je val hladnoće i jeze prošao cijelim brodom.

Sutradan ujutro nisam se usudila izići iz kabine. Nisam izlazila dva dana, skrivala sam se u svojoj kabini, strahujući od zrcala, skupljena u uglu, u nadi da će se tako skriti ili obraniti od nepoznata neprijatelja.

Kada sam konačno odlučila izići ne mogu niti opisati što sam tamo vidjela - cijela je paluba bila zamrljana krvlju, nekoliko je tijela ležalo uokolo, a pretpostavljala sam da su ostala bila smještena po kabinama, no tamo se nisam usudila ulaziti. Htjela sam poći u Kalatinovu kabinet, možda tamo nađem nešto što će mi pomoći. Već sam razmišljala o tome da se bacim u more i tako završim s ovom noćnom morom kad se brod, uz glasnu grmljavinu, sudario s nečim. Svijet se zamračio, nešto je počelo padati po palubu - lagano poput praha, a ogromno poput plašteva starješina.

Pogledah u visinu i skoro padaoh u nesvijest. Yggdrasil! Ogroman, neopisivo ogroman, protezao se u nedogled. Tek sam tada shvatila da je brod udario u drvo i da je ono što je padalo bila sitna kora koja se oljuštila pri sudaru. Sitna!

Neko sam vrijeme stajala u nedoumici, ne znaјući što mi je činiti, kada se na palubu odjednom spustilo nešto nalik svjetlucavoj kugli. Začuh glas:

„Djevo, nemoj se čuditi što me čuješ, govorim jezikom davnih koji mogu razumjeti i oni bez dara sluha. Nemoj se bojati, neću ti nauditi. Kalatin je loše shvatio značenje drevnih runa - zrcalo ne pokazuje put, ono čuva putnika i vodi ga putevinama koje putnik ne smije znati. Tvoji su suputnici imali jasnu, iako pogrešnu, predodžbu o tome gdje se Yggdrasil nalazi. Tebe su sudska i zrcalo doveli do njega, ali nismo smjeli dopustiti da i ostali saznaju gdje je. Zbog toga, ali i zato što bi ti naudili, moralri su umrjeti. Za Kalatinu ne brini, njemu je bilo vrijeme. A sad, djevo, ne

PRIČA

boj se ništa, zatvori oči i naći ćeš se na stranoj obali. U domovinu se nećeš vratiti nikada, ali na novim ćeš obalama pronaći sreću.“

Kugla je još jednom jače zasvijetila i odletjela u smjeru krošnje drveta.

Zatvorih oči. Kao da je zemlja skliznula pod mojim nogama, osjećala sam se lagano poput perca. Kada sam ih opet otvorila, našla sam se na maloj čistini omeđenoj drvećem. Sve je bilo u punom cvatu i težak se miris cvijeća uskovitlao oko mene.

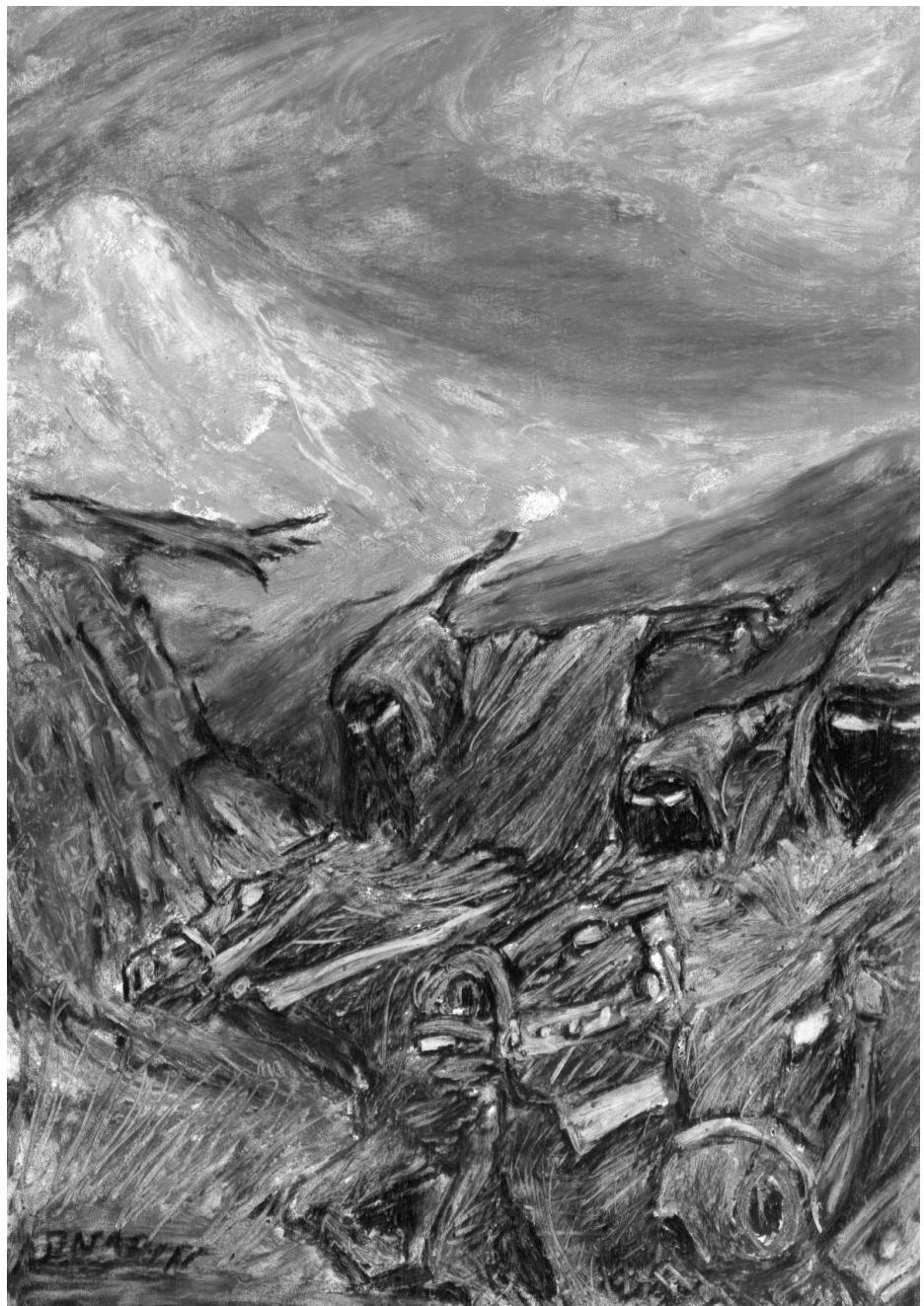
Isprva neprimjetno, tiho, začuh cvrkut ptica, zvuk šume, šuštanje lišća i vlati trave i dozivanje;
„Gospo, jeste li dobro?“

„Najbolje, hvala.“

Otad je prošlo mnogo godina i više ne znam je li moj život gluhe liječnice bio onaj pravi ili tek san i jesam li uistinu bila na brodu koji je udario u Yggdrasil i vidjela onu sjajnu kuglu. No jedno znam sigurno – kugla je održala svoju riječ.

**Marija Serdar -
SharkShip - Beware of the Ship Sailing Against the Wind**

Adnadin Jašarević - Crni jahači